

T.C.
ATILIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İÇ MİMARLIK VE ÇEVRE TASARIMI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

KENTTE MEYDANIN ROLÜ:
ANKARA -KIZILAY MEYDANI

Hazırlayan

Sevil ŞAHİN

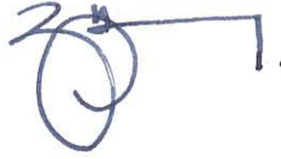
Tez Danışmanı

Yrd. Doç. Dr. Çılga RESULOĞLU

ANKARA – 2015

T.C.
ATILIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ' NE

Sevil ŞAHİN tarafından hazırlanan, “Kentte Meydanın Rolü: Ankara - Kızılay Meydanı” başlıklı bu çalışma, 15.05.2015 tarihinde yapılan savunma sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı’ nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof.Dr. Zuhale ÖZCAN

Yrd. Doç. Dr. Çılga RESULOĞLU (Danışman)

Doç.Dr. Nuray BAYRAKTAR

TEŞEKKÜR

Bu çalışmamda beni destekleyen ve yönlendiren Danışman'ım **Yrd. Doç. Dr. Çılga RESULOĞLU**'na teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca çalışmam sürecinde hep yanımda olan aileme yürekten teşekkür ederim.

Sevil ŞAHİN

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
TEŞEKKÜR	i
İÇİNDEKİLER	ii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	iv
RESİMLER LİSTESİ	v
TABLOLAR LİSTESİ	ix
GRAFİKLER LİSTESİ	x
I. BÖLÜM	
1.1. Çalışmanın Amacı ve Yöntemi	1
1.2. Çalışmanın Bölümleri.....	2
II. BÖLÜM	
2. MEYDANLARIN TARİHSEL GELİŞİMİ.....	4
III. BÖLÜM	
3. MEYDAN KAVRAMI VE MEYDANLARIN ÖZELLİKLERİ.....	16
3.1. Meydan Kavramı.....	16
3.2. Meydanların Özellikleri.....	19
3.2.1 Meydanların Biçimsel Özellikleri.....	20
3.2.2 Meydanların İşlevsel Özellikleri.....	39
IV. BÖLÜM	
4. ANKARA KIZILAY MEYDANI.....	48
4.1. Kızılay Meydanı'nın Ankara İçin Önemi.....	49
4.2. Kızılay Meydanı'nın Tarihsel Gelişimi.....	53
4.3. Kızılay Meydanı'nın Özellikleri.....	59
4.3.1. Kızılay Meydanı'nın Biçimsel Özellikleri.....	59

4.3.2. Kızılay Meydanı'nın İşlevsel Özellikleri.....	85
4.4. Kızılay Meydanı'nda Yapılan Anket Bulguları ve Yorumları	87
V. BÖLÜM	
5. SONUÇ	102
KAYNAKLAR	106
EK 1. Anket Örneği.....	116
ÖZET.....	117
ABSTRACT	118

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 1. Agora Plan ve Perspektif- Assos.....	4
Şekil 2. Agora Plan- Atina-Yunanistan	5
Şekil 3. Priene Antik Kenti.....	5
Şekil 4. Forum Plan-Roma.....	6
Şekil 5. Agora Plan- Atina	6
Şekil 6. Covent Garden Meydanı-Londra.....	11
Şekil 7. Place Royale-Paris.....	11
Şekil 8. Meydan Tipolojileri.....	20
Şekil 9. Sokak - Meydan Kesişimleri.....	21
Şekil 10. Kare, Daire, Üçgen Biçimli Meydanlar.....	22
Şekil 11. Meydan Tipleri.....	22
Şekil 12. Meydan Konumları	24
Şekil 13. Yaya Fiziksel Boyutları.....	26
Şekil 14. Bitkiler ve Yaya Yolu Genişliği.....	26
Şekil 15. Su Elemanlarının Gürültü Kontrolünde İşlevsel Kullanımı.....	27
Şekil 16. Lörcher Planı.....	49
Şekil 17. Jansen Planı.....	51
Şekil 18. Yucel-Uybadin Planı.....	52
Şekil 19. Kızılay Meydanı-Uydu Planı.....	60
Şekil 20. Kızılay Meydanı-Uydu Planı.....	61
Şekil 21. Kızılay Meydan Tipi ve Bağlantı Yolları.....	61
Şekil 22. Güvenpark İmar Planı-Harita.....	63
Şekil 23. Metro (Ağır Raylı Sistem) Ulaşım Haritası.....	66
Şekil 24. Ankaray (Hafif Raylı Sistem) Ulaşım Haritası.....	66
Şekil 25. Kızılay Meydan Tipi ve Çevre Bileşenleri.....	84

RESİM LİSTESİ

	Sayfa
Resim 1. Agora- Atina_Yunanistan.....	5
Resim 2. Forum-Roma.....	6
Resim 3. Agora- Atina_Yunanistan.....	6
Resim 4. Piazza Navona- Roma- İtalya.....	7
Resim 5. İspanyol Merdivenleri- Roma- İtalya.....	7
Resim 6. Piazza del Campo- Siena-İtalya.....	8
Resim 7. Popolo Meydanı-Roma-İtalya.....	9
Resim 8. Piazza del Campidoglio-Roma-İtalya.....	10
Resim 9. Covent Garden Meydanı-Londra.....	11
Resim 10. Place Royale-Paris.....	11
Resim 11. Rockefeller Meydanı (Konser)- Washington-Amerika.....	14
Resim 12. Rockefeller Meydanı (Buz pisti)- Washington-Amerika.....	14
Resim 13. Superkilen Meydanı, Danimarka.....	25
Resim 14. Superkilen Meydanı, Danimarka.....	25
Resim 15. San Pietro Meydanı, Vatikan.....	27
Resim 16. Superkilen Meydanı, Danimarka.....	29
Resim 17. Superkilen Meydanı, Danimarka.....	29
Resim 18. Ulus Meydanı-Atatürk Heykeli, Ankara.....	29
Resim 19. Kare Kafa heykeli ve süs havuzları, Fransa.....	30
Resim 20. Millennium Park, Chicago,Amerika.....	30
Resim 21. Gammeltorv Meydanı-Danimarka.....	32
Resim 22. Ghirardelli Meydanı- San Fransisco- Amerika.....	33
Resim 23. Trafalgar Meydanı, Londra.....	33
Resim 24. Max Euweplein Meydanı-Amsterdam,Hollanda.....	34
Resim 25. Max Euweplein Meydanı-Amsterdam,Hollanda.....	34
Resim 26. Plaça de Catalunya-İspanya.....	35
Resim 27. Plaça de Catalunya-İspanya.....	35
Resim 28. Tennis Oynayanlar-Kopenhag Meydanı.....	35

Resim 29. Kafe-Rockefeller Center-USA.....	36
Resim 30. Paten Alanı-Rockefeller Center.....	36
Resim 31. Santa Ana Meydanı-İspanya.....	37
Resim 32. Santa Ana Meydanı-İspanya.....	37
Resim 33. Verona Meydanı-İtalya.....	37
Resim 34. Maggiore Meydanı Bolonya, İtalya.....	38
Resim 35. Union Meydanı - USA.....	38
Resim 36. Union Meydanı - USA.....	38
Resim 37. Taksim Meydanı (2010).....	39
Resim 38. Campo Meydanı, Siena,İtalya.....	40
Resim 39. Somerset House Meydanı-Londra.....	42
Resim 40. Somerset House Meydanı-Londra.....	42
Resim 41. Navona Meydanı, Roma,İtalya.....	43
Resim 42. Campo Meydanı, Siena,İtalya.....	43
Resim 43. Campo Meydanı, Siena,İtalya.....	43
Resim 44. Peace Gardens (1938), Sheffield, İngiltere (Barış Bahçeleri)	44
Resim 45. İspanyol Merdivenleri, İtalya.....	45
Resim 46. Victoria Meydanı-İngiltere.....	46
Resim 47. Victoria Meydanı-İngiltere.....	46
Resim 48. Yenikapı Meydanı (miting), İstanbul.....	46
Resim 49. Kızılay Meydanı (1930'lu yıllar).....	53
Resim 50. Kızılay Meydanı (1930'lu yıllar).....	53
Resim 51. Güvenlik Anıtı-Güvenpark.....	54
Resim 52. Güvenlik Anıtı-Güvenpark.....	54
Resim 53. Kızılay Meydanı(1950-80).....	55
Resim 54. Kızılay Meydanı(1950-80).....	55
Resim 55. Emek İşhanı ve Zafer Anıtı.....	56
Resim 56. Emek İşhanı ve Zafer Anıtı.....	56
Resim 57. Kızılay Binası (1980)	57
Resim 58. Kızılay Alışveriş Merkezi(2011).....	57
Resim 59. Kızılay Meydanı (1980).....	58
Resim 60. Kızılay Meydanı (2012).....	58

Resim 61. Kızılay Meydanı Çevresi.....	62
Resim 62. Güvenpark Süs Havuzları.....	64
Resim 63. Güvenpark -Mudafaa Caddesi (uyarı yazısı).....	65
Resim 64. Güvenpark Otobüs ve Taksi Durakları (Müdafaa caddesi).....	65
Resim 65. Kızılay Meydanı - Metro- Ziya Gökalp Caddesi Çıkışı.....	67
Resim 66. Kızılay Meydanı-Yüksel Caddesi Metro Çıkışı - Atatürk Bulvarı Otobüs Durakları.....	67
Resim 67. Kızılay Meydanı - Metro Güvenpark Çıkışı (sabah saatleri)	68
Resim 68. Atatürk Bulvarı Otobüs Durakları (Sabah Saatleri)	69
Resim 69. Atatürk Bulvarı Otobüs Durakları (Akşam Saatleri)	69
Resim 70. Atatürk Bulvarı Yaya Geçiti	69
Resim 71. Kızılay Meydanı Zemin Malzemeleri.....	70
Resim 72. Kızılay Meydanı Zemin Malzemeleri.....	70
Resim 73. Kızılay İş Merkezi Otopark Girişi ve Büfe.....	71
Resim 74. Kızılay Meydanı Zemin Malzemeleri.....	71
Resim 75. Kızılay Meydanı Zemin Malzemeleri.....	72
Resim 76. Kızılay Meydanı (Çevre Tasarımı).....	72
Resim 77. Atatürk Bulvarı Üzeri Süs Havuzu.....	73
Resim 78. Kızılay Meydanı.....	73
Resim 79. Kızılay Meydanı.....	74
Resim 80. Kızılay Meydanı.....	74
Resim 81. Odak Noktalar-Güvenpark ve Kızılay İş Merkezi.....	75
Resim 82. Gazi Mustafa Kemal Bulvarı (Tek Yönlü Aydınlatma).....	76
Resim 83. Ziya Gökalp Caddesi (Çift Yönlü Aydınlatma).....	77
Resim 84. Atatürk Bulvarı Çankaya Aksı ve Sıhhiye Aksı	77
Resim 85. Kızılay Meydanı Kavşak Tipi Çoklu ve Sokak Tipi İkili Ayd...	78
Resim 86. Güvenpark ve Çevresi Kavşak Tipi Çoklu,Sokak ve Cadde Tipi Tekli Aydınlatma.....	78
Resim 87. Kızılay Meydanı Led Aydınlatmalı, Görsel Aydınlatmalı, Silindir ve Dikdörgen Reklam Panoları, Bilbordlar.....	79
Resim 88. Kızılay Meydanı Oturma ve Bekleme Alanları.....	80
Resim 89. Güvenpark ve Çevresi Oturma Alanları.....	81

Resim 90. Güvenpark ve Çevresi Oturma Alanları.....	82
Resim 91. Kızılay Meydanı	83
Resim 92. Kızılay Meydanı	83
Resim 93. Kızılay Meydanı	84

TABLOLAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1. Anket Katılımcılarının Cinsiyet ve Yaş Aralığı Tablosu.....	88
Tablo 1.1. Anket Katılımcılarının Cinsiyet ve Yaş Aralığı Tablosu.....	88
Tablo 2. Kızılay Meydanı Kullanım Sıklılığı Oranları.....	89
Tablo 3. Anket Katılımcılarının Oturdıkları Semt Tablosu.....	90
Tablo 4. Anket Katılımcılarının Kızılay Meydanı'na Ulaşım Tablosu.....	91
Tablo 5. Kızılay Meydanı'nın İmajı/Kimliği İle İlgili Tablo.....	92
Tablo 5.1 Kızılay Meydanı'nın İmajını/Kimliğini Oluşturan Etkenler.....	92
Tablo 5.2 Kızılay Meydanı'nın İmajının/Kimliğinin Oluşmasını Engelleyen Etkenler.....	92
Tablo 6. Kızılay Meydanı Çekici Bir Yer Mi? Tablosu.....	93
Tablo 6.1 Kızılay Meydanı'nı Çekici Kılan Özellikler Tablosu.....	94
Tablo 6.2 Kızılay Meydanı'nı Çekici Kılmayan Özellikler Tablosu.....	94
Tablo 7. Kızılay Meydanı'nın Konforlu/Rahat Bir Yer Olup/Olmadığı.....	95
Tablo 7.1 Kızılay Meydanı'nı Konforlu/Rahat Kılan Özellikler Tablosu...	96
Tablo 7.2 Kızılay Meydanı'nı Konforlu/Rahat Kılmayan Özellikler.....	96
Tablo 8. Kızılay Meydanı'ndaki Peyzaj Elemanları Tablosu.....	97
Tablo 9. Kızılay Meydanı Mevsimlik Strateji Tablosu.....	98
Tablo 9.1 Mevsimlere Göre Kullanım Açısından Farklılık Gösteriyor.....	99
Tablo 9.2 Mevsimlere Göre Kullanım Açısından Farklılık Göstermiyor.....	99
Tablo 10. Kızılay Meydanı Erişebilirlik Tablosu.....	99
Tablo 10.1 Kızılay Meydanı'na Rahat/Birçok Noktadan Erişebilirlik.....	100

GRAFİKLER LİSTESİ

Sayfa

Grafik 1.	Anket Katılımcılarının Cinsiyet ve Yaş Aralığı Grafiği.....	88
Grafik 2.	Anket Katılımcılarının Kızılay Meydanını Kullanım Sıklılığı Grafiği.....	89
Grafik 3.	Anket Katılımcılarının Oturdukları Semt Grafiği.....	90
Grafik 4.	Anket Katılımcılarının Kızılay Meydanı'na Ulaşım Grafiği.....	91
Grafik 5.	Kızılay Meydanı'nın İmaj ve Kimlik Grafiği.....	92
Grafik 6.	Kızılay Meydanı Çekici Bir Yer Mi? Grafiği.....	93
Grafik 7.	Kızılay Meydanı'nın Konforlu/Rahat Bir Yer Olup/Olmadığı Grafiği.....	95
Grafik 8.	Kızılay Meydanı'ndaki Peyzaj Elemanları Grafiği.....	97
Grafik 9.	Kızılay Meydanı Mevsimlik Strateji Grafiği.....	99
Grafik 10.	Kızılay Meydanı Erişebilirlik Grafiği.....	100

I. BÖLÜM

1.1. Çalışmanın Amacı ve Yöntemi

Kent meydanları gerek kullanım anlamında gerekse simgesel anlamda kentlerin en önemli kamusal alanlarının başında gelmektedir. Kentsel öğelerin vazgeçilmez parçalarıdır. Kent meydanları, kentte yaşayan kişilerin ve hatta kent yaşamına bir süreliğine katılan ziyaretçilerin, birbiriyle ve paylaştıkları kent ile ilişki kurmasını sağlayan ortak mekanlardır. İnsanların kamusal alanlarda çeşitli etkinlikler, sosyal ve fiziksel ilişkiler kurmasını sağlamak için ortak kullanım mekânları olarak meydanlar, toplumların kültürel gelişiminde önemli rol oynamaktadırlar. Meydanlar, yaşanan çevrenin kültürel ve sosyal özelliklerine göre şekillenmekte ve anlam kazanmaktadırlar.

Sosyal anlamda bir araya gelme, toplanma vb. eylemlerinin yapılacağı kentsel meydanlara olan ihtiyacın insanlar üzerindeki etkisi de gözardı edilemez. Biçimsel özellikleri kadar meydanların işlevsel özellikleri de önemlidir. Kent meydanları, farklılıkları bir arada bulundurmaya, aynılıkların ortadan kalkmasını, birey olmayı ve toplum haline gelmeyi sağlayabilme özelliğine sahip mekânlardır. Bu amaçla kullanıcı gereksinimlerine cevap verecek nitelikte kent meydanları tasarlanmasına ihtiyaç vardır.

Meydanların varlığının, tarihsel süreç açısından değerlendirildiğinde gelişen ve değişen yaşam koşulları çerçevesinde kullanım amaçlarına bağlı olarak farklılıklar gösterdikleri görülmektedir. Ankara'nın merkezinde yer alan ve Cumhuriyet'in simgesi haline gelen Kızılay Meydanı tarih sürecinde değişim göstermiştir. Çalışmanın amacı, bu noktadan hareketle, Kızılay Meydanı'nın günümüzde hala kent meydanı işlevini sürdürme durumunu ve bunun nasıl işlediğini incelemektir. Bu bağlamda, Kızılay Meydanı'nda anket ve gözlem yapılmıştır. Anket ve gözlem birarada uygulanarak bu çalışmada "çoklu metot" kullanılmıştır. "Çoklu metot kullanımı ile araştırmacı çalıştığı olguya farklı bakış açılarından bakma fırsatını yakalarken, aynı zamanda kullandığı araştırma yöntemlerinin en önemli niteliklerini

de yapılan çalışmada en iyi şekilde kullanılabilir hale getirir. Çoklu metot kullanımı, araştırmacının güçlü, sağlam ve içerik olarak doyurucu veriler geliştirmesini sağlar. (Böke, 2011:400) Bu bağlamda geniş bir perspektifle çalışmaya yaklaşılmıştır. Çalışmanın genellenebilirliği en üst düzeye çıkarılmaya ve bireysel yanlılgılar en aza indirilmeye çalışılmıştır.

Çalışmada ayrıca literatür taraması gerçekleştirilmiştir. Özellikle, Bölüm 2 ve Bölüm 3 literatür taraması ile şekillenmiştir. Ayrıca, konuyla ilgili olarak kitaplar, tezler, ilgili görseller, makaleler, çizimler ve internet veri kaynaklarından yararlanılmıştır. Anket soruları (Ek 1), çalışmanın Bölüm 2 ve Bölüm 3'te yer alan teorik bilgiler ışığında hazırlanmıştır. Sorularla günümüzde Kızılay Meydanı'nın biçimsel ve işlevsel özellikleri anlaşılmaya çalışılmıştır. Ankette, kullanıcıların kullanım sıklığı, ulaşımı, Kızılay Meydanı'nın biçimsel ve işlevsel özellikleri ile ilgili sorular hazırlanmıştır. Anket çalışması, genel yaklaşıma hakim olabilmek için gözlem ve alanda çekilen fotoğraflarla desteklenmiştir.

Anket çalışması, toplam 50 kişi ile yapılmıştır. Önyargı yaratmamak için sorular genelde açık uçlu olarak hazırlanmıştır. Anketin süresi 15-20 dakika olarak ve kısa bir ropörtaj şeklinde tasarlanmıştır. Anket bulgularından elde edilen veriler ve gözlemler doğrultusunda, Kızılay Meydanı'nın biçimsel ve işlevsel özelliklerinin anlaşılması hedeflenmiştir. Kızılay Meydanı'nda yapılan anket çalışması, Meydan ve yakın çevresinde kullanıcılar ile yüzyüze gerçekleştirilmiştir.

1.2. Çalışmanın Bölümleri

Çalışma beş bölümden oluşmaktadır. Girişte, çalışmanın amacı ve yöntemi ve çalışmanın bölümleri ele alınmıştır.

İkinci bölümde; meydanların tarihsel gelişimi incelenmiştir. Meydanların, antik dönemden bugüne kadar geçirdiği süreçte değişim ve hangi amaçlarla (törenler, kutlamalar gibi) kullanıldığı incelenmiştir. Bu açıdan kentliler için önemi vurgulanmıştır. Meydan tanımlamalarından yola çıkarak, meydanın var olabilmesi

için kimlięinin olması gerektięi dūřuncesi üzerinde durulmuřtur. Bu kimlięin hem biçimsel hem de iřlevsel deęiřkenlerden oluřtuęu yaklařımı üzerinde durulmuřtur.

nc bölümde, meydanlar kentsel alanların en önemli yapısal, kültürel ve sosyal özelliklere sahip kamusal aktivite mekanları olarak ele alınmıştır. Bu bağlamda, kentsel tasarımda özellikle meydan olgusu üzerinde duran teorisyenlerin yaklaşımları incelenmiştir. Ayrıca, meydanların özellikleri, biçimsel ve işlevsel olarak iki grupta ele alınmıştır. Kent meydanlarının yaşanabilirliği ve sürekliliği açısından meydanların biçimsel ve işlevsel özelliklerinin bir bütün içerisinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu yaklaşım dördüncü bölümde Kızılay Meydanı'nı incelemek için zemin hazırlamıştır.

Dördüncü bölüm, ikinci bölümdeki teorik bilgiler ve üçüncü bölümde incelenen kategoriler ışığında ele alınmıştır. Alan araştırması ve gözlemler bu doğrultuda yapılmıştır. Kızılay Meydanı'nın Ankara için nemi, Kızılay Meydanı'nın tasarlandığı zamandan bugüne kadar geçirdiği değişim ve Meydanın bugünkü biçimsel durumu ve işlevsel kullanımı yerinde yapılan gözlemler, fotoğraflar ve anket çalışması ile incelenmiştir. Bölüm sonunda ise, Kızılay Meydanı'nda yapılan anket bulguları ve elde edilen veriler yorumlanmıştır.

Beşinci bölümde, Kızılay Meydanı'nın günümüzdeki işleyişini anlamaya yönelik çalışma boyunca elde edilen veriler tartışılmıştır. İkinci bölümde incelenen meydan kavramı ve meydan kent ilişkisindeki teorik bilgiler temel alınarak, anket sonuçlarına ve yapılan gözlemlere göre Kızılay Meydanı'nın bugünkü durumuyla ilgili öneriler geliştirilmiştir.

II. BÖLÜM

2. MEYDANLARIN TARİHSEL GELİŞİMİ

Geçmişten günümüze kadar geçen süreçte meydanlarda dini törenler, kutlamalar, ticaret, politika, eğitim, kültür ve sanatsal faaliyetler, ulaşım, iletişim gibi aktiviteler gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda, kent meydanları, kentliler için önemli aktivitelere imkan sağlamaktadır. (Tönük ve Barkul, 1999) Ayrıca, meydanların tarihsel gelişiminin incelenmesi, kullanım amacı ve günümüze kadar taşıdığı anlam açısından önemlidir. Bu amaçla antik dönemden bugüne kadar geçen süre bu bölümde değerlendirilmiştir.

Antik İon Dönemi'nde, "agoralar", meydan olarak kullanılan kare, dikdörtgen veya yolun genişlemesi ile oluşan açık alanlar olarak görülmektedir. Agora (İÖ 600) çevresinde kamu yapıları bulunmaktadır. Assos Agorası yolun genişlemesi ile oluşan meydan türüne örnek olarak bilinmektedir. (Şekil 1) Antik dönem kentlerinde genel olarak devlet agorası ve ticaret agorası türleri görülmektedir. Atina'da bulunan agora ise, kentin hem ticari, hem de yönetim merkezi olma özelliğindedir. (Tümer,2007). (Şekil 2, Resim 1)

Şekil 1. Agora Plan ve Perspektif- Assos
Kaynak: <http://www.flickr.com>,2013

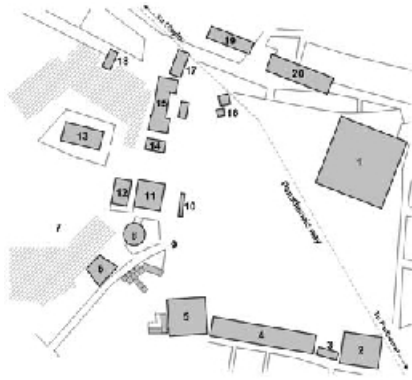

Şekil 4. Forum Plan-Roma

Resim 2. Forum-Roma

Kaynak: http://en.wikipedia.org/wiki/Roman_Forum, 2014

Şekil 5. Agora Plan- Atina

Resim 3. Agora- Atina-Yunanistan

Kaynak: http://en.wikipedia.org/wiki/Ancient_Agora_of_Athens, 2013

Roma’lıların ise, agoraya eşdeğer sayılabilecek kentsel elemanları “forumlar”dır. Ancak, “asıl Roma kentinde forumlar yapıların tanımladığı açık alanlar olmaktan çok, yapının orta avlusu sayılabilecek bir mimari kimlik edinmişlerdir”. (Anonim, Arredamento:85) Tümer (2007) de , forum yapılarının işlev olarak agoralar gibi ticaret alanları ve toplanma mekanları olarak kullanıldığını ve agoralara göre daha görkemli yapılarla çevrelendiğini ifade etmiştir. Örneğin, Navona Meydanı,İspanyol Merdivenleri gibi (Resim 4-5). Uzun (2006) da, Roma Dönemi meydanlarının, forum olarak ifade edildiğini ve forumların, etrafını çevreleyen yönetim yapıları bulunduğunu belirtmiştir. Ayrıca, bu sayede, forumlar, otoritenin simgesi olan kamusal mekanlar olarak da değerlendirilmişlerdir. (Uzun, 2006)

Resim 4. Piazza Navona- Roma- İtalya

Kaynak: <https://www.google.com.tr/search?q=piazza+navona,2013>

Resim 5. İspanyol Merdivenleri- Roma-İtalya

Kaynak: <http://tripwow.tripadvisor.com/slideshow-photo/piazza-di-spagna,2013>

En belirgin şekilde, İtalya’da, ortaçağ kent meydanına yumuşak bir geçiş olduğu düşünülmektedir. Özellikle, Piazza del Campo’nun bir Roma tiyatrosu üzerinde yer aldığı ve planının yarım daire biçiminde konumlanmasının da sebebinin bu durum olduğu sanılmaktadır. (Anonim, Arredamento:86), (Resim 6). Ayrıca, meydanlar, kentlerin merkezinde yer almış ve sokakların kesişim alanları olmuşlardır.

Resim 6. Piazza del Campo- Siena-İtalya

Kaynak: http://www.panoramafactory.net/gallery/miscellaneous/p_del_campo,2013

Tönük ve Barkul (1999) ise, geleneksel anlamda ortaçağda kent meydanlarının buluşma yeri olarak kullanıldığını belirtmişlerdir. Ayrıca, ortaçağ meydanlarının, modern kentlerde taklit edilemeyecek zarif yapılarla çevrili başarılı meydanlar olduğunu ifade etmişlerdir. Sonuç olarak, Ortaçağa kadar olan meydanlar sosyalleşmenin olduğu etrafı yapılarla çevrili, törenlerin gerçekleştiği, pazarların kurulduğu, devletle ilgili işlerin yapıldığı, sanat eserlerinin yer aldığı merkezde yer alan kamusal alanlar olarak gelmişlerdir.

Rönesans Dönemi mimarisinde ise estetik değerlerin ön plana alınarak tasarlanan meydanlar dikkat çekmektedir. Rönesans Dönemi'nde kent merkezlerinde yaşayan kentsoylularının gösterişli evleri bulunmaktadır. Ayrıca meydanlarda düzen, geometri ve devletin gücünü temsili amaçlı mekanlara önem verilmektedir. (Vardar,1991) Rönesans Dönemi meydanlarında, Popolo Meydanı örneğinde olduğu gibi, birden fazla yollar ile meydanın birleştiği görülmektedir. (Aslanoğlu, 2013), (Resim 7)

Resim 7. Popolo Meydanı-Roma,İtalya

Kaynak: http://www.roma-o-matic.com/monumenti_en.php3?cod_ric=24, 2013

Maniyerizm’de dikkat çeken en belirgin meydanların başında, Roma’daki Capitol Tepesi’nde bulunan Michelengelo tarafından 16. yüzyılda Campidoglia’da varolan yapıların düzensiz geometrisine bir ölçüde düzen kazandıran ve “ [...] merkezinde ideal ve açık bir daire değil kaldırıma çizilmiş bir oval olan bir yamuk mekan” şekillendirildi. (Roth, 2002: 463) Piazza del Campidoglio, Michelengelo’nun, aynı zamanda yeni eklediği cephelerle de daha estetik bir görünüm kazanmıştır. (Resim 8). “[...] bir dış mekan yaratma kaygısının ilk önemli somutlaşmasıdır. Meydanın merkezine konumlandırılmış antik Marcus Aurelius heykeli ise, tarihte meydan mekanı içinde odak görevi yapan ilk heykeldir. Bu girişimle birlikte, heykel yapı ile bağlantılı bir sanat yapıtı olmaktan çıkıp kendi mekanını yaratan özerk bir elemana dönüşmüştür”. (Anonim, Arredamento:90) Simgesel olarak meydanda bulunan küçük bir havuz heykeller ile desteklenmektedir. Şehir içi yollarının kesişme noktası olarak yorumlanan bu meydan anıtsal büyüklükteki yapıların izlenebileceği bir açıklık içermekte ve kullanıcılarını kucaklamaktadır.

Resim 8. Piazza del Campidoglio - Roma-İtalya

Kaynak: <http://imgarcade.com/1/piazza-del-campidoglio/>,2015

Barok dönem incelendiğinde, kent meydanı düzenlemelerinin geniş ölçekte (Covent Garden Meydanı ve Place Royale gibi) yapıldığı görülür. Ayrıca, kentsel tasarım planlamaları bu dönemde başlamıştır. Kentlerde sosyal yapı olarak kraliyet yapıları, dinsel yapılar, yönetim yapıları ve yoksul sınıflara ait yapılar görülmektedir. 18. yüzyılda ise, kent tasarımları kraliyet ailesi ve varlıklı aileler esas alınarak yapılmaktadır. Bu yüzyıl kent meydanlarında görülen en belirgin özellik, bahçe düzenli, aynı tip ve büyüklükte yapı gruplarının meydanı çevrelemesi şeklindedir. (Aslanoğlu, 2013), (Şekil 6-7, Resim 9-10)

Şekil 6. Covent Garden Meydanı-Londra

Resim 9. Covent Garden Meydanı-Londra

Kaynak (Ş6): <http://www.jasa.net.au/london/london.htm>,2013
 Kaynak (R9): <http://www.telegraph.co.uk/Covent-Garden>,2013

Şekil 7. Place Royale-Paris

Resim 10. Place Royale-Paris

Kaynak (Ş7-R10): <http://www.paris-architecture.info/PA-034.htm>, 2013

San Pietro Kilisesi'nin önünde Bernini'nin eliptik biçimde tasarladığı meydan Barok Dönemi'ndeki meydanları anlamak için önemli örneklerin başında gelmektedir. "Tüm kentsel mekan adeta belirli bir yapıya fon oluşturmak üzere düzenlenmiştir. Amaç kentin içinde geometrik bir iç mekan etkisi yaratmaktır". (Anonim, Arredamento: 91) Barok Dönem'de bir başka meydan örneği ise Paris'teki Place des Victoires'dir. Bu meydanda, meydanın artık yeni bir kimliğe bürünmeye başladığı görülebilir. Meydan, artık sadece yayalar için değil aynı zamanda trafiği de içinde barındıran kentsel bir mekan olarak gözlemlenmektedir. (Anonim, Arredamento: 91) Bu dönemde çeşitli meydan tasarımları ön plana çıkmıştır. Ancak, genel yaklaşım meydanın bir tarafını yapılarla sınırlandırmamak ve simetrik tasarım

yönünde olmuştur. Ayrıca, meydanın etrafındaki binalardan en önemli olan binanın aksı meydanın ana aksını oluşturmaktadır. (Tönük ve Barkul, 1999)

Kent meydanları II. Dünya Savaşı sonrası yaşanan ekonomik sıkıntılar sonucu önemini kaybetmiştir. Endüstri devrimi dönemi ile motorlu araçların önem kazandığı, yaya yollarının yerini çok şeritli araç yollarının aldığı görülmektedir. Meydanların öneminin azaldığı bu süreçte kentte yaşayanların, ekonomik ve sosyal yaşam koşullarına karşı mücadele veren kentli profilleri oluşturmaktadır. Ayrıca, kentliler yeşile olan özlem ve kentin hızlı akışından kurtulma adına mekan arayışlarına girmişlerdir. Bu amaçla kent meydanları ile ilgili tasarımlarımızda yayalara öncelik veren mekanlar yapılması düşüncesi ön plana çıkmıştır. (Vardar,1991)

Gençel (2000) tarafından, "geleneksel İslam kentlerinde, mekanın sürekliliği, sıklığı ve yüksek yoğunluğu, sokakların darlığı ve onlara açılan çıkmaz sokakların varlığı, kamu ve özel mekanların ayrımı, kapalı mekanlarda yoğunlaşma gibi bazı planlama ve tasarım özellikleri" olduğu belirtilmiştir. Gençel (2000:22), geleneksel Türk kentlerinin, kentsel mekan kavramının İslam kentlerinden etkilendiğini ifade etmiştir.

Geleneksel Türk kentinde meydanları, "toplumun dini, kültürel, sosyal, ticari, eğitimsel, eğlence, dinlenme ve ulaşım gibi fonksiyonel ihtiyaçları sonucu belirli bir biçim kazanmış kentsel mekanlar" olarak tanımlamaktadır (Gençel,2000:22). Gençel (2000), genellikle meydanların, bulunduğu semtin ve/veya kentin "düğüm" ya da merkez noktaları oluşturduğunu ve kentlerin birlik oluşmasına yardımcı olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, geleneksel Türk kentlerinde, "düzensiz ve biçimsiz", "düzenli ve dengeli" iki farklı mekanın olduğu belirtilmiş ve düzensiz mekanların; kapalı olmayan çeşitli biçimlere sahip olduğu, düzenli mekanların ise, çevreleri kapatılmış biçimlerde yapıldığı ifade edilmiştir. Geleneksel Türk kentinde, sık görülen mekansal oluşumlarda, cami gibi önemli yapılar kentsel mekana hakim konumdadır. (Gençel, 2000) Bu kapsamda, geleneksel Türk kentinde meydan herhangi bir düzenli geometrik formu içermediği için kapalı bir meydan olmadığı ve meydana bakan

mimari yapıların tekrarının olmadığı ifade edilmiştir. Geleneksel Türk kentinde meydan kavramının, mekansal organizasyonlarda göz ardı edildiği söylenmektedir. Bu bağlamda, geleneksel Türk kent meydanlarında önemli bir yapı olan, yapılarla biçimlenen kentsel mekan içinde yer alan anıtsal camiler, Osmanlı dönemi külliyelerinde de avlunun merkezinde yer almamakta ve oluşturulan mekanlara meydana nadiren yönlendirilmektedir.

Önder ve Aklanoğlu (2002), eski Türk yerleşimlerinde kentlerin sosyal merkezler çevresinde konumlandığı, İslam kentlerinde ise, dinsel yapılar ve ticaret merkezleri çevresinde biçimlendirildiğini belirtmişlerdir. Ayrıca, Osmanlı Dönemi'nde, camilerin çevrelerinde bulunan medrese, avlu, mezarlıklar gibi alanlar ile mahallenin oluşumunun sağlandığını ve camiye çevreleyen avlunun halkın toplanma, buluşma gibi aktiviteler için kullandığını ifade etmişlerdir. Bu bağlamda, Önder ve Aklanoğlu'da (2002) Gençel (2000) gibi camilerin kent meydanlarının oluşumunda rolü olduğunu belirtmişlerdir. Esasında bu durum meydan oluşturma olgusunun tarih boyunca süregelen bir parçasıdır. Diğer dönemlerde de incelendiği gibi dini yapılar meydanları hem fiziksel hem sosyal anlamda tanımlamada kullanılan yapı türlerindendir. Kamusal kapalı alanlar olmaları, kamusal açık alan olan meydanlara referans olmaktadır.

Gençel (2000:25), 19. yüzyılda başlayan batılılaşma sürecinde, meydanların açık alan olmaktan uzaklaşarak, trafik odağı olduğunu ve kentsel doku içinde "boşluk" olarak tanımlandığını ifade etmiştir. Ayrıca, günümüzde ise, kentlerde düzenlenen mekanların meydan olarak sosyal yaşama yabancı olduğu ve tören yeri, park gibi alanları olarak kullanıldığını belirtmiştir.

19. ve 20. yüzyıl meydanlarında en belirgin özellik kentin merkezi konumunda ve kent içi ulaşımın bir parçası olmalarıdır. Kentlerde meydan çevrelerinde dik bloklar, diyagonal yollar meydanla bağlantılı olacak şekilde planlanmıştır. Ayrıca meydanlarda anıtlar, heykeller ve süs havuzları örnekleri gibi tasarım elemanlarının kullanımı göze çarpmaktadır. Kentlerde artan nüfusa bağlı olarak yapı yerleşimleri planlamaları değişmiştir. Ulaşımın kolaylığı ilkesi merkezi planların yapılmasında

etkili olmuştur. (Aslanoğlu, 2013) Washington'daki Rockefeller Meydan'ı günümüz kent yaşantısını betimleyen ve gökdelenlerin arasında kalan kamusal bir alandır. Mevsimsel değişiklikler ve kent yaşantısı göz önünde bulundurularak tasarlanmıştır. Örneğin orta bölümü kot farkından yararlanılarak yazın kafe, kışın buz pisti olarak kullanılmaktadır. (Resim 11-12)

Resim 11. Rockefeller Meydanı (Konser)- Washington-Amerika

Resim 12. Rockefeller Meydanı (Buz Pisti)- Washington-Amerika

Kaynak (R11): <http://www.qlifeturkiye.com/yilbasin-da-nereye-gitmek-istersiniz/>, 2015

Kaynak (R12): <http://www.letsgodergi.com/yilbasi-sehirleri/>, 2015

Uzun (2006:17), bugünün kamusal mekanlarının gündelik işlevlerin özel mekanlara taşındığını (alışveriş merkezleri gibi) ve iletişim araçlarının gelişimi ile sosyal aktivitelerin azaldığını belirtmiştir. Ayrıca, kentlerdeki kamusal mekanların, sosyal yapının devam edebilmesi için önemli olduğunu ifade etmiştir. Uzun (2006:17), bugünün kamusal mekanlarında toplanma, dinlenme, rekreasyon işlevlerinin öne çıktığını, tarihsel süreç içinde olduğu gibi, meydanların günümüzün önemli kamusal açık mekanları olduğunu belirtmiştir. Ancak, günümüzde, kamusal iç mekanların (alışveriş merkezleri gibi) kullanımının artması, ulaşım bazlı planlamaların kentsel açık alanları daraltması ile birlikte meydan gibi kamusal açık mekanların kent yaşamındaki önemi olumsuz yönde etkilenmektedir.

Sonuç olarak, Antik Dönem'den günümüze kadar meydanların, kentlerin vazgeçilmez kamusal alanları olduğu görülmektedir. Meydanların tasarımında kamu yaşantısı ve mimari yaklaşımlar rol oynamaktadır. Meydan tanımlamalarından yola çıkarak, meydanın var olabilmesi için sadece etrafının binalarla çevrili olmasının

yeterli olmadığı görülmektedir. Meydanın, kimliğinin olması şarttır. Bu kimlik, hem sosyal hem de biçimsel olarak birçok değişkeni içermektedir. Dolayısıyla, meydanı anlamak için, meydanın yer aldığı kentle ilişkisini kavramak ve o kent için gerek sosyal gerek fiziksel ve gerekse sembolik anlamını algılamak gerekmektedir. Ancak, bu sayede resmin tamamı görülebilir.

III. BÖLÜM

3. MEYDAN KAVRAMI VE MEYDANLARIN ÖZELLİKLERİ

Meydanlar kentsel alanlarda önemli yapısal, kültürel ve sosyal özellikleri olan çok yönlü işlevlere sahip mekanlardır. Bu bağlamda, çalışmanın bu bölümünde meydan kavramı Krier (1979), Moughtin (1992), Marcus ve Francis (1998) ve Lynch (1960) gibi kentsel tasarımda özellikle meydan olgusu üzerinde duran teorisyenlerin yaklaşımlarıyla birlikte incelenmiştir. Ayrıca, meydanların özellikleri Moughtin'in (1992) sınıflandırmasına göre biçimsel ve işlevsel olarak ele alınmıştır. Bu bilgiler ışığında dördüncü bölümdeki alan araştırması yapılmıştır.

3.1 Meydan Kavramı

Meydanlar, kentsel dolaşım alanlarının başladığı ve yönlendirildiği kentlilerin toplanma mekânı olarak hizmet veren geniş açık alanlardır. Bu mekânlar kentteki odak noktadır. Ayrıca, meydanlar, kültürel, politik, ve sosyal yaşamın gerçekleştiği herkese açık mekânlardır. Bu bağlamda insanların kullandığı ilk kamusal mekânlardan biri olan meydanlar farklı işlevleriyle kentsel yaşamın önemli parçaları olmuşlardır. Kentin yaşayan elemanlarından biri meydanlardır. Meydanlar, kamu için tasarlanmış bir çevrenin vazgeçilmez parçalarıdır. Kentin, gerek sosyal gerekse fiziksel anlamda evrilmesi meydanın oluşumuna zemin hazırlar, ancak bu durum iki yönlüdür. Yani, meydanların oluşumu da kentsel gelişimi etkilemektedir.

Krier ve Moughtin gibi kentsel tasarımın fiziksel yönü üzerinde daha çok duran akademisyenler meydanı kentin en önemli parçası olarak görmüşlerdir. Onlara göre meydan, binalarla çevrilmiş ve çoğu zaman sokaklara geçişleri olan dikkat çekici bir öneme sahip kent parçalarıdır. Krier bugünkü meydanlarla yirminci yüzyıla kadar yapılmış meydanlar arasında fark olduğunu belirtmiş ve tekrar gözden geçirilmesi gerektiğini savunmuştur. Krier'e göre bir meydan yirmidört saat aktivite üretecek fonksiyona sahip olmalıdır (Krier,1979). Ayrıca, meydanın kent içindeki konumunun da önemini vurgulamıştır. Moughtin (1992) ise meydanları, en sade tanımıyla,

binalarla çevrelenmiş ve özellikle ticari fonksiyona sahip binalara avantaj sağlayan kentsel alanlar olarak ele almıştır.

Marcus ve Francis (1998), mekansal özelliklerini belirterek meydanı, dış mekandaki kamusal alan olarak incelemiş, fonksiyonunun da gezinmek, oturmak, birşeyler yemek ve hayatın nasıl aktığını seyretmek olduğunu belirtmiştir. Bu anlamda meydanların, kaldırımların aksine, sadece geçilen değil kendi özerkliği olan alanlar oldukları söylenebilmektedir.

Lynch (1960) ise, kentsel mekanın bileşenlerini; yollar, kenarlar, bölgeler, işaret öğeleri ve odak-düğüm noktaları olarak belirtmektedir. Meydanlar ise odak-düğüm noktaları olarak tanımlanmıştır. Odak-düğüm noktası olarak meydanları ele alırken diğer kentsel bileşenlerin de tanımlamalarına kısaca bakmak yararlı olacaktır.

Lynch'e (1960) göre; "yollar, kentin bütününün algılanmasını sağlayan ve çevresel öğelerin algılanmasını sağlayan dolaşım alanlarıdır. Bunlar; sokaklar, yollar, toplu taşıma alanları demiryolları vb. alanlar şeklindedir. Kenarlar, ulaşım aksları gibi kullanılmayan sınırlar olarak ifade edilmektedir. Bölgeler, kentin orta veya büyük hacimlerine sahip iki boyutlu alanlar olarak kişinin algısına göre psikolojik olarak algılanan alanlardır. Bölgenin içinde ve dışında olma durumuna göre ayrıca hangi kentte olduğuna bağlı olarak psikolojik algı değişebilmektedir. İşaret öğeleri, kentin rehberi niteliğindeki öğelerdir. Kentte bulunan kuleler , işaret levhaları, bina veya yüksek tepeler gibi belirleyici fiziksel öğeler olabilmektedir". Odak-düğüm noktalarının ise, yol kavşakları, meydanlar gibi merkez oluşturan alanlar olduğu belirtilmiştir. (Lynch, 1960)

Dostoğlu'na (2007) göre ise, "çeşitli ülkelerde 'piazza', 'square' ve 'plaza' gibi farklı isimlerle tanımlanan meydanlar ilk olarak konutların bir açık alan etrafında gruplanmasıyla oluşmuştur". Kent dokusu içinde meydanlar, insanlara sürekli ve yönlendirilmiş bir hareket düzeninden çok, durma ve toplanma olanağı veren, hareketliliği zorlamayan, insanların birbirleriyle ilişki kurma potansiyelini içeren mekânlardır. (Dostoğlu, 2007) Kentsel yaşamda meydanlar kullanıcıların fiziksel ve

sosyal beklentilerini karşılayarak kentsel yaşamın kalitesini artırma potansiyeline sahiptirler.

Eyüce (2000) tarafından meydanlar, fiziksel olarak dolu ve boşlardan oluşan bir yerleşme dokusunun içindeki genişlemiş boşluklar olarak ifade edilmektedir. Ayrıca, Eyüce (2000) boşlukları, geleneksel yerleşmelerde kendiliğinden ortaya çıkan ve herkes tarafından benimsenmiş, merkez niteliğinde planlı ve düzgün mekanlar olarak ifade etmektedir.

Meydan, "yerleşim yerlerinde caddelerin veya büyük yolların, bulvarların birleştiği geniş alanlar" (Nüfus Mevzuat Yönetmeliği, 2014) ve "halkın toplandığı, çoğu binalarla, ağaçlarla ya da doğal engellerle çevrili, düz, açık ve geniş yer; alan" (Hasol, 2002) olarak tanımlanmaktadır. Diğer bir deyişle, meydan farklı amaçlarla bir araya gelen insan gruplarının toplanma ve buluşma mekanıdır. Meydan, kullanıcıyla buluştuğu derecede önem kazanmaktadır. Kent planlamasında, meydan tasarımları kentin kimliğini vurgulamada önemli bir kriterdir. Meydanlar, kentte özel günlerde sosyal, siyasal, ticari ve kültürel amaçlar ile bir araya gelen kentliler tarafından kullanılan kamusal mekanlar olarak ifade edilmektedir. (Özer ve Ayten, 2005)

Tönük ve Barkul (1999), meydanı; "kültürel ve siyasal olayları, binlerce yıl öteye uzanan bir geçmişle, çeşitli devletler, uygarlıklar, dinler ve ırklarla; anıtları, miting meydanları ile gezi alanları, lokantaları, tavernaları, barları, kahveleri, seyyar satıcıları ve her türlü sanat dalları ve folkloru ile yaratılmış, kentsel tasarımda özenle korunması gereken bir imajdır." şeklinde tanımlamıştır.

Meydanla ilgili bütün bu tanımlamalardan çıkarılabilecek ortak payda ise kent meydanlarının sosyo-mekansal kamusal açık kent alanları olduğu gerçeğidir. Sonuç olarak, meydanlar kamusal olarak ulaşılabilir ve farklı mekansal organizasyonlar içinde çeşitli fonksiyonları barındıran açık alanlardır. Meydanların, dış mekanda duvarların binaların ve tavanın gökyüzünü tanımladığı başka odalara (kentin diğer

açık alanlarına) koridorlarla (sokaklar, caddelerle) bağlanan açık alanlar oldukları söylenebilir.

3.2. Meydanların Özellikleri

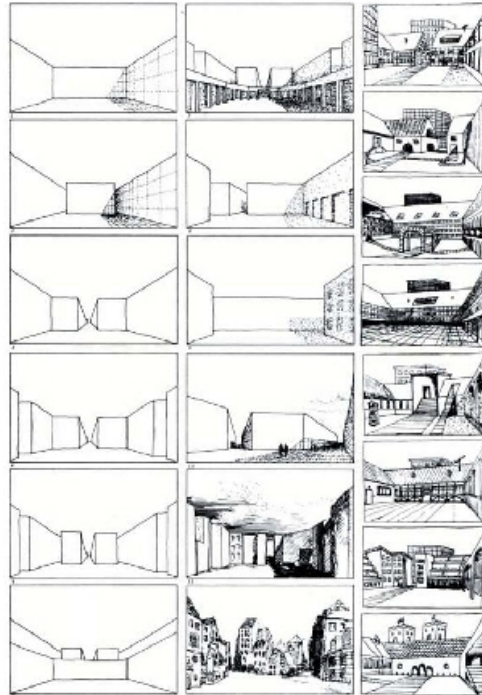
Kentlerde kamusal alanlar arasında, hem biçimsel hem de işlevsel ilişkiyi güçlendirmesi açısından meydanlar, önemli bir yere sahiptir. Ayten ve Ayten (2013), meydanları tarih boyunca kamusal mekânlar olarak, kamusal mekanları ise, kentlilerin belirli sınırların içinde biçimsel ve işlevsel anlamda giriş yaptığı mekanlar olduğunu ifade etmiştir. Tarihsel süreç içerisinde kentlerdeki gelişmeler ve değişimler ile birlikte meydanlarda ihtiyaca göre düzenlenmiş; kültürel, rekreasyonel, ticaret gibi etkinliklerin gerçekleştirildiği açık ortak kullanım alanları olarak tasarlanmıştır. (Ayten ve Ayten, 2013)

Moughtin'e (1992) göre, meydanları sınıflandırmanın iki metodu vardır. Meydanları biçimine ve işlevine göre sınıflandırmıştır (Moughtin,1992). Bu çalışmada, meydan kavramı incelenirken Moughtin'in metodu esas alınmıştır. Bu sınıflandırma meydanın kentle olan hem biçimine hem de işlevsel anlamdaki ilişkisini anlamak için zemin oluşturmaktadır.

Meydanlar, bulunduğu kentin kimliğinin belirlenmesinde sosyal ve kültürel anlamda toplumsal bilincin oluşmasında önemli rolü olan mekanlardır. Kent meydanları, farklı kültür, farklı ekonomik yapı ve farklı kentlerden gelen insanların bulundukları/kullandıkları kamusal alanlar olarak, mekanın biçimsel ve işlevsel (bütünlük, aidiyet, güvenlik vb) özelliklerinin gelişmesinde önemli bir etkiye sahiptir. Bu kapsamda da, çalışmanın bu bölümünde biçimsel ve işlevsel bir çevre olarak meydan kavramı incelenmektedir.

3.2.1. Meydanların Biçimsel Özellikleri

Meydan biçimlerinin belirlenmesinde öncelikli olarak yapıların oluşturduğu kapalı (iç mekan) ve açık (dış mekan) alanların etkisinden söz etmek gerekir. Krier'in (1979) meydan tipolojileri bu anlamda belirleyicidir. Krier (1979), kapalı mekanı; özel yaşam (mahremiyet) alanı olarak dış etkilerden korunan alan, açık mekanı ise, dış mekanda yeşil alanlar, yapılar (binaların geometrik düzenleri ve cepheleri gibi) ile bağlantılı meydan ve sokaklarda yaşanan hareketli mekanlar olarak ifade etmiştir. (Şekil 8).

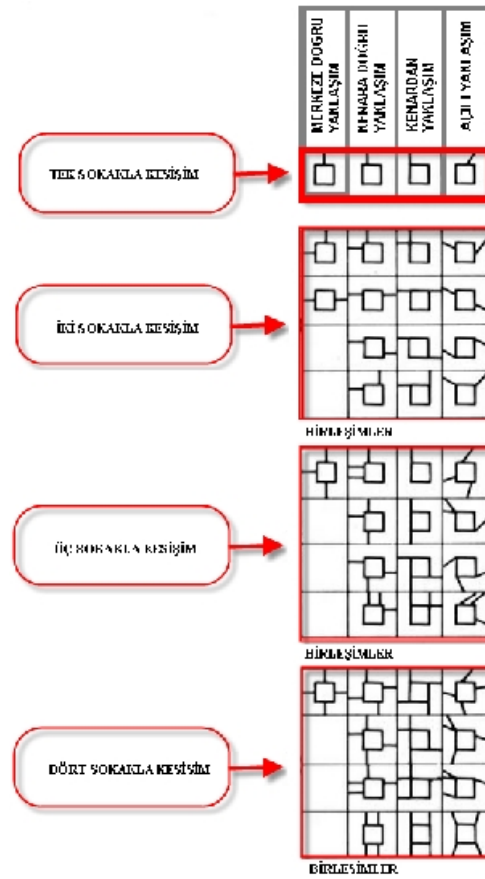

Şekil 8. Meydan Tipolojileri

Kaynak: Krier,1979

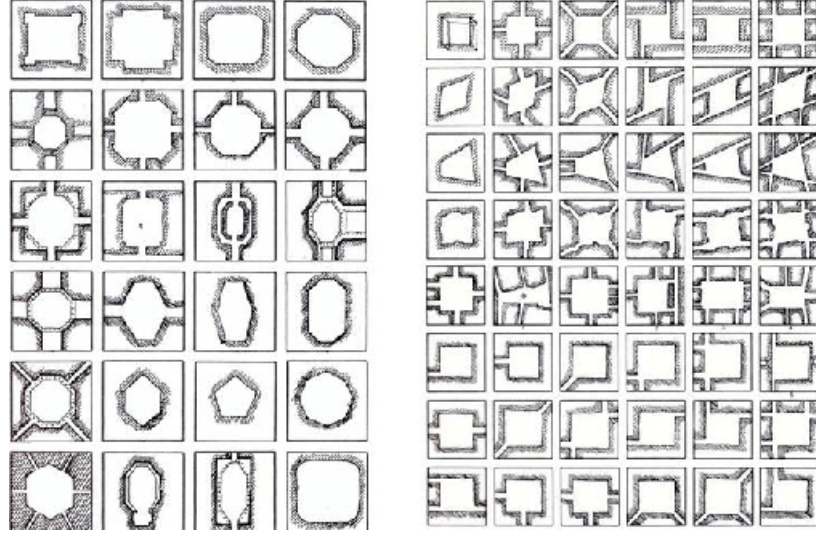
Kentsel açık alanların biçimlenmesinde etkili olan bir diğer öge de sokaklardır. Meydanlarda toplanma, buluşma gibi aktivitelere ulaşım, sokak bağlantıları ile sağlanmakta ve meydanların çevre ile fiziksel bağlantısı yine sokak birleşimleri ile yapılmaktadır. Ayrıca, sokaklar genel anlamda meydanla bağlantılı olarak yapıların, yaya ve araç trafiğinin biçimlenmesinde gerekli alanlardır.

Sokakların meydanla olan birleşimleri farklı biçimlerde olmaktadır. Krier, birleşimlerin sokakların sayısına bağlı olarak; merkeze doğru yaklaşım, kenarlara doğru yaklaşım, kenardan veya açılı yaklaşımla oluşan farklı biçimlenmelerin oluşturduğunu belirtmiştir (Şekil 9). Ayrıca, Krier (1979), meydanların kare, üçgen, daire formlarının çeşitlenmesi olduğunu ve bu elemanların bölünme, eklenme birleşme, kopmalar ile biçimsel farklılıklarının olduğunu ifade etmiştir (Şekil 10-11).

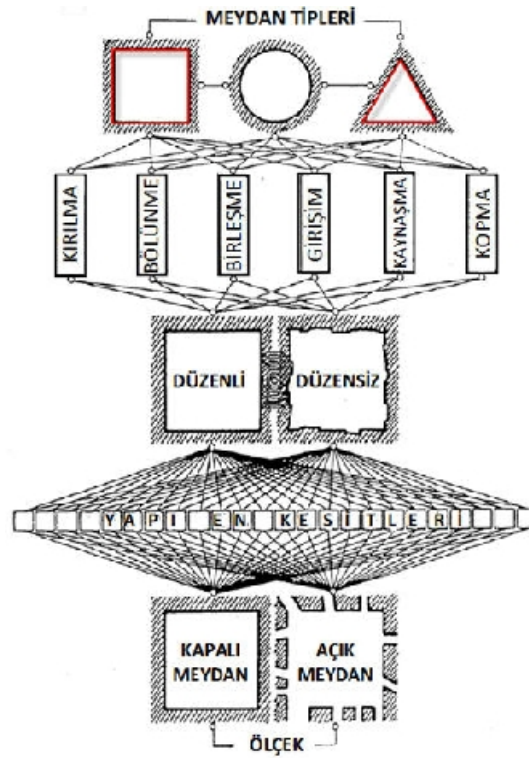
Şekil 9. Sokak - Meydan Kesişimleri

Kaynak: :Krier,1979

Şekil 10. Kare, Daire, Üçgen Biçimli Meydanlar

Kaynak: Krier, 1979

Şekil 11. Meydan Tipleri

Kaynak: Krier, 1979

Sitte (1889), “City Planning According to Artistic Principles” (1889) adlı çalışmasında ise kent meydanının biçimine vurgu yapmıştır. Sitte’ye göre meydan; "kapalı ve korunmalı, merkezi serbest, çevresinde anıtlar olan, çevresinde sürpriz elemanların yerleştirildiği, mimari çekiciliği olan, estetik ve yola cephesi olan kaldırım" gibi özelliklere sahip olmalıdır (Sitte,1889). Ayrıca, Sitte (1889), meydan algısı için en önemli özelliğin “kapalılık hissi” olduğunu vurgulamıştır. Kapalılık objeleri bir bütün olarak algılamamızı da sağlar. Bu bağlamda da, Sitte, binaları merkezi bir alan etrafında toplayarak kapalılık hissi yaratıp meydanın tanımlı olduğunu belirtmiştir.

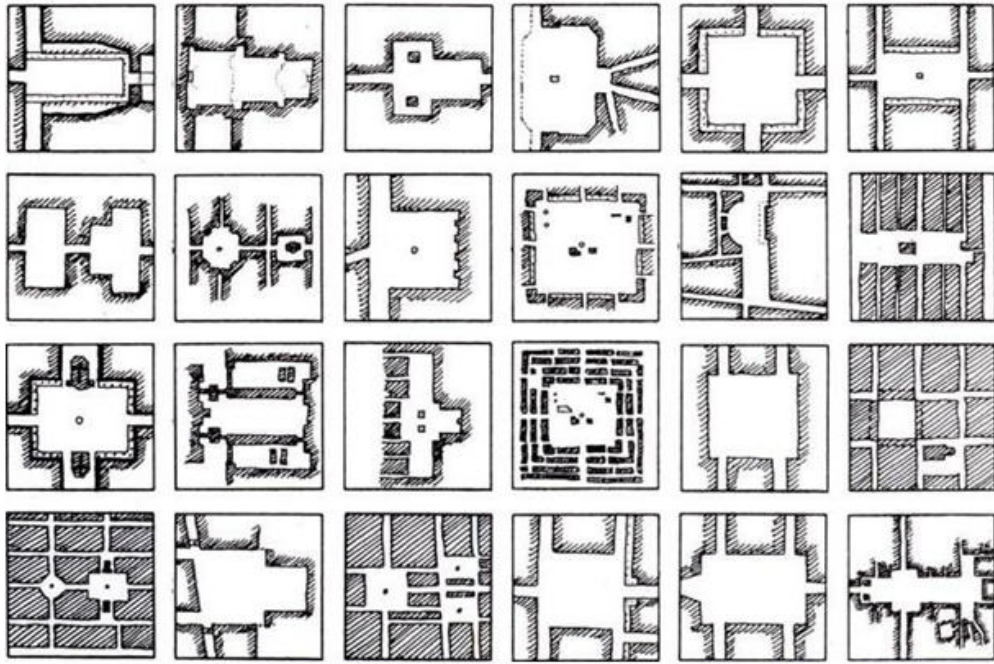
Biçimsel tarifleme, belirli ve net bir biçim yaratmak üzere mekânın binalar tarafından kapalılık hissi oluşturmaktır. Kapalılık etkisinde, binaların sürekliliğinin köşelerle bağlantılı olması ise meydan etkisini artırmaktadır. Sonuç olarak, Krier (1979) ve Sitte’nin (1889) tanımlamalarından yola çıkarak meydanın biçiminin belirlenmesinde kapalılık hissi kadar yerinin ve büyüklüğünün, içindeki elemanların, ve erişilebilirliğinin önemi olduğu anlaşılmaktadır.

Yer ve Büyüklük

Kent meydanları, iş merkezlerinin, ulaşım ve yaya trafiğinin yoğun olduğu yerlerde bulunmaktadır. İnsanların buluşma noktaları olan meydanların görsel ve fiziksel olarak şehir merkezlerinde kolay erişilebilir olması gerektiği belirtilmiştir. Şehir merkezlerinde yapılan farklı meydanların kentsel yapılarla olan sürekliliği ve formsal yapılarının uyumuna dikkat edilmesi gerekmektedir. Geleneksel meydan çevrelerinde kamusal yapılar ve dini yapılar bulunmaktadır. Bugünün koşullarında değişen yaşam tarzlarına paralel olarak ortaya çıkan alışveriş merkezleri birçok aktiviteyi içeren alanlar olarak meydanların öneminin azalmasına neden olmaktadır. Bu nedenle kamusal alanlarda tasarlanan meydanların, yer seçiminde birçok aktiviteyi karşılayabilecek merkezियette konumlandırılması gerekmektedir. (Memlük, 2014) (Şekil 12)

Meydanlarda büyüklük, meydanın formu ve fonksiyonuna bağlı olarak şekillenmektedir. Kamusal meydanların boyutsal büyüklüğünün, kullanım amacı,

çevresel faaliyetler ve yapılarla olan uyumu ile orantılı olması gerekmektedir. Meydanın ve çevre yapıların yüksek/alçak olması açık alanın algılanmasında önemli etkilere sahiptir. Yüksek yapılarla çevrili bir meydanın gerçekte olduğundan daha küçük algılandığı belirtilmiştir. (Memlük, 2014)

Şekil 12. Meydan Konumları

Kaynak: Krier,1979

Kentsel mekanlarda "yer" olarak ifade edilen kavramın zamanla zihnimizde kurgulanması sonucu ortaya çıktığı ifade edilmiştir. Meydanlar yaşanan yerlerin biçimlemiş halidir. Yer olarak ifade edilen alanın hafızamızda bıraktığı etkiler mekanın hatırlanmasında etkilidir. Ayrıca, yer kavramı, kentsel tasarımda işlevsel özelliğinin dışında duygusal, "yer" in geçmiş ve gelecek arasındaki bağlantısı, insanlar üzerinde bıraktığı yaşanmışlık hissi vb. etkileri de bulunmaktadır (Yıldırım,1996).

Peyzaj Elemanları

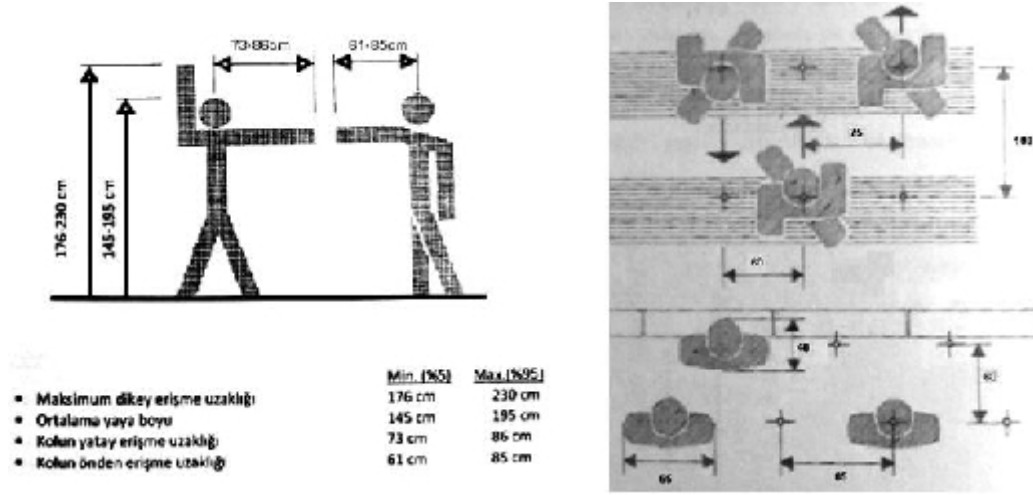
Meydanlarda zemin malzemesi kullanımında dış mekan koşullarına dayanıklı, sert malzemeler (taş, beton vb.) seçilmelidir. Zemin malzemelerinin de dayanıklı, estetik biçimde, kalitede, renkte, yansıtıcı/kaygan yüzeyli olmayan çevre ile uyumlu ve yönlendirici özellikte olması gerekmektedir. (Memlük, 2014) (Resim 13-14) Uygun döşeme seçimi meydanın fiziksel özelliklerini olumlu anlamda etkilemektedir. Yönlendirici, alan tarifleyici ve estetik nitelikteki döşemeler meydanın biçimsel anlamdaki kalitesini arttırmaktadır.

Resim 13-14. Superkilen Meydanı, Danimarka

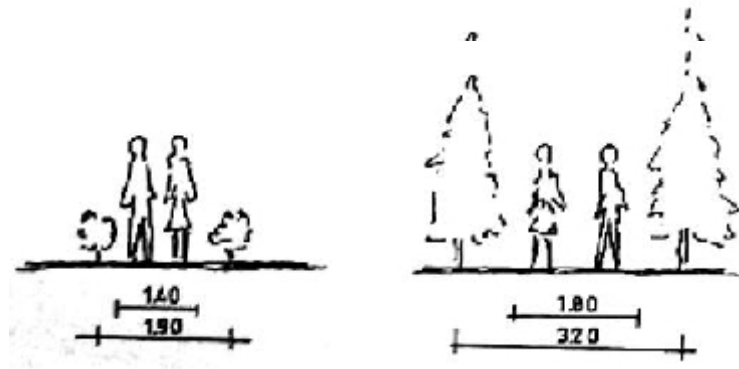
Kaynak: <http://www.archdaily.com/286223/superkilen>, 2014

Yaya kullanıcıları için düzenlen alanların standart ölçülerde planlanması gerekmektedir. Ayrıca, zemin tasarımları, engelli ve yaşlı kullanıcılar için uygun planlanmalıdır. Yaya kullanımında sınırlayıcı, bölücü olarak zemin malzeme farklılıklarından yararlanılmaktadır. Yayaların hareket alanları ile ilgili belirlenen boyutlar mekanın biçimini belirlemede önemlidir (Şekil 13), (Kuntay, 2008). Kentsel alanlarda kullanılan bitkiler, boyutları ve biçimleriyle mekanı tariflemekte ve zenginleştirmektedir. (Şekil 14)

Şekil 13. Yaya Fiziksel Boyutları

Kaynak: Kuntay, 2008:41-42

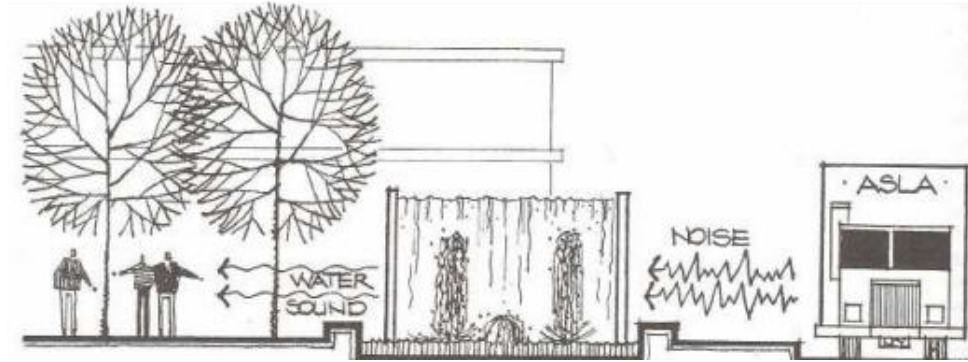

Şekil 14. Bitkiler ve Yaya Yolu Genişliği

Kaynak: Kuntay, 2008:60

Meydan da kullanılacak bitkiler açık alanın estetik açıdan etkili olmasını sağlamaktadır. Bitkilerin (ağaçlar, çalılar, çiçekler vb.) gölgeleme, sınırlayıcı etkisi veya farklı görsel tasarımları ile açık alanın kullanıcılar açısından rahatlatıcı ve dinlendirici etkisi de dikkate alınmalıdır. Bitki kullanımı aynı zamanda meydana bulunan anıtsal öğelerin vurgulanmasında da kullanılmaktadır. Meydanda diğer bir öğe olarak su (çeşme,süs havuzu) kullanımı estetik açıdan ve odak noktası olarak

rahatlatıcı etkisi ile alanın kullanımını canlandırmaktadır. Su kullanımı ile birlikte tasarlanan aydınlatma elemanları meydanın aynı zamanda gece kullanımını zenginleştirmektedir. (Memlük, 2014), (Şekil 15, Resim 15)

Şekil 15. Su Elemanlarının Gürültü Kontrolünde İşlevsel Kullanımı

Kaynak: Muratoğlu, 2010

Resim 15. San Pietro Meydanı, Vatikan

Kaynak: Sevil ŞAHİN Fotoğraf Arşivi, 2014

Kent mekanlarında kullanılacak mobilyalar mekanın yerine, büyüklüğüne ve fonksiyonuna göre değişmektedir. Mobilyalar, mevcut işlevlere uygun olma

özelliklerinin yanında, içinde yer alacağı çevrenin karakterini de yansıtmalıdır. Donatı elemanları, yürüme yolları üzerinde engel oluşturmayacak biçimde ve tekerlekli sandalye kullanıcılarının geçişlerine müsaade edecek şekilde yerleştirilmelidirler. Tasarlanmış, teknik açıdan yeterli ve bulundukları çevre ile bütünlük kuran, mekanı tanımlayan ve karmaşa yaratmayan, kentsel donatı elemanları olumlu elemanlar olarak kabul edilmektedir. (Gökçen, 2006)

Küçükerman'a (1989) göre, kent mobilyaları; kent kavramıyla birlikte belirli süreçler sonucu kullanıcıların gelişen ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik ürünlerden oluşan bir sistemdir.

Bayraktar ve Diğerleri'ne (2008) göre, kentsel donatı elemanları, kent kültürünün bir parçası ve iletişim aracı olarak kabul edilmekte, bulunduğu yeri tanımlaması ile kentin sembolik elemanları olarak da görülmektedir. Ayrıca, kentsel donatılar ile kentin yaşanılabilir ve algılanabilir kimliği vurgulanmaktadır.

Kentsel açık alanlarda, banklar, çeşmeler, çöp bidonları, yön levhaları, aydınlatma elemanları en çok kullanılan kent mobilyalarıdır. Kent mobilyalarının, kullanımı kolay, işlevsel, hava şartlarına dayanıklı, estetik ve bulunduğu çevre ile uyumlu elemanlar olarak tasarlanması gereklidir. Kent meydanlarında önemli donatılardan biri olarak oturma elemanlarının estetik tasarımı, sağlamlığı ve yerinin dikkatli planlanması alanın kullanım kalitesini etkilemektedir. Meydanda kullanılan aydınlatma elemanları, açık alanın kullanıcılar açısından güvenilirliğini etkiler ve gece kullanımını kolaylaştırır. Ayrıca aydınlatma ile yapılan çevre tasarımı mekanın çekiciliğini artırmaktadır. Meydanda bulunan yön işaretlerinin doğru kullanımı, okunabilirliği ve yeterli sayıda bulunması alanın karmaşık algılanmasını önlemektedir. Kent donatılarının meydanla uyumu, yaya trafiğini etkilemeyen oranlarda tasarlanması gerekmektedir. (Memlük, 2014) (Resim 16-17)

Resim 16-17. Superkilen Meydanı, Danimarka

Kaynak: <http://www.archdaily.com/286223/superkilen>, 2014

Odak elemanlar olarak kullanılan anıtlar, gelişen ve değişen kentsel çevrelerde genellikle mekanın değişmeyen donatıları arasında yer almaktadır. Ayrıca, odak elemanlar (anıtlar, çeşmeler, süs havuzları, heykeller) kentin kamusal belleğinde yer alan kentin simgesi haline gelen öğeler arasında sayılmaktadır. (Yıldırım, 1996). (Resim 18)

Resim 18. Ulus Meydanı-Atatürk Heykeli, Ankara

Kaynak: Sevil ŞAHİN Fotoğraf Arşivi, 2009

Meydanlarda bulunan donatı elemanları dikkat çekici ve odak elemanlar olarak kullanılmaktadır. Odak elemanlar, meydanın kimliğini ve imajını belirlemede etkili öğelerdir. (Memlük, 2014), (Resim 19-20)

Resim 19. Kare Kafa heykeli ve süs havuzları, Nice,Fransa

Kaynak: <http://vudubalcon.blogspot.com.tr/2014/05/tete-au-carre.html>, 2014

Resim 20. Millennium Park, Chicago,Amerika

Kaynak: <http://gallery-art-now.blogspot.com.tr/2012/05/anish-kapoor-artist.html>, 2014

Kent dokusu içinde yapay çevrelerin oluşmasında kent mobilyalarının rolü büyüktür. Bu elemanlar, kent kimliği ve toplum hayatını kolaylaştırmak ve gerekli iletişimi sağlamak açısından önemlidir. Aynı zamanda birer görsel obje olarak donatı elemanları, kent kimliğinin bir parçası olarak, yer aldıkları kentsel mekân ile ilişkileri açısından ele alınmaktadır. Kenti yaşanabilir ve algılanabilir kılan kentsel donatı elemanlarının her biri kullanıcılar ve kent açısından farklı bir anlama ve öneme sahiptir. Kullanıcılar açısından bu elemanların önemi kullanıcıların kentle kurdukları görsel ve fiziksel ilişkinin genellikle kentsel donatılar aracılığı ile sağlanmasından kaynaklanmaktadır. Kent açısından ise bulundukları çevreyi tanımlayan ve özelleştiren nitelikleri ile önemli olmaktadır.

Meydanlar, biçimsel olarak çevre ile uyumlu olurlarsa kent kimliğini de yansıtabilirler. Ayrıca, kentlilerin dikkatini çekmesi meydanın önemini güçlendirmektedir. Bu bağlamda meydanın yaşaması ve kentin bir parçası olması kaçınılmazdır.

Kent meydanlarının tasarım açısından kaliteli, başarılı ve kullanıcı ihtiyacına cevap verebilmesi için kentte ki rolünün bilinmesi gerekmektedir. Yerinin ve büyüklüğünün ve peyzaj elemanlarının yanı sıra biçimsel olarak tanımlanmasını etkileyen başka etkenler de bulunmaktadır. Örneğin *Project for Puclic Spaces* (PPS) adlı kuruluş tarafından da belirlenen ilkeler arasında yer alan imaj/kimlik, çekim ve gidilecek yer olma, konfor, mevsimlik strateji, erişebilirlik (birçok yerden ulaşılabilme) meydanın biçimsel olarak tanımlanabilmesinde önemli yer tutmaktadır. (PPS, 2014)

İmaj/Kimlik

Meydanlar, kentlerin merkezi konumunda olan, kente anlam kazandıran ve kent kimliğini vurgulayıcı özelliği ile imajını güçlendiren etkilere sahiptir. Meydanlarda, imajın/kimliğin güçlenmesi için donatı elemanları, idari, dini yapılar ve kamusal yapılar yer almaktadır. (PPS, 2014) (Resim 21)

Resim 21. Gammeltorv Meydanı-Danimarka

Kaynak : http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Gammeltorv_Copenhagen, 2014

Önder ve Aklanoğlu (2002), meydanları, toplumsal ve sosyal işlevlerin gerçekleştiği ve önemli olaylara (siyasi, kültürel vb) sahne olarak kent merkezi olma özelliğine sahip olan ve bulunduğu kente kimlik kazandıran mekanlar olduğunu belirtmişlerdir.

Oktay (1999) ise, kentsel mekanları, toplumun sosyal ve ekonomik yapısının yansıdığı ve toplumsal gururun, kentin kimliğinin önemli bir bileşeni olarak ifade etmiştir. Sonuç olarak, meydanların, kent kimliğini/imajını tanımlamada önemli bir araç olduğu söylenebilir. Meydanlar, kentlinin hafızasında yer eden ve toplumsal olaylara sahne olan kamusal mekanlardır. Bu da meydanları kent içinde önemli kılan ve şehre biçim veren kentsel elemanlara dönüştürmektedir.

Çekim ve Gidilecek Yerler (Güzergah)

Meydanlarda kullanım açısından dikkat çekici özelliklere sahip farklı mekanlar bulunmaktadır. Bunlardan bazıları sokak kafeleri, çeşmeler, performans platformları, heykeller vb. şeklinde sıralanabilmektedir. Meydanın büyüklüğü ile orantılı bu mekanların gün içerisinde kentlilerin dikkatini çeken oyun alanları, havuzlar, dinlenme alanları ve satış tezgahları gibi özelliklere sahip olması gerekir.

Meydandaki güzergahların çekim alanlarını vurgulayıcı şekilde olması meydan kullanımının kalitesini artırmaktadır (Ghirardelli Meydanı ve Trafalgar Meydanı gibi). (PPS, 2014) (Resim 22- 23)

Resim 22. Ghirardelli Meydanı- San Fransisco -Amerika

Kaynak: http://staysf.com/attraction.php?ac_id=9&a_id=23, 2014

Resim 23. Trafalgar Meydanı, Londra

Kaynak: <http://gezipgordum.com/trafalgar-meydani>, 2014

Meydanlarda farklı aktivitelerin de sağladığı çeşitlilik meydanların çekiciliğini arttırmaktadır. Meydanın konumu ve ölçeği yapılacak aktivitelerin belirlenmesinde önemli bir kriterdir. Sanatsal etkinlikler, dini törenler, buluşma, yemek yeme, dinlenme, gösteri vb. aktiviteler için kullanılmaktadır. Meydanların tasarımlarının

kullanıcı ihtiyaç ve beklentilerinin göz önüne alınarak yapılması meydanları daha çekici kılmaktadır. (Memlük, 2014)

Kent meydanlarında yapılan aktivitelerin kullanıcı açısından her kesime ve yaş grubuna hitap eden özellikte olması ile sosyalleşmenin gelişmesi sağlanmaktadır. Aktiviteler, kentlilerin veya ziyaretçilerin kentle olan ilişkilerini hem fiziksel hem de sosyal anlamda güçlendirmekte ve kenti tanımada etkili olmaktadır. Ayrıca, meydanlarda yapılan aktiviteler ile kente mekansal anlamda da canlılık kazandırılmaktadır. (Resim 24-25)

Resim 24-25. Max Euweplein Meydanı-Amsterdam,Hollanda

Kaynak:[http://www.nlwandel.nl/Album/NS-Amsterdamse%20Bos%20\(Amsterdam\), 2014](http://www.nlwandel.nl/Album/NS-Amsterdamse%20Bos%20(Amsterdam), 2014)

Konfor

Meydanlar insanların kullanım açısından rahat ettiği rekreasyon alanları (oturma alanları, kentsel donatılar vb.) sunmalıdır. Meydanlarda bulunan donatılar, zemin malzemeleri, gösteriler, havuzlar, satış tezgahları, dinlenme gibi alanlar kullanıcıların mekanlardaki hareketlerini yönlendirmektedir. Aydınlatma elemanları ile yapılan yönlendirmeler veya görsel sunumlar mekanın kimliğini güçlendirmekte ve kullanıcının güvende hissetmesini sağlamaktadır. Ayrıca meydanlarda bulunan sanatsal elemanların her yaş grubuna hitap etmesi meydanın çekiciliğini arttırmaktadır. Rekreasyon alanlarının iyi tasarlanması kentlilerin sosyal birlikteliklerini olumlu yönde etkilemektedir. (PPS, 2014). (Resim 26-27)

Resim 26. Plaça de Catalunya-İspanya

Resim 27. Plaça de Catalunya-İspanya

Kaynak (R26): <http://www.arizonafoothillsmagazine.com/valleygirlblog/travel/barcelona>, 2014

Kaynak (R27): <http://daraparker.files.wordpress.com>, 2014

Meydanlar kullanım açısından farklı işlevlere cevap verebilecek nitelikte olmaktadır. Kullanım açısından esnek tasarımlara cevap verecek nitelikte olması ile meydanlardaki canlılık artmaktadır. Meydanda yapılan konser, gösteri vb aktivitelerde kullanılan hareketli donatılar ile (sahne, masa, sandalye, çadır, stand) mekanın çok işlevli kullanımı sağlanmaktadır. (PPS, 2014) (Resim 28). Dolayısıyla, meydanın konforlu bir kentsel mekana dönüşmesi sunduğu aktivitelerle ilişkilidir. Oktay (1999), kentsel mekanların, ekolojik gereksinimler doğrultusunda, estetik olarak kullanıcı ihtiyaçlarına göre ortamlar yaratılması gerektiğini belirtmiştir.

Resim 28. Tenis Oynayanlar-Kopenhag Meydanı

Kaynak: <http://www.pps.org/reference/squaresprinciples/>, 2014

Mevsimlik Strateji

Meydanlardaki kalitenin mevsimsel değişime uyum sağlaması gerekmektedir. Tek tip tasarımlar yerine farklı mevsim olaylarına göre yapılan aktiviteler meydanın başarı oranını etkilemektedir. Meydanda bulunan sokak kafeleri, bitkilendirme, paten alanı, sanatsal objeler, süs havuzları vb. tasarımların kullanımındaki canlılık, mevsim şartlarıyla uyumlu olmasına bağlıdır. (PPS, 2014) (Resim 29-30)

Resim 29. Kafe-Rockefeller Center-USA

Resim 30. Paten Alanı-Rockefeller Center

Kaynak (R29): <http://theblackswampcornucopia.blogspot.com.tr/2012/09/summer>, 2014

Kaynak (R30): <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache>, 2014

Erdönmez ve Akı (2005), mekan tasarımı ve planlamasının, birey veya grubun etkinlik, değer ve amaçlarını yansıtan, farklı amaçlara yönelik biçimlenmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Ayrıca, Erdönmez ve Akı (2005), açık/dış mekanlarda gerçekleşen aktivitelerin, çevrenin fiziksel şartlarına ve yeterliliğine bağlı olarak geliştiğini belirtmişlerdir. Bu fiziksel şartlar mevsimsel değişimleri de içermektedir. Mevsimlerin getirdiği avantajlardan yararlanmak meydanı daha çekici kılmaktadır. Dolayısıyla, meydan tasarımı yaparken iklim koşullarına dikkat etmek meydanın kamusal bir alan olarak yaşam kalitesi üzerindeki etkisini arttırmaktadır.

Erişebilirlik

Meydanların kolay erişebilir noktalarda olması gerekir. Meydanların özellikle, yaya olarak kolay ulaşılabilir olması kullanımı için önemlidir. Çevre sokaklarla bağlantısı, yaya geçitlerine olan konumu ve trafikle olan mesafesi erişebilirliğini

etkileyen unsurlardır. Erişime uygun olarak tasarlanan meydanlar genellikle kullanıcılar tarafından yoğunlukla kullanılan alanlardır. (PPS, 2014). (Resim 31-32)

Resim 31-32. Santa Ana Meydanı-İspanya

Kaynak: http://www.worldtravelimages.net/Madrid_Santa_Ana, 2014

Ayrıca, erişebilirlik çevresindeki sokaklar ve yolların konumu da önemli bir etkidir. Meydan içi kullanım olarak iç çemberde bulunan mekanların, dış çember ile olan bağlantısı ve ilişkisinin sağlıklı olması beklenmektedir. Bu amaçla meydan çevresinde parklar, kafeler, kitapçılar gibi mekanlar, meydanın dış çemberinde yer almaktadır. (PPS, 2014) (Resim 33)

Resim 33. Verona Meydanı-İtalya

Kaynak: <http://www.panoramio.com/photo/95> htm, 2014

Meydanların çevre sokak ve mahallelerle olan bağlantısı kullanımındaki yoğunluğu etkilemektedir. Sınırları belirlenmiş meydanların çevresinde bulunan

sokaklar bina giriş katları, yürüyüş yolları vb. mekanlar ve mahallere uzantısının olması kullanımındaki başarısını ve erişebilirliğini etkiler. Dolayısıyla, meydanlar, yayalar tarafından daha rahat algılanır. (PPS, 2014) (Resim 34) Sonuç olarak, meydanların, hem araç trafiği hem de yaya trafiği açısından ulaşılabilir olması önem taşımaktadır. (Resim 35-36)

Resim 34. Maggiore Meydanı- Bolonya, Italya

Kaynak: <http://www.reisdit.no/05/bologna/ htm>, 2014

Resim 35. Union Meydanı - USA

Resim 36. Union Meydanı - USA

Kaynak (R35): http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Union_Square, 2014

Kaynak (R36): <http://www.pachd.com/free-images/san-francisco/downtown/union-squar>, 2014

Bu bölümde belirtilen özellikler çerçevesinde meydanların etkin bir biçimde kullanılması için tasarımdan önce planlanması gerektiği düşünülmektedir. Meydanların biçimsel özelliklerinden yer ve büyüklük, peyzaj elemanları, imaj/kimlik, çekim ve gidilecek yer olma, konfor, mevsimlik strateji, erişebilirlik

tasarlanırken göz önüne alınması gereken özelliklerdir. Bu özellikler meydanların kentle birlikte işleyebilmesi açısından önemlidir, çünkü meydanlar, biçimsel anlamda kullanıcı gereksinimlerine cevap verebildiği ölçüde kente entegre olabilmektedir. Biçimsel bütünlüğünün başarısı ve sürekliliği işlevsel anlamda kentliler tarafından yaşatılmaktadır. Bu bağlamda biçimsel anlamda tanımlanmış meydanların işlevsel anlamda öneminin bilinmesi gerekmektedir.

3.2.2. Meydanların İşlevsel Özellikleri

Meydanlar, fiziksel anlamda olduğu kadar sosyal ve kültürel anlamda da değişimler yaşamıştır. Değişimlerin kentlilerin ihtiyaçları çerçevesinde yaşanması meydanların değerini ve kalitesini arttırmakta, bugün de yaşanan mekanlar olarak kullanılmasını sağlamaktadır. Meydanların tarihsel süreçteki değeri ile biçimi, boyutu, konumu gibi fiziksel anlamlarının yanında kullanıcıların sosyal yapısı ve yoğunluğu, değişimi belirleyen kriterlerden biridir. Genel anlamda toplanma ve dağılma mekanı olarak fiziksel eylemler için kullanılan meydanların gelişimi ve değişimi kullanıcılar tarafından sağlanmaktadır. Meydan, tasarım yapılırken kentin kimliği, kültürel mirası ve toplumsal yapısının dikkate alınması büyük önem taşımaktadır. (Ayten ve Ayten, 2013) (Resim 37)

Resim 37. Taksim Meydanı (2010)

Kaynak: <http://www.istanbulium.net/2012/02/taksim-meydan-ve-cevresi.html>, 2014

Kentlerde farklı amaçlarla kullanılan genellikle bir veya birden fazla meydan bulunmaktadır. Meydanlar, tarihsel süreçte yaşanan olaylara tanıklık etmesi ve mimari açıdan özellikleri ile kentin sembolleri arasında yer almıştır. Ayrıca, meydanlar kullanım işlevlerine göre veya meydanda bulunan heykel, havuz, bitkisel donatı gibi elemanlarla adlandırılmaktadır (heykel meydanı, çeşme meydanı, pazar yeri gibi).

Gehl (1987) kentsel dış mekanda gerçekleşen aktiviteleri gerekli, isteğe bağlı ve sosyal olarak üç grupta ele almaktadır. Birincisi; gerekli aktiviteler; işe gitmek, okula gitmek, servis beklemek gibi sürekli yapılması gereken aktivitelerdir. İkincisi; isteğe bağlı aktiviteler; yürüyüş yapmak, temiz hava almak, oturmak gibi dış mekanın olumlu (dış mekanın fiziksel kalitesi) özelliklerine bağlı olarak kentlilerin istek duyarak yaptıkları aktivitelerdir. Üçüncüsü; sosyal aktiviteler; sohbet, etkinlikler, çocuk oyun alanları selamlaşma gibi aktivitelerdir. (Resim 38) Bu aktivitelerin hepsi meydanlarda yapılabilir, ancak üçüncü grup aktiviteler özellikler meydanlarda yapılan aktiviteleri kapsamaktadır. Sosyal aktiviteler, insanları izlemek, kutlamalar, sohbetler, oyun oynayan çocuklar gibi meydanlarda sıklıkla karşılaşılan aktivitelerdir.

Resim 38. Campo Meydanı- Siena - İtalya

Kaynak: <http://www.weltenansicht.de/toscana/foto-siena8.php>, 2015

Kuntay (2008) ise, eleştirel bir bakış açısıyla yaklaşarak, günümüzde dış mekanların sadece dolaşım alanı olarak görüldüğü, taşıtların egemen olduğu bir kentte kentsel mekanların, sosyal aktivitelerin gelişmesi için uygun olmadığını ve zorunlu aktivitelerin gerçekleştiğini belirtmektedir. Bu durumun meydanlara da yansıdığını belirtmiştir. Yaşayan kentler olarak dış mekanları yaya trafiği ile desteklenen, kentlilerin farklı amaçlar için kullandığı mekanlar olarak ifade etmektedir. Ayrıca, yaya kullanımına göre düzenlenen mekanların toplumsal anlamdaki katkıları aşağıdaki gibidir.

- Toplumun geliştirilmesi ve yenilenmesi için; İletişim ve bilgi alış-verişini arttırmak, toplumsal yaşayışa canlılık ve hareket kazandırmak, tartışarak her türlü düşünceyi açıkta ve toplu olarak araştırmak, tanıma ve tanıtmaya olanaklarını geliştirmek, kamuoyu yaratmak,
- Toplumsal bütünleşmeye olanak sağlamak için: toplumsal ve ruhsal ilişkileri geliştirmek, uygarca insan ilişkileri, karşılıklı sevgi ve saygı yaratmak, 7'den 70'e her yaştan, cinsiyet ayırmaksızın, güçlü/güçsüz sağlıklı/sakat bireylerin toplumsal yaşama katılmasını sağlamak, toplum içinde ayrımı kaldırarak bütünleşmeyi kolaylaştırmak. (Kuntay, 2008)

Kent meydanları, gün içerisinde her gruptan birçok insanın uğrak yeri olmaktadır. Meydanların bu bağlamda, yaya ağırlıklı planlanması ve sosyal aktiviteleri barındırması meydanların işlevlerine de çeşitlilik katmaktadır. Ayrıca, Erdönmez ve Akı'ya (2005) göre, meydanlar, farklı kültürlere sahip insanlar tarafından sosyal alan olarak paylaşılan alanlar arasında en dikkat çekici özelliğe sahip olan açık mekanlardır. Meydanın kullanımındaki yoğunluk meydanın çok yönlülüğüne (sergiler, gösteriler vb) işlevsel olarak kullanıcı ihtiyacına cevap verebilmesine bağlı olarak değişmektedir. (Resim 39-40)

Resim 39. Somerset House Meydanı-Londra

Resim 40. Somerset House Meydanı-Londra

Kaynak(R39): <https://pinelopi.wordpress.com/category/socializing/>, 2014
 Kaynak(R40): http://balletnews.co.uk/wp-content/uploads/2010/08/dsc_6918.jpg, 2014

Özer ve Ayten (2005), kent meydanlarını, kentliler tarafından sosyal, kültürel, siyasal ve ticari amaçlar için kullanılan, kısaca kentsel yaşamın geçtiği önemli kamusal mekanlar olarak ifade etmişlerdir. Meydanlar çoğunlukla sadece bir işlevi içermemektedir. Ancak, net olarak işlevlerin anlaşılabilmesi açısından meydanları, ticari, rekreasyonel ve politik olarak üç ana grupta toplamak mümkündür.

Ticari İşlevli Meydanlar

Ticari anlamda işleyen meydanların, kafeler, tiyatrolar, konser salonları, gençlik merkezleri gibi günün her saati meydanı canlı tutacak aktivitelerle birlikte düşünülmesi meydanın işlevini ön plana çıkararak canlılığını arttırmaktadır. (Tönük ve Barkul,1999).

Ticari işlevli meydanlar da günün her saati yaşanan yoğunluk, meydanın dikkat çekiciliğini artırmaktadır. Örneğin, Roma'daki Piazza Navona Meydanı ve Siena'daki Campo Meydanı, sokak gösterileri, kafeler, mağazalar, meydanda resim yapan ressamlar gibi farklı işlevler ile yoğun olduğu açık alanlardır. Ayrıca, meydan çevresinde bulunan yapıların (resmi, dini vb.) görsel anlamdaki bütünlüğü de ticari işlevin canlılığını olumlu yönde etkilemektedir. (Resim 41-42-43).

Resim 41. Navona Meydanı, Roma,İtalya

Kaynak: Sevil ŞAHİN Fotoğraf Arşivi, 2014

Resim 42-43. Campo Meydanı, Siena,İtalya

Kaynak: Sevil ŞAHİN Fotoğraf Arşivi, 2014

Meydanların Rekreatif İşlevi

Kentsel açık alanlar, kentliler tarafından dinlenme, eğlence aktiviteleri gibi eylemlerin yapıldığı rekreasyon alanları olarak kullanılmaktadır. Kentin kültürel ve sosyal yapısı, rekreasyon işlevli meydanların kalitesi ile anlam kazanmaktadır.

Meydanlarda yapılan sosyal etkinlikler, meydanın kent içindeki etkisini ön plana çıkarmaktadır. Meydanlara yüklenen işlevsel farklılıklar ile meydanlar kimlik kazanmaktadır. (Moughtin, 1992) (Resim 44). Kentsel mekanlarda oluşturulan en önemli işlevlerden biri sosyal dokudur. Kentsel açık alanlarda, insanlar sosyal bir iletişim halindedir ve bu birliktelik kentli olma bilincini kazandırmaktadır. Sosyal iletişim olarak bir arada olma, toplanma, kutlama, konuşma gibi eylemler yer almaktadır. (Erdönmez ve Akı, 2005:72)

Resim 44. Peace Gardens (1938), Sheffield, İngiltere (Barış Bahçeleri, Kış Bahçesi ve Havuz)

Kaynak:<http://helmofthepublicrealm.files.wordpress.com>, 2014

Kentsel açık mekanların, insanların bir araya gelerek ortak paylaşımlar yaşamasına olanak tanınması, bireysel ve toplumsal açıdan gelişimi için büyük önem taşımaktadır. Ayrıca, kentlilerin zaman geçirebileceği aktiviteler düzenlenmesi ile bu mekanlar kent halkının kentliyle ve kentini paylaştığı diğer insanlarla sosyalleşmesini sağlayan ortak kullanım alanları haline gelmektedir. Örneğin, konser, sergi, gösteri, kutlama ve festival gibi etkinlikler kullanıcıların aktif olarak katılımının gerçekleştiği ve sosyalleşmeye zemin oluşturan aktiviteler olarak yer almaktadır.

Meydanlarda işlevsel olarak dinlenme ve eğlenme alanlarının tasarımı, kullanıcıların boş zamanlarını geçirmelerine olanak sağlayan yeşil alanlar, oturma alanları ve oyun alanları gibi mekanların planlanması önem taşımaktadır. Meydan içerisinde bulunan oturma alanları, kafeler, çocuk oyun alanları, süs havuzları, gösteriler ve sanatsal objeler, gösteriler alanın dikkat çekici ve rahatlatıcı olarak değerini artırmaktadır. Kentliler için hızlı hayat temposundan kısa süreli kaçmak adına özellikle meydanlardaki rekreasyon alanları rahatlama ve nefes almanın yaşandığı serbest mekanlardır. (Resim 45)

Resim 45. İspanyol Merdivenleri, İtalya

Kaynak: <http://gezipgordum.com/ispanyol-merdivenleri/>, 2014

İdeolojik İşlevli Meydanlar

Meydanlar, kentlilerin kamusal alanlarıdır, kamusal alanlar ise birlikte yaşamamanın sınırlarını, dayandığı ahlak kurallarını ve yaşam biçimini belirlenmesi sürecini ifade etmektedir. Kamusal alanın nitelikleri arasında, kamusal hizmetlere özgürce erişim, karar süreçlerine eşit katılım ve toplumsal eşitlik bulunmaktadır. Keleş (2012), kamusal alanların oluşturulması, sosyal alanların özgürce kullanılmasının kentliler için büyük önem taşıdığı belirtilmektedir. (Resim 46-47-48)

Erdönmez ve Akı (2005), kentlerde binalar arasında kalan mekanların, dışmekan/kentsel toplumsal mekanlar olarak değerlendirildiğini belirtmektedir. Kentsel mekanların biçimsel ve işlevsel olarak, kentlilerin ortak toplumsal

karakteristik yapılarıyla, simgesel özellikleri ile sınırları belirlenmiş oluşumlar olduğunu ifade etmişlerdir. Bu bağlamda, toplumsal mekanlar olarak meydanlar kentlilerin söylemlerini gerçekleştirebildiği ve demokrasinin kendini gösterebildiği kentsel açık alanlar olarak simgesel ve ideolojik işlevleri doğası gereği barındırırlar.

Resim 46-47. Victoria Meydanı-İngiltere

Kaynak: http://en.wikipedia.org/wiki/Victoria_Square,_Birmingham, 2014

Resim 48. Yenikapı Meydanı (Miting), İstanbul

Kaynak: <http://www.aljazeera.com.tr/haber/istanbulun-resmi-gosteri-alanlari>, 2015

Erdönmez ve Akı (2005), kentsel mekanın işlevlerine bağlı olarak mekanın düzenlenme biçiminin insan davranışını çok yönlü (yönlendirici, ayırıcı, yakınlık

gibi) etkilediğini belirtmişlerdir. Birey, toplum ve meydan arasında dinamik bir ilişki vardır. Hiçbiri, bir diğeri olmadan anlamlı bir biçimde varolamaz. Meydan, kentte yaşayan ekonomik, sosyal, kültürel özellikler bakımından tüm farklı yapılara (ekonomik, sosyal gibi) açık alanlar olarak düşünüldüğünde, herkesin kendini ifade ettiği bir sahne gibidir. Bu bağlamda kentin canlılığı, kimlik ve birlik bilincinin gelişmesi için meydanların hem biçimsel hem de işlevsel anlamda varolması gerekmektedir.

Kentsel tasarımlarda açık alanların işlevsel planlamaları ve mekanlar arası etkileşim önem taşımaktadır. Kent meydanlarının farklı işlevlere açık olması kentin sürekliliği ve canlılığı için etkilidir. Meydanların işlevsel anlamdaki çeşitliliği kenti yaşanır kılan en belirgin unsurlardandır.

Kent meydanlarının biçimsel ve işlevsel özelliklerinin bir bütün içerisinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Diğer bir deyişle, meydanın biçimsel ve işlevsel olarak ele alınması kentsel açık alanların yaşanabilirliği ve sürekliliği açısından önem taşımaktadır. Dördüncü bölümde de Kızılay Meydanı incelenirken yapılan anket çalışmalarında ve gözlemlerde bu yaklaşımdan yola çıkılmış, Kızılay Meydanı'nın biçimsel ve işlevsel özellikleri bu bölümdeki bilgiler ışığı altında değerlendirilmiştir.

IV. BÖLÜM

4. ANKARA KIZILAY MEYDANI

Kızılay Meydanı, başkent Ankara'nın simgesi ve en kalabalık merkezlerinden birisi konumundadır. Kızılay Meydanı, tasarlandığı zamanki biçimini ve fonksiyonunu korumasa da günümüzün değişen şartlarında meydan kimliğinin nasıl evrildiğini anlamak için çalışma kapsamında ele alınmıştır.

Kızılay Meydanı, başkent Ankara'nın simgesi ve en kalabalık merkezlerinden birisidir. Kentin fiziksel ve sosyal anlamda yapılanmasında önemli bir yeri olduğu düşüncesi ile Kızılay Meydanı, araştırma çerçevesinde ele alınmıştır.

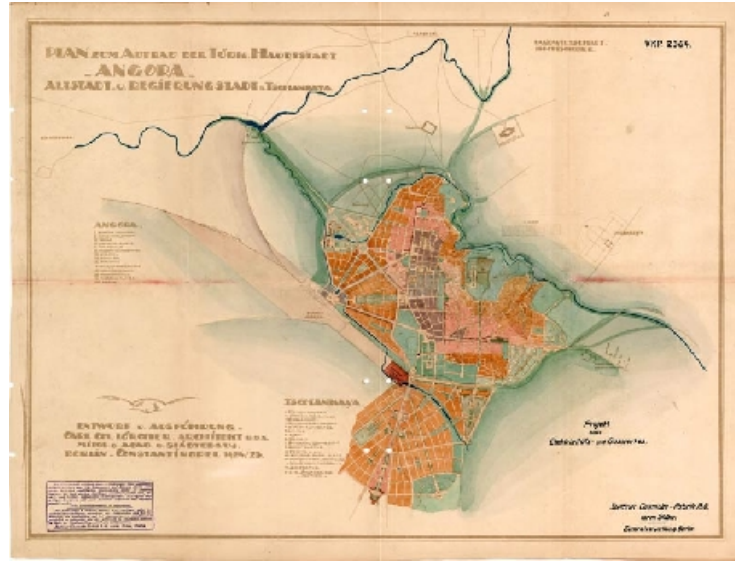
Kızılay Meydanı'nın, kentin gelişmesi ile kent merkezinden uzak farklı merkezlerin yapılmasına rağmen yoğun trafik, ulaşım aksları ve nüfusu ile öneminin devam ettiği düşünülmektedir. Aynı zamanda Kızılay Meydanı, modern kent gelişiminde yaşanan öncü olaylara sahne olması (ilk gökdelen binası Emek İş Hanı, 1960'lı yıllarda ilk siyasi gösterilerin yapıldığı meydan vb.) ile tarihsel ve sosyal anlamda önemini korumaktadır. Bu bağlamda, Kızılay Meydanı bulunduğu konum ve başkentten ilk meydanlarından biri olarak çalışmada ele alınmıştır. Meydan ve çevresinde yapılan anket, Bölüm 2 ve Bölüm 3'teki bilgiler doğrultusunda hazırlanmış ve Meydan'da gözlemler yapılarak değerlendirilmiştir.

Bu bölümde ilk olarak Kızılay Meydanı'nın Ankara için önemi, Kızılay Meydanı'nın tarihsel gelişimi, Kızılay Meydanı'nın biçimsel ve işlevsel özellikleri ve son kısımda ise Kızılay Meydanı'nda yapılan anket bulguları ve elde edilen veriler yorumlanmaktadır.

4.1. Kızılay Meydanı'nın Ankara İçin Önemi

Ankara, 13 Ekim 1923 yılında başkent ilan edilmiştir. Başkent ilan edilmesi ile Türkiye'nin simgesi, çağdaş ve sağlıklı bir kent olarak diğer kentlere örnek olacak şekilde planlanması düşünülmüştür. Bu kapsamda farklı dönemlerde nazım imar planları yapılmıştır. (Geray, 2008). Bu planlar; Lörcher Planı (1932), Jansen Planı (1932) ve Yücel-Uybadin Planı (1957) şeklindedir.

Lörcher Planı (1924-1932) Dönemi: Bu planlama döneminde, eski ve yeni kent olarak yapılan parçacı ve kopuk planlamaların uygulamada başarısızlığı ve yönetimde yaşanan uyumsuzluk nedeni ile yeni bir planlama arayışına gidilmiştir. Bu planlamaya göre, Talat Paşa Bulvarı, Ulucanlar Caddesi, Denizciler Caddesi, Anafartalar Caddesi; Ulus'u Kızılay ve Dışkapı'ya bağlayan Atatürk Bulvarı aksları açılmıştır. Ulus çevresi ile Atatürk Bulvarı, Anafartalar Caddesi ve Talat Paşa Bulvarı boyunca yeni yapılanmalar oluşmuştur. Ayrıca, kentin ana merkezi olarak düşünülen Ulus, Kızılay karşısında ikinci planda kalmıştır (Bademli, 1985). (Şekil 16).

Şekil 16. Lörcher Planı

Kaynak: http://www.goethe.de/ins/tr/ank/pro/urbanspaces/web/loercher_gr.jpg, 2014

Jansen Planı (1932-1957): 1928 yılı içinde Ankara Nazım İmar Planı ile ilgili düzenlenen yarışma, Herman Jansen tarafından kazanılmıştır. Yarışma ile ilgili sınırlamalar yapıldığı ve bunların; kentin gelişme yönünün Ulus - Çankaya olacağı, önemli yollar, önemli bina yerleri, eski şehrin korunması ve nüfusunun 50 yılda 300.000'e ulaşacağı gibi verilerin yarışmacılara verildiği belirtilmiştir. Ancak, nüfus ile ilgili öngörülen artışa, beklenen tarihten önce ulaşılmıştır. (Tuncer, 2015)

1932 yılında yürürlüğe giren Jansen Planı insan ölçeğinde, toplumsal endişelere önem veren sosyal yönleri ağır basan bir plan niteliğindedir. Genel planda, Kale'yi hedefleyen yeşil bir aks (Gençlik Parkı, Hipodrom vb.), bahçeli evlerden oluşan konut yapısı, otomobiller için ayrılmış çok geniş bir caddeler ve her biri caddeyi bir bloğa bağlayacak yan yollar bulunmaktadır. Ayrıca, Kale'nin şehrin her noktasından algılanmasına ve korunmasına önem veren Plan uygulaması yerine Kale ve çevresinin algılanmasını önleyen bir yapılaşma ile tahrip edildiği belirtilmiştir. (Tuncer, 2015)

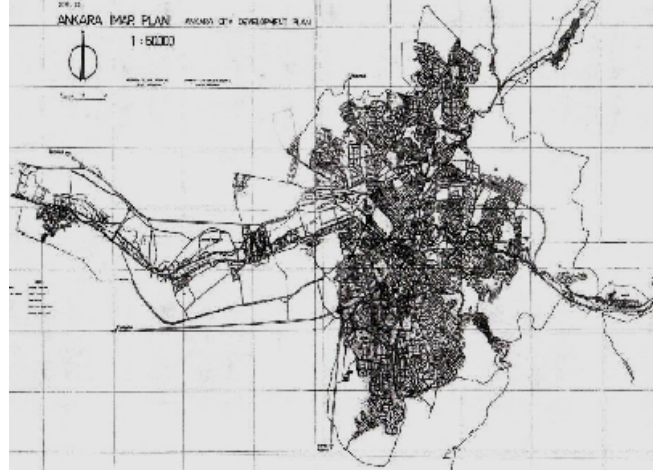
Bu plana göre, Kale ve çevresinin korunması, Eski Şehri Çankaya'ya bağlayan yolun (Atatürk Bulvarı) kentin kuzey-güney doğrultusunda genişletilmesi, güneyde Eskişehir ve Çankaya arasında Parlamento ve Bakanlık yapılarının Bakanlıklar Sitesi olarak düşünülmesi, Eski şehir ile İstasyon arasındaki arazilerin Gençlik Parkı, 19 Mayıs Spor Sitesi, Hipodrom gibi açık alanlarla spor ve dinlenme alanlarına ayrılması, kale, Kocatepe, Hacettepe, Rasattepe, Maltepe gibi yüksek noktaların değerlendirilmeleri ve belli bir yeşil alan sistemi kurulması, Kuzey-Güney (Atatürk Bulvarı) ve Doğu-Batı (Talat paşa Bulvarı) yönlerinde iki ana yolun kenti boydan boya geçmesi planlanmıştır. Ayrıca, 1932 yılında kabul edilen "Kesin İmar Planı" ile Jansen Planı arasında farklılıklar yaşanmış ve bunlar arasında, geleneksel doku kendi haline bırakılarak merkezin Kale'den Çankaya yönlenmesi ve Kızılay Meydanı' nın düzenlemesi yer almıştır (<http://www.ankara.bel.tr/files/6513/4726/6062/2-tarihce.pdf>, 2014). (Şekil 17)

Şekil 17. Jansen Planı

Kaynak: <http://www.goethe.de/ins/tr/ank/prj/urs/geb/sta/jan/trindex.htm>, 2014

Yücel-Uybadin Planı (1957): Jansen Planı'nın uygulamadaki yetersizliği ve Ankara'nın kentsel gelişme anlamında yaşadığı sorunların devam etmesi sonucunda, 1955 yılında Ankara Belediyesi öncülüğünde Şehir İmar Planı için, Uluslararası bir yarışma düzenlenmiş ve Nihat Yücel ve Raşit Uybadin tarafından hazırlanan, yaklaşık 12.000 ha'lık bir alanı kapsayan plan birinci seçilmiş ve proje 1957 yılında kabul edilmiştir. Yücel-Uybadin Planı'na göre Ankara belediye sınırları içinde, batı, kuzey doğu yönlerinde bir çevre yolu ile kuşatılmış, tek merkezli, 750.000 nüfuslu bir kent olarak kurgulanmıştır. Ancak 30 yıl sonrası için hedeflenen nüfusa 1965 yılına gelinmeden ulaşılmıştır. Bunun sonucunda, Belediye sınırı kapsamında tasarlanan projede yoğunluk artırma talepleri, plan sınırı dışında kaçak yapılaşma ve kuzey-güney aksında, Ulus-Kızılay merkezlerinin yoğunlaşmasına neden olmuştur. Bugün yürürlükte olan planın, 1965 de kabul edilen 634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanunu'nun yapılmasını gerekli kıldığı, 1968 tarihli Bölge Kat Nizamı Planı, imar planı değişiklikleri ve mevzi imar planları ile yapılan ekler sonucunda çok fazla değiştiği bilinmektedir. (Şekil 18), (<http://www.ankara.bel.tr/files/6513/4726/6062/2-tarihce.pdf>, 2014).

Şekil 18. Yücel-Uybadin Planı

Kaynak: <http://www.ankara.bel.tr>, 2014

Yücel-Uybadin Planlama döneminde yaşanan bir diğer gelişme ise, kent yaşamında artan nüfusa bağlı olarak kent yaşamına giren ulaşım araçlarının (dolmuş-taksi vb.) kent merkezinde konumlandırılması ile meydan çevresi kullanımında parçalanmalar yaşanmıştır. Özellikle Güvenpark'ın bir kısmı dolmuş durakları olarak kullanılmaya başlanmıştır. (Acar ve diğerleri, 2004).

1990 Ankara Metropolitan Nazım Planı: Bu planlama döneminde daha önce yaşanan kentin sağlıklı gelişmesi ile ilgili denetlemelerin yetersiz kalması sonucunda yeni bir planlamaya ihtiyaç duyulmuştur. 1969 yılında Bakanlar Kurulu Kararı ile İmar ve İskan Bakanlığı bünyesinde kurulan Ankara Metropolitan Alan Nazım Plan Bürosu (AMANPB) ile ilk metropoliten ölçekte bir planlama çalışması yapılmıştır. Nazım Plan şeması, 1982 yılında “Ankara 1990 Nazım Planı” onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Plan’a göre, büyük konut ve sanayi bölgelerinin kentin batısına yerleşmesi sağlanmıştır. Ancak, planlama ile ilgili yapılan değişiklikler, ilave nazım planları ve ruhsatsız konut alanları düzenlenmesi sonucunda oluşan kaçak yapılaşmanın kontrol edilememesi gibi sonuçlar yüzünden 1990 Nazım Planı’da yetersiz hale gelmiştir. (<http://www.ankara.bel.tr/files/6513/4726/6062/2-tarihce.pdf>, 2014).

4.2. Kızılay Meydanı'nın Tarihsel Gelişimi

Cengizkan (2010), 1932 Jansen uygulamalarının Atatürk Bulvarı'nın araç trafiğiyle geliştirdiğini, Ankara Kalesi ve Gençlik Parkı, Devlet Mahallesi, Üniversite Mahallesi, Amele Mahallesi bölgeleriyle bunları birbirine bağlayan yeşil yaya şeritleri aracılığıyla "bahçe-şehir" standartlarını yakalamaya çalıştığını ifade etmiştir. Kızılay Meydanı'nın da Lörcher Planı'yla temellerinin atıldığını belirtmiştir. (Resim 49-50)

Resim 49-50. Kızılay Meydanı (1930'lu yıllar)

Resim 49: http://www.cankaya.bel.tr/oku.php?yazi_id=161, 2014

Resim 50: <http://www.inankara.com.tr/galeri-25-f-228/eski-ankara-fotograf-lari/nostaljik-ankara-fotograf-lari-1950-1980-ler.php#a>, 2014

Kızılay ve çevresinin iş merkezi olma kimliği, Ankara'nın başkent olması ile başlamıştır. 1928 yılında Ulus-Kızılay doğrultusunda bulunan Atatürk Bulvarı aksında ağaçlandırma çalışması yapılmış, ancak zamanla bu aks kent içi ulaşımın ve yürüyüş yolunun en önemli aksı olmuştur. (Acar ve Diğerleri, 2004)

Çağlar ve Diğerleri (2006), Kızılay Genel Merkezi'nin (1929) meydana taşınması sonucunda burada bulunan parkın, Kızılay Parkı; meydanın, Kızılay Meydanı ve Yenışehir Semt'i'nin de Kızılay Semt'i olarak adlandırıldığını belirtmektedirler. Cengizkan (2002), bugünkü ismi Kızılay Meydanı olan alanın, ilk adının Cumhuriyet Meydanı daha sonra Kurtuluş Meydanı olduğunu ifade etmiştir. Bayraktar (2013)

ise, meydanın 1960 yılı Belediye Encümen kararı ile Hürriyet Meydanı olarak adlandırıldığını fakat Kızılay Meydanı olarak anılmaya devam ettiğini belirtmiştir.

Ertuna'ya (2005) göre, Jansen Planı uygulamaları ile birlikte gelişen Yenişehir'de sosyal hayatta hareketlenmeye başlamış; Kızılay Binası önünde bulunan Kızılay Parkı buluşma, toplanma yeri olarak kullanılmıştır. Ayrıca, Kızılay Parkı'nın karşısına inşa edilen ve Jansen Planı'na göre Vekaletler Mahallesi bölgesi, Sıhhiye yönüne konumlandırılan Güvenpark (25.000m²) kamusal alan olarak kullanılmaya başlanmış parkın içerisinde Cumhuriyet'in sembolü niteliğinde "Güven Anıtı" (1934-35) yapılmıştır (Ertuna,2005). Çağlar ve Diğerleri (2006), Viyanalı Mimar Clemens Holzmeister tarafından tasarlanan Güvenpark'ın, 1932-36 yılları arasında inşaa edildiğini ve dikdörtgen bir havuzun yanında Güven Anıtı ve parkın kentin önemli bir simgesi olduğunu belirtmişlerdir (Çağlar ve Diğerleri, 2006). (Resim 51-52)

Resim 51-52. Güven Anıtı-Güvenpark

Kaynak: http://tr.wikipedia.org/wiki/G%C3%BCvenpark_An%C4%B1t%C4%B1, 2014

Batuman (2002, s:43), "başkentin odağı olarak Yenişehir genç ulusun iradesini ve ideallerini temsil edecek ve aynı zamanda hem yeni idare şeklinin hem de yeni bir yaşam biçiminin mekanı olacaktır" şeklinde ifade etmiştir . Batuman (2002), 1940'lı yılların Kızılay Meydanı ile ilgili iki tespitte bulunmuştur. Birincisi; meydanın aydınlar, bürokratlar, yabancı elçilik görevlileri ve batılı yaşam tarzını benimsemiş kimseler tarafından kullanıldığını, kent sakinlerinin iş çıkışında yürüyüş yapıp kafelerde oturduğu sosyal mekan olması, bir diğeri de kente göçen gecekond

sakinlerinin kentin sosyal yaşam standartına uzaktan bakan bir simgesi olduğunu belirtmiştir (Batuman, 2002).(Resim 53-54)

Resim 53-54. Kızılay Meydanı(1950-80)

Kaynak: <http://www.inankara.com.tr/galeri-25-f-228/eski-ankara-fotograflari/nostaljik-ankara-fotograflari-1950-1980-ler.php#a>

Ertuna'ya (2005) göre, Kızılay, 1950'li yıllarda apartman, pasaj, dükkan gibi yapıların hızla artması ile kamusal anlamda kimlik kazanmaya başlamıştır. Yücel-Uybadin Planı (1957) uygulamaları sonucunda Güvenpark çevresinde bulunan yapı yoğunlukları ve mevcutta bulunan yapıların kat yükseklikleri artmış, kent merkezinde nüfus yoğunlaşmıştır. Kızılay Meydanı, eski sakinliği yerine farklı sınıflara ait gösterilerin yaşandığı toplanma alanı olarak da kullanılan bir merkez haline de dönüşmüştür. Kızılay restoranlar, mağazalar ve sinemalar ile kentin prestijli bir konumundadır.

Batuman (2002), Kızılay'ın planlanandan hızlı bir şekilde gelişmesi ve Kızılay Meydanı olarak kullanılan alanın da politik ve ekonomik bir merkez haline geldiğini ifade etmiştir. Ayrıca, Meydanda yapılan Emek İşhanı'nın (1964 yılı-83m yükseklikte) hem Türkiye'nin en yüksek binası hem de sermayenin- teknolojik gelişmenin sembolü olarak meydan ile simgelendiğini belirtmiştir (Batuman, 2002). İlkay (2008), Kızılay Meydanı'nın bir diğer simgesinin Zafer Anıtı (1927) olduğunu ifade ederek, anıt önünde İstiklal Marşı, saygı duruşu gibi etkinliklerin yapıldığı bir alan olarak Meydan'ın tanımlanmasında etkili olduğunu ifade etmiştir. (Resim 55-56)

Kızılay'ın merkezi öneminin artmasında, bakanlıkların ve elçiliklerin, 1960'larda Kızılay civarına taşınması da etkili olmuştur. Ayrıca, ticaret ve hizmet işlevleri Ulus'tan Kızılay'a taşınmış, Kızılay alt merkez olmaktan çıkarak merkezi iş alanı (MİA) olarak görülmeye başlanmıştır. (Tekeli ve Diğerleri,1987).

Resim 55-56. Emek İşhanı ve Zafer Anıtı

Resim 55:<http://www.inankara.com.tr/galeri-25-f-228/eski-ankara-fotograflari/nostaljik-ankara-fotograflari-1950-1980-ler.php#a>

Resim 56. http://www.cankaya.bel.tr/oku.php?yazi_id=5681

İlkay (2008), Kızılay Meydanı'nın 1960'lı yıllarda, siyasi yönetim karşıtı gösterilerin yapıldığı mekan olarak simgeselleştiğini belirtmektedir. Bu gelişmelerin devamında siyasi yönetimin gösterileri kontrol altına alması adına 1963yılı, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası çıkartılmıştır. Bu yasa ile meclis yakınında gösteri yapılması yasaklanmış, gösteri yapılacak alanlar valilik kararına bırakılmıştır. İlkay (2008), bu yasa ile Kızılay Meydanı'nın yasal olarak gösterilere kapatıldığını ifade etmiştir ve 1970-80'li yıllarda izinsiz yapılan gösterilerin mekanı haline gelen Meydan'ın güvensiz hale geldiğini belirtmiştir. Ayrıca, Güvenpark'ın bir bölümünün dolmuş/otobüs durakları olarak kullanılması ile meydanın kullanımı daralmıştır. (Ertuna,2005) Çağlar ve Diğerleri (2006), yoğunlaşan trafiğin etkisi ile Atatürk Bulvarı ve Ziya Gökalp Caddesinin genişletilmesi (1957) sonucunda Kızılay Parkı'nın küçüldüğünü, kurum bahçesi olarak algılandığını belirtmişlerdir.

1979 yılında Meydana adını veren Kızılay Binası (1979) yıkılmış, yerine yapılacak bina için "Kızılay Sosyal ve Rant Tesisleri Mimari Projesi" yarışması düzenlenmiştir (İlkay,2008). Çağlar ve Diğerleri (2006), kentin en önemli meydanında yapılacak binanın, kentin sosyal, ekonomik ve kültürel yapısına uygun modern ve teknolojik gelişmeler çerçevesinde inşa edilmesinin hedeflendiğini belirtmişlerdir. Ancak, 1980 yılında yarışma sonucunda belirlenen binanın inşasında gecikmeler yaşanmıştır. Bunun en önemli nedeni Ankara Belediyesi İmar Müdürlüğü'nün Türkiye Kızılay Derneği Genel Müdürlüğü'ne gönderdiği 19 Ekim 1984 tarihli yazısıdır. Kaynaktan alınan yazının içeriği: "Kızılay Meydanı'nı bloke edebilecek ve görüntüyü olumsuz yönde etkileyebilecek kadar büyük olup, burada zaten mevcut olan yoğunluğu artırıcı, kentin ve meydanın yeşil alan ihtiyacının giderilmesini önleyici, şehrin en çukur ve kirliliğin en yoğun olduğu bu bölgesinde hava kirliliğini olumsuz yönde etkileyici özelliklere sahip olduğu gerekçesiyle ve otopark ihtiyacını karşılamak amacıyla Güvenpark'ın altında bir otopark düzenlemesi önerildiği, oysa burada yapılması düşünülen katlı yeraltı otoparkı ile ilgili somut bir karar olmadığı, bu durumda yapının meydandaki yaya ve taşıt trafiğine artı yük getirerek ulaşımı olumsuz yönde etkileyeceği" biçimindedir. Başbakanlık DPT Müsteşarlığı'nın Sosyal Planlama Başkanlığı, yazıda belirtilen olumsuzluklara önlem alınması şartıyla 1990'lı yıllarda inşaatın başlamasına izin vermiştir (Çağlar ve Diğerleri, 2006). (Resim 57-58)

Resim 57-58. Kızılay Binası (1980) -Kızılay Alışveriş Merkezi (2011)

Resim 57: <http://www.inankara.com.tr/galeri-25-f-228/eski-ankara-fotograflari/nostaljik-ankara-fotograflari-1950-1980-ler.php#a>

Resim 58: http://www.cankaya.bel.tr/oku.php?yazi_id=11021

1980'li yıllarda yaşanan siyasi olaylar çerçevesinde ülkede sosyal ve ekonomik anlamda sorunlar yaşanmıştır. Bu dönemde, Kızılay için, Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılması düşünülen sokakların yayalar tarafından kullanımı ve merkezin trafik kavşağı değil kamusal anlamda kullanılması planları yerel yönetimde yaşanan karışıklıklardan dolayı uygulanamamıştır. Ayrıca, bu süreçte anıt çevresi rant bölgesi olarak inşaatların yoğunlaştığı bir alan olmaya başlamıştır. Ertuna (2005), (Resim 59-60)

Resim 59. Kızılay Meydanı (1980)

Resim 60. Kızılay Meydanı (2012)

Resim 59: Batuman, 2005:s 13

Resim 60: <http://www.ankara.bel.tr/yayinlar/dun-bugun/index.html#/40>, 2014

Ertuna (2005), 1990'lı yıllarda da iç göçlerin devam etmesi ve plansız bir gelişim döneminin yaşandığını ve daha sonraki dönemlerde belediyeler tarafından yapılan projelerin kent merkezinden (Kızılay) uzakta yapıldığını belirtmiştir.

Gökçe (2005), Ankara kent merkezi yapısının, farklı yaşam biçimleri, beklentileri, gereksinimleri ve kentsel tüketici davranışları doğrultusunda biçimlendiğini ve değiştiğini belirtmiştir. Ayrıca, bu değişimin kentlilerin kentli olma ve farklı yaşam biçimlerinin ortak bir alanda sosyalleşmesini sağladığını ifade etmiştir.

Çağlar ve Diğerleri (2006), Kızılay Meydanı'nın Türkiye Cumhuriyeti'nin ulusal ideallerini, sosyal mekansal anlamda yaşatması ve kentin sembolik ifadesi olarak kimlik kazanması amacıyla kurulduğunu ifade etmişlerdir.

Günümüzde Kızılay Meydanı her ne kadar ilk günkü kadar tanımlanmış bir meydan kimliğinde değilse de, çalışma kapsamında meydan kavramı, kent içinde hazırlıksız bir buluşma noktası, kent merkezinin yaşamasını sağlayan bir araç, özgürleşilen ve bir çok duygunun yaşandığı kamusal açık bir mekan olarak ele alınmıştır. Kızılay Meydanı da Cumhuriyet'in bir anlamda anıtı olan başkent merkezinde yer alan günümüzde hala bu özellikle sahip olan ve bir tarafı ilk tasarımıyla Güvenpark ile sınırlı olan önemli bir meydandır. Ancak, trafiğin yoğun kullanımıyla “yaşanılabilir” ve “yaya mekanı” ağırlıklı olma özelliğini de yitirdiğinin farkında olarak, çalışma kapsamında Kızılay Meydanı'nın günümüzde nasıl kullanıldığı ve meydan olarak işlevini ne kadar sürdürebildiği anlaşılmaya çalışılmıştır.

4.3. Kızılay Meydanı'nın Özellikleri

Kızılay Meydanı, Ankara'nın en önemli merkezî noktalarından biridir. Ayrıca, Meydan ve çevresi, kentliler tarafından günün her saati ulaşım, alışveriş merkezleri, iş merkezleri, kafeler gibi aktiviteler için yoğun olarak kullanılan bir buluşma ve geçiş alanıdır.

4.3.1. Kızılay Meydanı'nın Biçimsel Özellikleri

Kızılay Meydanı, Krier'in, sokak ve meydan kesişimleri şekilleri (Şekil 13) ile ilgili yaptığı grafik ifadeye göre, dört sokakla kesişimden oluşan birleşim ve kare biçimli (Şekil 14) bir meydan olarak algılanmaktadır. Ayrıca, Kızılay Meydanı, merkeze yönelik bir meydan biçimindedir. Meydan, cadde ve bulvarın kesişim noktasında bulunmakta ve çevresinde iş merkezleri, alışveriş merkezleri, park ve bina yapıları ile kentsel çevrenin merkezi konumundadır. (Şekil 19)

Şekil 19. Kızılay Meydanı İmar Planı (2014)*

Kaynak: GoogleEarth,2014)

Kızılay Meydanı, Çankaya ilçesi sınırları içersindedir. Çankaya ilçesi yerleşik nüfusu 913.715 kişi olan Çankaya, Türkiye'nin en kalabalık ilçelerinden biridir. Gün içinde nüfusu iki milyona kadar çıkabilmektedir (<http://tr.wikipedia.org>, 2015).

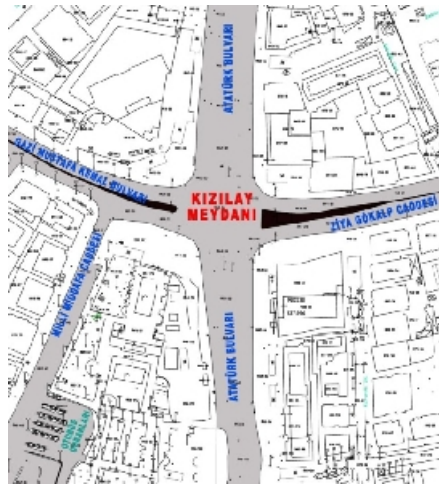
Kızılay Meydanı, doğusunda; Ziya Gökalp Caddesi (Kolej, Kurtuluş), batısından; Gazi Mustafa Kemal Bulvarı (Demirtepe, Maltepe, Tandoğan), kuzey-güney ekseninde Atatürk Bulvarı (Sıhhiye, Ulus, Bakanlıklar, Kavaklıdere) yolları ile kesişmektedir. (Şekil 20-21), (Resim 61)

Şekil 20. Kızılay Meydanı-Uydu Planı*

Kaynak: GoogleEarth, 2014

*Kaynaktan alındığı şekli ile tarafımdan düzenlenmiştir.

Şekil 21. Kızılay Meydan Tipi ve Bağlantı Yolları*

Kaynak: Ankara Büyükşehir Belediyesi, 2014

(*Kaynaktan alındığı şekli ile tarafımdan düzenlenmiştir)

KIZILAY MEYDANI DOĞUSU; ZİYA GÖKALP CADDESİ (KOLEJ, KURTULUŞ)

KIZILAY MEYDANI BATISI; GAZİ MUSTAFA KEMAL BULVARI (DEMİRTEPE, MALTEPE, TANDOĞAN)

KIZILAY MEYDANI KUZEY; ATATÜRK BULVARI (SIHHİYE, ULUS)

KIZILAY MEYDANI GÜNEY; ATATÜRK BULVARI (BAKANLIKLAR, KAVAKLIDERE)

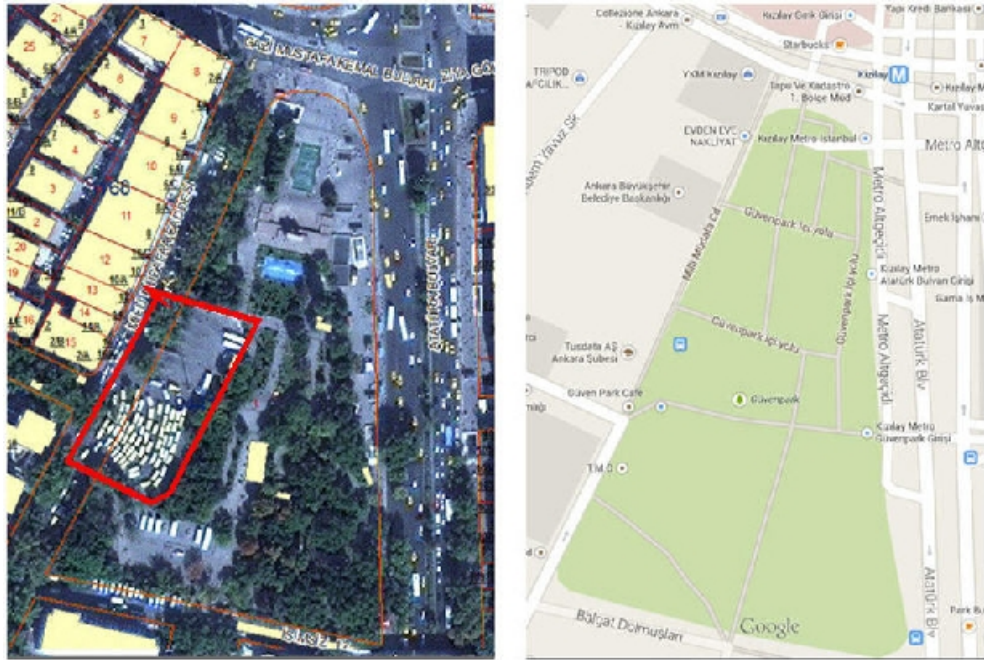
Resim 61. Kızılay Meydanı Çevresi*

Kaynak: http://mekan360.com/360fx_ankarakizilaymeydani.html, 2014

*Kaynaktan alındığı şekli ile tarafımdan düzenlenmiştir.

Ankara Büyükşehir Belediyesi Resmi İnternet sayfası (<http://mebis.ankara-bel.gov.tr/>), Ulaşım Bilgi Sistemleri ana sayfası verilerine göre araştırma yapılan alan ile ilgili yüzölçüm yaklaşık 80.256,5 m²'dir. Bu alan içerisinde meydan çevresi, park ve yaya yolları bulunmaktadır. Meydan'da yaya yolları ile ilgili alan yaklaşık 176.75 m²'dir. (<http://gis.ankara.bel.tr/> eylül, 2014).

Kızılay Meydanı'nın yanında bulunan Güvenpark'ın, Meydan'ın yeşil alan ve su kullanımında en etkili alan olduğu düşünülmektedir. Kent merkezinde artan ulaşım ihtiyacının karşılanması adına Güvenpark'ın (güney yönü) bir kısmı otobüs ve dolmuş durakları olarak, bir kısmı taksi durakları olarak kullanılmaktadır. (Şekil 22)

Şekil 22. Güvenpark İmar Planı-Harita

Kaynak (Harita): <https://www.google.com/maps/@39.9202047,32.8531447,438m/data>, 2014

Kaynak (İmar Planı): <http://kentrehberi.cankaya.bel.tr:8080/kentrehberi/>, 2014

*Kaynaktan alındığı şekli ile tarafımdan düzenlenmiştir

Park içinde Güven Anıtı, oturma alanları, iki adet dikdörtgen süs havuzu bulunmaktadır. Meydanda trafik yoğunluğundan oluşan gürültü, kirlilikten uzaklaşmak adına kentlilerin oldukça yoğun ziyaret ettiği Güvenpark'ın, Meydan'ın önemli bir noktası olduğu gözlemlenmiştir (Resim 62).

Resim 62. Güvenpark Süs Havuzları
Kaynak: Sevil ŞAHİN Arşivi, 2014

Güvenpark çevresinde, kentlilerin işe gidiş ve çıkış saatlerinde yoğun yaya ve araç trafiğinin yaşandığı gözlemlenmiştir. Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından, 26.01.2012 tarih ve 2012/03 sayılı kararı ile 07:00 ile 21:00 saatleri arasında, Müdafaa Caddesi'ne araç girişine yasaklanmasına rağmen, caddede araçlar park etmekte, taksi durağı yoğun bir şekilde çalışmaktadır. Araçların aynı zamanda park ettiği ara yolda yürümek tehlikeli olmaktadır. Ayrıca, yoğun araç trafiği, gürültü ve

araçlardan kaynaklı bir kirlilik (egzos dumanı, korna sesleri) yaşandığı gözlemlenmiştir (Resim 63- 64).

Resim 63. Güvenpark -Mudafaa Caddesi (uyarı yazısı)
Kaynak: Sevil ŞAHİN Arşivi,2014

Resim 64. Güvenpark Otobüs ve Taksi Durakları (Müdafaa caddesi)

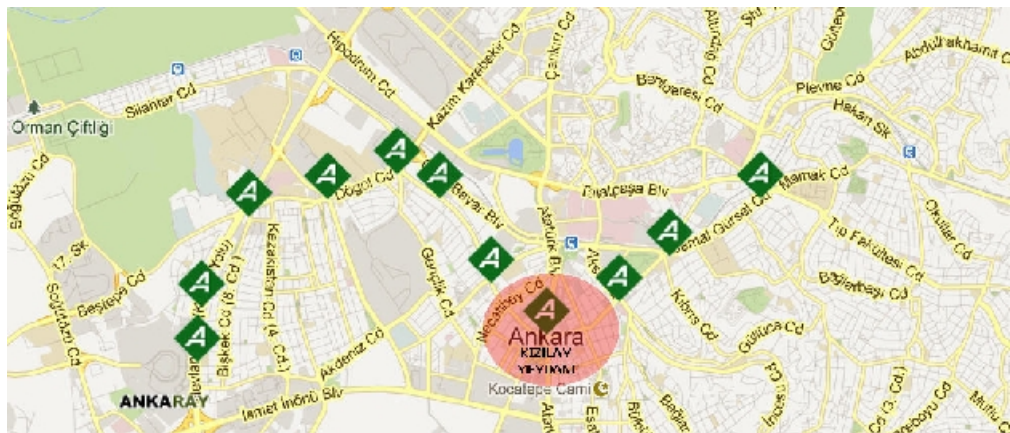
Kaynak: Sevil ŞAHİN Arşivi,2014

Kızılay Meydanı, kent merkezi olması ve kent ulaşım akslarının yoğunluğunun bu alanda yapılanması sonucunda trafikte aşırı yığılmaların yaşandığı bir meydan olarak görülmektedir. Ayrıca, kent merkezi çevresine olan ulaşımında meydan üzerinden yönlendirilmesi trafiğin günün her saatinde yoğun olmasına neden olduğu gözlemlenmiştir. Meydana ulaşım kentin bir çok noktasından, otobüs, dolmuş, metro ve Ankaray İstasyonu ile kolaylıkla sağlanmaktadır (Resim 65-66). (Şekil 23-24)

Şekil 23. Metro (Ağır Raylı Sistem) Ulaşım Haritası

Kaynak: <http://www.rayhaber.com/wp-content/uploads/ANKARA-RAYLI-S%C4%B1STEM>, 2014

Şekil 24. Ankaray (Hafif Raylı Sistem) Ulaşım Haritası

Kaynak: <http://www.ankaray.com.tr/ileti%C5%9Fim.html>, 2014

Resim 65. Kızılay Meydanı - Metro- Ziya Gökalp Caddesi Çıkışı

Kaynak: Sevil ŞAHİN Arşivi,2014

Resim 66. Kızılay Meydanı-Yüksel Caddesi Metro Çıkışı - Atatürk Bulvarı Otobüs Durakları

Kaynak: Sevil ŞAHİN Arşivi,2014

Yeraltı ulaşımı (metro ve Ankaray) ile Meydan'ın yaya kullanımının yeraltından yapılmasına yönlendirici bir etkisi olmaktadır. Ancak, yayaların araç trafiğinin olumsuz etkilerinden uzaklaştırıcı bir önlem olarak kullanılmaya çalışılsa da bu uygulama ile meydanın yaya trafiğinden çok araç trafiği kullanımını teşvik ettirici bir etkisi olduğu düşünülmektedir. Yaya ve araç trafiği dengesizliği meydana gelmiştir. (Resim 67)

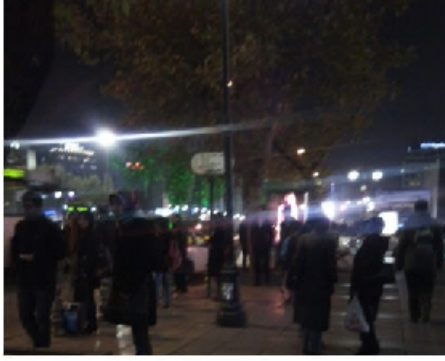

Resim 67. Kızılay Meydanı - Metro Güvenpark Çıkışı (sabah saatleri)

Kaynak: Sevil ŞAHİN Arşivi, 2014

Kızılay Meydanı'nın; yaya yerine, araç trafiğine ait yollar için tasarlandığı düşünülmektedir. Meydan'da işe gidiş ve çıkış saatleri arasında yaşanan yoğunluk, çoğu zaman günün diğer saatlerinde de görülmektedir. Bu sebeple, meydan bir geçiş alanı olarak kentliler tarafından çok sık kullanılmaktadır. Meydan'da durup

beklemek, dinlenmek gibi işlevlerin kısa süreli olduğu gözlemlenmiştir. (Resim 68-69-70)

Resim 68-69. Atatürk Bulvarı Otobüs Durakları (Sabah-Akşam Saatleri)

Kaynak: Sevil ŞAHİN Arşivi,2014

Resim 70. Atatürk Bulvarı Yaya Geçiti

Kaynak: Sevil ŞAHİN Arşivi,2014

Meydan çevresinde, kaldırım yolu olarak düzenlenen yaya yolları üzerinde tanıtım tabelaları, büfeler, aydınlatma elemanları gibi elemanların bulunması yolların hareket rahatlığını bozmaktadır. Ayrıca, Kızılay İş Merkezi otopark girişinin önünde bulunan kaldırım, araç girişinin yoğunluğu yüzünden yaya geçişlerine sıkıntı yaratmaktadır (Resim 71-72-73).

Resim 71. Kızılay Meydanı Zemin Malzemeleri

Kaynak: Sevil ŞAHİN Arşivi,2014

Resim 72. Kızılay Meydanı Zemin Malzemeleri

Kaynak: Sevil ŞAHİN Arşivi,2014

Resim 73. Kızılay İş Merkezi Otopark Girişi ve Büfe

Kaynak: Sevil ŞAHİN Arşivi,2014

Kızılay Meydanı çevresi zemin malzemeleri Ankara taşı (andezit), blok taş, karo ve bordür taşları kullanılmıştır. Zemin malzemeleri yerleşiminde, aynı alanda yer yer farklı tip döşeme teknikleri uygulanması yüzünden döşemede bir bütünlük olmadığı gözlemlenmiştir. Bu durumun farklı zamanlarda yapılan kaldırım ve zemin onarımlarının plansızlığından kaynaklandığı düşünülmektedir. (Resim 74-75).

Resim 74. Kızılay Meydanı Zemin Malzemeleri
(aynı yol üzerinde zemin farklılıkları)

Kaynak: Sevil ŞAHİN Arşivi,2014

Resim 75. Kızılay Meydanı Zemin Malzemeleri

Kaynak: Sevil ŞAHİN Arşivi,2014

Kızılay Meydanı, çevre tasarımında bitki kullanımının taşıt yolu orta aksında ve meydanın merkez noktasında ağaçlandırma ve çiçeklendirme şeklinde planlandığı görülmektedir. Atatürk Bulvarı aksında ağaçlandırılmış refüjde yer yer süs havuzları bulunmaktadır. Ancak orta aksta bulunan bitkilendirme çalışmasının yayaların karşıdan karşıya geçmelerinin engellenmesi için yapıldığı anlaşılmakta ve bu şekilde yayaların üst geçit ve alt geçitleri kullanmasına teşvik ettirilmeye çalışıldığı ancak daha sıkıntılı sonuçlar doğduğu görülmüştür. Hem kent kimliği olumsuz etkilenmiş hem de kullanıcılar, özellikle engelli kullanıcılar, için daha zorlu bir durum aldığı gözlemlenmiştir. (Resim 76-77).

Resim 76. Kızılay Meydanı (Çevre Tasarımı)

Kaynak: Sevil ŞAHİN Arşivi,2014

Resim 77. Atatürk Bulvarı Üzeri Süs Havuzu

Kaynak: Sevil ŞAHİN Arşivi, 2014

Kızılay Meydanı, trafik ve yaya kullanımının yoğun yaşandığı bir merkez olarak sürekli hareketlidir. Meydan’da, yönlendirme elemanları, aydınlatmalar, oturma elemanları, çöp kutuları trafik işaret lambaları, büfeler, telefon kulubeleri, otobüs durakları, reklam panoları, bariyerler (yol kaldırım sınır elemanı) gibi donatı elemanları bulunmaktadır. Kızılay Meydanı’nın en önemli odak noktası olarak Güvenpark ve Güven Anıtı dikkat çekicidir. Görsel anlamda birçok donatının olmasına karşın, Meydan’da beklemek veya dinlenmek için yaya yolları üzerinde estetik ve rahat oturma alanları gözlemlenmemiştir. Ayrıca, beklemek veya dinlenmek için Güvenpark dışında bir alanın olmadığı görülmektedir. Meydan, bir trafik yoğunluğu içerisinde insanların sürekli hareket halinde olmasından kaynaklı olarak zorunlu olmadıkça dinlenme ve beklemeye olanak vermemektedir (Resim 78-79-80-81).

Resim 78. Kızılay Meydanı

Kaynak: Sevil ŞAHİN Arşivi, 2014

Resim 79. Kızılay Meydanı

Kaynak: Sevil ŞAHİN Arşivi,2014

Resim 80. Kızılay Meydanı

Kaynak: Sevil ŞAHİN Arşivi,2014

Resim 81. Odak Noktalar-Güvenpark ve Kızılay İş Merkezi

Kaynak: Sevil ŞAHİN Arşivi,2014

Kızılay Meydanı çevresinde park, yaya yolları ve cadde kenarlarında kullanılan aydınlatma elemanları, reklam panoları ve oturma elemanları bulunmaktadır. Kızılay Meydanı çevresinde kullanılan cadde aydınlatmalarının, Gazi Mustafa Kemal Bulvarı, Atatürk Bulvarı (Sıhhiye-Çankaya aksı) ve Ziya Gökalp Caddesi, Cadde aydınlatmalarının farklı tiplerde olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca, merkezde bulunan Kızılay Meydanı çevresindeki yollarda farklı tiplerde aydınlatma kullanılması ile Meydan'ın görsel bütünlüğünün olumsuz etkilediği görülmektedir. Aydınlatma elemanlarının farklı tiplerde ve boyutlarda kullanımı ile işlevselliğe önem verildiği, estetik anlamının göz ardı edildiği gözlemlenmiştir. Atatürk Bulvarı (Sıhhiye-Çankaya aksı) yol aydınlatmalarında yer yer ağaçların arasında kalan aydınlatmaların işlevi yetersizdir.(Resim 82-83-84-85-86-87).

Resim 82. Gazi Mustafa Kemal Bulvarı (Tek Yönlü Aydınlatma)

Kaynak: Sevil ŞAHİN Arşivi,2014

Resim 83. Ziya Gökalp Caddesi (Çift Yönlü Aydınlatma, Trafik Yönlendirmeleri)

Kaynak: Sevil ŞAHİN Arşivi,2014

Resim 84. Atatürk Bulvarı Çankaya Aksı ve Sıhhiye Aksı(Çift Yönlü Aydınlatma)

Kaynak: Sevil ŞAHİN Arşivi,2014

Resim 85. Kızılay Meydanı Kavşak Tipi Çoklu ve Sokak Tipi İkili Aydınlatma Elemanları

Kaynak: Sevil ŞAHİN Arşivi,2014

Resim 86. Güvenpark ve Çevresi Kavşak Tipi Çoklu, Sokak ve Cadde Tipi Tekli Aydınlatma

Kaynak: Sevil ŞAHİN Arşivi,2014

Resim 87. Kızılay Meydanı Led Aydınlatmalı, Görsel Aydınlatmalı, Silindir ve Dikdörge Reklam Panoları, Bilbordlar

Kaynak: Sevil ŞAHİN Arşivi,2014

Kızılay Meydanı çevresinde, kentlilerin oturma ve bekleme için yeterli alan kullanılmamıştır. Bu kapsamda meydan çevresinde bekleme, dinlenme gibi eylemlerin yapılmasının göz ardı edildiği gözlemlenmiştir. Kentliler bekleme, dinlenme ve buluşma eylemlerini, Meydan'ın onları yönlendirmesine göre çözdükleri görülmektedir.(Resim 88).

Resim 88. Kızılay Meydanı Oturma ve Bekleme Alanları (Metro Alt Geçit Çevresi)

Kaynak: Sevil ŞAHİN Arşivi,2014

Kızılay Meydanı'nda buluşma, bekleme ve oturma gibi aktiviteler için Güvenpark içinde bulunan oturma alanları ve Güven Anıtı çevresinin kullanıldığı gözlemlenmiştir (Resim 89-90).

Resim 89. Güvenpark ve Çevresi Oturma Alanları

Kaynak: Sevil ŞAHİN Arşivi,2014

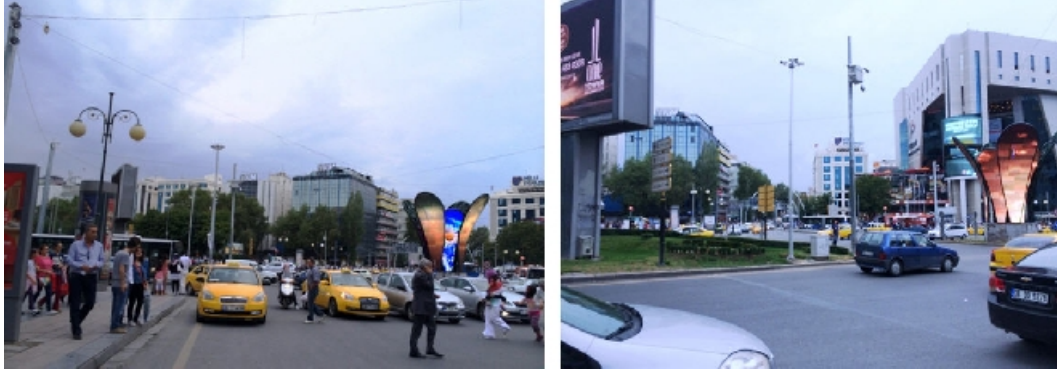

Resim 90. Güvenpark ve Çevresi Oturma Alanları

Kaynak: Sevil ŞAHİN Arşivi,2014

Meydan’ da trafik önceliğinin olduğu ve yayaların hareket alanları için alt geçit ve üst geçitleri kullanmak zorunda olduğu gözlemlenmiştir. Kızılay Meydanı’nda genel anlamda yaşanan yaya trafiğinin azalmasına yönelik alınan önlemler ve yönlendirmeler yapıldığı görülmektedir. Gözlem yapılan alanda bu amaçla yayaların kullanımını ve yaya trafiğini azaltmak için yayaların, alt geçit ve üst geçitleri kullanmasına yönlendirici planlamalar yapıldığı gözlemlenmiştir. Bu bağlamda Meydan’ın yayalardan çok araç kullanımına önem veren tasarım ve planlamaların yapıldığı düşünülmektedir. Ancak, alt/üst geçitler yerine, yaya geçitlerini kullanan

kesimdeki yoğunluk dikkat çekicidir. Yaya geçitlerini kullanan kesimin, alt/üst geçitlerde yaşanan vakit kaybı, özellikle yaşlılar, çocuklar için merdiven kullanımının yorucu olması gibi nedenlerden dolayı yaya geçitlerini kullandığı düşünülmektedir. Ayrıca, Meydan'ı kullanan yayaların, Meydan'da zorunlu olmadıkça beklemediği dikkat çekmiştir. (Resim 91-92)

Resim 91. Kızılay Meydanı

Kaynak: Sevil ŞAHİN Arşivi,2014

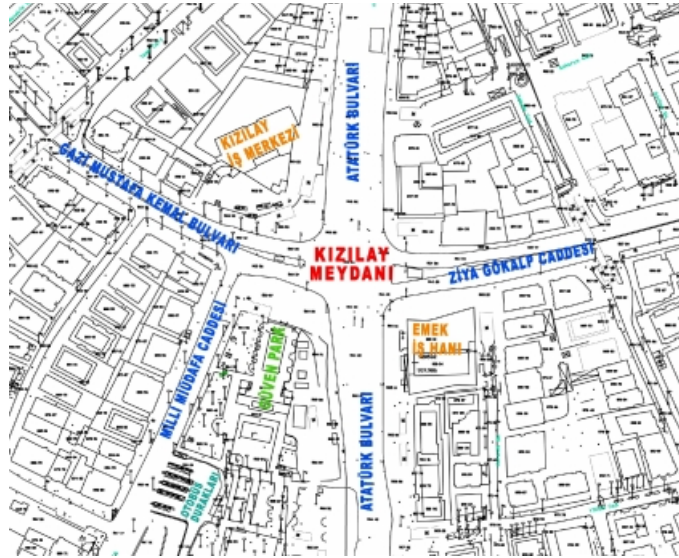

Resim 92. Kızılay Meydanı

Kaynak: Sevil Şahin Arşivi,2014

Kızılay Meydan'ının, yaya kullanımı açısından öneminin giderek azaldığı düşünülmektedir. Ayrıca, Kızılay Meydanı, araç ve yaya trafiğinin yoğun bir şekilde

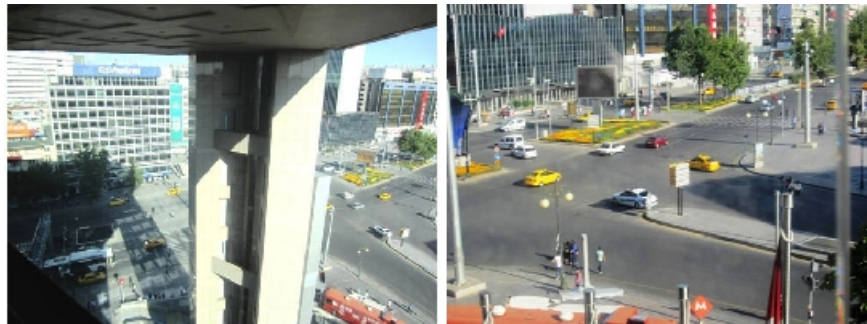
kullanıldığı merkez olma işlevine bağlı olarak geçiş alanı olarak kullanılmaktadır. Ancak, Meydan çevresinde bulunan parklar, iş merkezleri, mağazalar, kafeler gibi dikkat çekici ve ilgi odağı olan mekanlar kentliler tarafından kullanılmaktadır. (Şekil 25), (Resim 93)

Şekil 25. Kızılay Meydanı Tipi ve Çevre Bileşenleri*

Kaynak: Ankara Büyükşehir Belediyesi, 2014

*Kaynaktan alındığı şekli ile tarafımdan düzenlenmiştir.

Resim 93. Kızılay Meydanı

Kaynak: Sevil ŞAHİN Arşivi, 2014

Kızılay Meydanı, Ankara'nın en önemli merkez noktalarından biri olarak günün her saati hem yaya (yaya ulaşımı, buluşma, alışveriş gibi) hem de ulaşım noktası

(ulaşım araçları, metro gibi) özelliği ile dikkat çekici bir meydan özelliğindedir. Kentin yoğun temposunda kullanıcılar tarafından farklı aktivite ve etkinlikler içinde kullanılan Meydan'ın biçimsel anlamda (oturma alanları, araç trafiğinin yoğunluğu, kültürel aktiviteler gibi) gerekli önemin verilmediği düşünölmektedir.

4.3.2. Kızılay Meydanı'nın İşlevsel Özellikleri

Kızılay Meydanı ve çevresinin, Ankara'nın en önemli kent merkezi (ulaşım, alışveriş merkezleri, resmi kurumlar gibi) olma niteliği ile kentliler tarafından yoğun bir şekilde kullanıldığı gözlemlenmiştir. Kentin ulaşım akslarının önemli bir kısmının dağılma noktası olarak gün içerisinde çalışan kesim (özellikte özel sektör ve resmi kurumlarda çalışanlar) tarafından yoğun bir şekilde kullanılmaktadır. Bu bağlamda, Meydan'da gün içerisinde yaşanan bu yoğunluğun dikkatini ticari anlamda çekme amaçlı kapalı alanlara yönlendirici aktivitelerin yapıldığı gözlemlenmiştir. Kızılay Meydanı'nda, ticari anlamda işleyen kafeler, mağazalar, alış-veriş merkezleri ve iş hanları bu alanlar arasındadır. Ancak, bu aktivitelerin kapalı alanlarda gerçekleşmesi ile Meydan'ın kamusal anlamda yeterli öneme sahip olmadığı düşünölmektedir.

Ankara'nın en önemli merkezlerinden biri olan Kızılay Meydanı'nın işlevsel anlamda yeterli önemin verilmediği düşünölmektedir. Ayrıca, Meydan'ın bugüne kadar geçirdiği süreçte farklı işlevlere (kültürel ve sosyal) ve aktivitelere yönelik etkili bir kullanımının olmadığı, Meydan'ın konum itibari ile merkezi olmasının sonucunda önemli günler (gösteri, eylem gibi) dışında etkinlikler yapılmadığı veya yapılan eylemlerinde sürekliliğinin olmadığı düşünölmektedir.

Meydan'da yaşanan işlevsel özellik genel anlamda bekleme yapmaya, dinlenmeye, nefes almaya olanak vermeyen bir hareketlilik halindedir ve bu özelliği ile rekreasyonel işlevleri yetersiz kılmaktadır. Ayrıca, Meydan'ın çok yönlü kullanıma cevap veremediği (mevsimsel değışim, etkinlik, kutlama gibi) ve genel olarak ulaşım anlamında geçiş noktası olarak kullanıldığı gözlemlenmiştir. Başkentin ihtiyaçı olan ve kentin kimlik anlamında simgesi olma özelliğinde olan Meydan'ın işlevsel

özelliklerinin sınırlı çerçevede kullanılması ile kentliler ve kente ilk defa gelen kullanıcılar için dikkat çekiciliğini azalttığını düşündürmektedir. Meydan'ın dikkat çekiciliğini ön plana çıkartan ve Meydan'ın sürekli kullanımına anlam katan etkinliklere ihtiyacı vardır.

Kızılay Meydanı çevresinde dikkat çekici bir alan olarak Güvenpark bulunmaktadır. Güvenpark'ın merkezi konum olarak Meydan'ın dağılma noktasında bulunması ile dinlenme, bekleme ve buluşma gibi aktivitelere sınırlı olarak cevap vermektedir. Güvenpark sınırında bulunan otobüs ve dolmuş duraklarının mesai saati başlangıcı ve bitiminde yoğun bir şekilde kullanıldığı gözlemlenmiştir. Bu nedenle Güvenpark'ın, Meydan'ının ihtiyacı olan toplanma ve bekleme alanı olarak kullanılan en önemli merkez noktasından biri olduğu görülmektedir.

Kızılay Meydanı'nda, kent merkezinin sosyal anlamda birlik ve bütünlüğünü sağlamak amacı ile özel günlerde ve resmi bayramlarda etkinlikler yapılmaktadır. Kızılay Meydanı'nda, yapılan gözlemler sırasında burada bulunan büfelerdeki satıcılar ve seyyar satıcılar ile yapılan görüşmelerde her yıl Ramazan Bayramı'nda, Güvenpark'ta iftar çadırı kurulduğunu belirtmişlerdir. Bu durum, sosyal yapının meydanın kamusal anlamına da yansıdığı bir olgudur ve Meydanı bu aktivitenin gerçekleştiği sürece çekici kılmaktadır.

Sonuç olarak, Kızılay Meydanı ticari, rekreasyonel ve ideolojik anlamdaki bir meydanın işlevsel özelliklerini tam anlamıyla karşılayamamaktadır. Bir buluşma ve geçiş noktası olarak gündelik hayata katkısı daha fazladır. Toplumsal yoğunlaşma toplu taşımının ve ticari yapıların meydana olan yakınlığından kaynaklanmaktadır. Oysa, bir meydandan beklenen tasarımıyla belli bir kaliteyi yakalarak ticareti dahil etmesidir. Bu durum günümüzde Kızılay Meydanı için geçerli değildir. Rekreasyonel anlamda ise bazı özel günlerde (Ramazan Bayramı gibi) daha aktif bir biçimde kullanılsa da bir dinlenme ya da günün her saati aktif olacak fonksiyonlarla donatılmış kamusal bir mekan olarak işlememektedir. Nüfus yoğunluğuyla dikkat çekici olsa da kentin çekim noktası konumunda değildir. İdeolojik anlamda gözlemlediğimizde, tarihsel süreçte otoriteye baş kaldırmanın gerçekleştiği kentin

kalbi, bir anlamda kamusal bir salon olan meydan kimliğini belirgin bir biçimde Kızılay Meydanı'nda görememekteyiz. Kızılay Meydanı'nda tarih içinde bazı toplumsal olaylar yaşanmıştır. Ancak günümüzde yeterince aktif değildir. En belirgin örneklerinden biri 1960 yılının ilkbaharında yaşanmış "555K" sloganı ile bütünleşmiş toplumsal olaydır. Bu sloganın açılımı şöyledir; 5 Mayıs, saat 17:00(5'te), Kızılay'da şeklindedir. Bu eylem Ankara da Demokrat Parti alehtarı öğrencilerinin yaptığı bir protestodur (<http://blog.radikal.com.tr/turkiye-gundemi/555-k-olayi-nedir-99210>, 2015). Bir diğer örnek ise, 2013 yılında yaşanan Gezi olayları'nda toplumun kendisini ifade etmeye çalışmasıyla aktif olarak dikkat çekse de, toplumsal, kültürel ve siyasal olayların yaşandığı bir sahne gibi işlememektedir. Ancak, Kızılay Meydanı her ne kadar işlevsel olarak tam anlamıyla klasik bir meydan gibi çalışmasa da nüfus yoğunluğu, kentin merkezinde yer alması ve sembolik anlamıyla günümüzde de önem taşımaktadır.

4.4. Kızılay Meydanı'nda Yapılan Anket Bulguları Tablo ve Yorumları

Bu bölümde, Kızılay Meydanı ve yakın çevresinde kullanıcılar ile yüzyüze yapılan görüşmeler ve anket sonuçlarının değerlendirilmesi yapılacaktır.

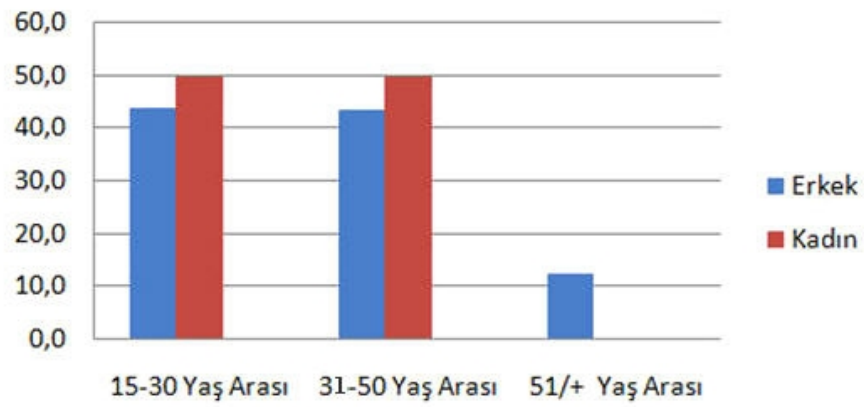
Anket çalışmasına cinsiyet ve yaş bilgisiyle başladıktan sonra, kullanıcıların hangi semtten geldikleri, ne kadar sıklıkla Kızılay Meydanı'nı kullandıkları , ulaşımını nasıl sağladıkları soruları ile başlanmıştır. Ardından, Meydan'ın imajı/kimliğinin olup olmadığı ve nedeni, çekici bir yer olup olmadığı ve nedeni, konforlu/rahat bir yer olup olmadığı ve nedeni sorulmuştur. Kızılay Meydanı'nda peyzaj elemanlarının (banklar, aydınlatmalar, tabelalar, yer döşemesi, bitkiler ve su elemanı) yeterli olup olmadığı sorulmuştur. Son olarak da Kızılay Meydanı'nın mevsimlere göre kullanım açısından farklılık gösterip göstermediği ve nasıl olduğu ve buraya birçok noktadan erişim olup olmadığı ve nedeni sorulmuştur.

Kızılay Meydanı'nda yapılan ankette cinsiyet ve yaş aralılığı ile ilgili sonuca göre; 15-30 yaş arası katılımcıların %43,8'i erkek- %50'si kadın; 31-50 yaş katılımcıların

%43,8'i erkek- %50'si kadın iken 51 ve üzeri yaş katılımcıların %12,5'i erkek olarak görülmektedir (Tablo 1, Grafik 1).

Anket Katılımcıların Yaş Aralığı	(n)	(%)
15-30 Yaş Arası	23	46,0%
31-50 Yaş Arası	23	46,0%
51/+ Yaş Arası	4	8,0%
Toplam	50	100,0%

Tablo 1. Anket Katılımcılarının Cinsiyet ve Yaş Aralığı Tablosu

Grafik 1. Anket Katılımcılarının Cinsiyet ve Yaş Aralığı Grafiği

Anket Katılımcıların Yaş Aralığı	Erkek (n)	Kadın (n)	Erkek (%)	Kadın (%)	Toplam (n)
15-30 Yaş Arası	14	9	43,8%	50,0%	23
31-50 Yaş Arası	14	9	43,8%	50,0%	23
51/+ Yaş Arası	4	0	12,5%	0,0%	4
Toplam	32	18	100,0%	100,0%	50

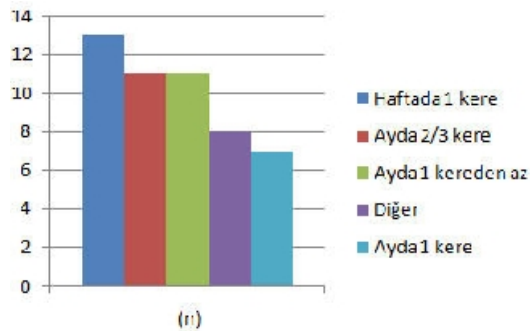
Tablo 1.1. Anket Katılımcılarının Yaş Aralığı Tablosu

Anket katılımcılarının cinsiyet ve yaş aralığı sonucuna göre; 15-30 yaş arası katılımcılar %46, 31-50 yaş katılımcılar %46, 51 ve üzeri yaş katılımcılar %8 olarak görülmektedir. (Tablo 1.1)

"Ne kadar sıklıkla Kızılay Meydanı'nı kullanıyorsunuz?", sorusuna verilen cevaplara göre; Kızılay Meydanı'nı haftada 1 kere kullanan katılımcılar %26, ayda 2 veya 3 kere kullanan katılımcılar %22, ayda 1 kereden az kullanan katılımcılar %22, diğer yanıtını veren katılımcılar %16, ayda 1 kere kullanan katılımcılar %14'dür. Kullanıcılar ile yapılan sözlü görüşmelerde diğer seçeneğine verilen cevaplarda sürekli kullandıkları (iş, ulaşım gibi) ifade etmişlerdir. Anket sonucuna göre, Kızılay Meydanı'nı haftada 1 kere kullanan ve ayda 2 veya 3 kere kullanan katılımcı sayısının fazla olmasının sebebinin Kızılay Meydanı'nın kentin merkezinde yer almasıyla ilgili olduğu düşünülmektedir. Hem Meydan'da zaman geçirmek hem de Meydan'dan kentin başka yerlerine dağılım için birçok seçenek bulunması Kızılay Meydanı'nın kullanıcılar tarafından sıklıkla (haftada 1 kere) kullanılmasını sağlamaktadır. (Tablo 2, Grafik 2)

Ne kadar sıklıkla Kızılay Meydanı'nı kullanıyorsunuz?	(n)	(%)
Haftada 1 kere	13	26,0%
Ayda 2/3 kere	11	22,0%
Ayda 1 kereden az	11	22,0%
Diğer	8	16,0%
Ayda 1 kere	7	14,0%
Toplam	50	100,0%

Tablo 2. Kızılay Meydanı Kullanım Sıklılığı Oranları

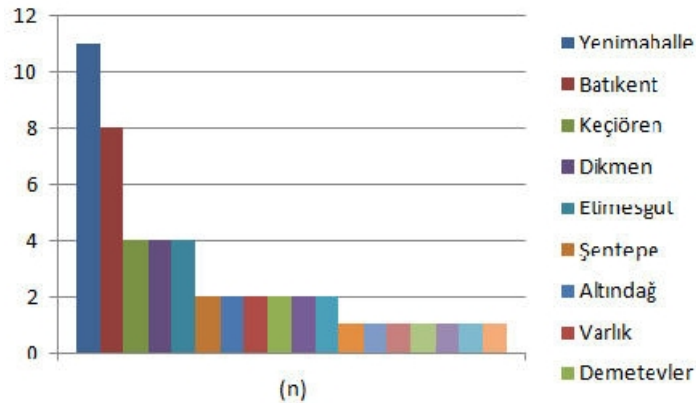

Grafik 2. Anket Katılımcılarının Kızılay Meydanını Kullanım Sıklılığı Grafiği

Hangi semtte oturuyorsunuz?, anket sorusuna verilen cevaba göre, Yenimahalle semtinde %22; Batıkent Keçiören, Dikmen, Etimesgut %8; Şentepe, Altındağ, Varlık, Demetevler, Etlik, Sincan %4; en az katılımcı oranları, Eryaman, Çayyolu, Karşıyaka, Dikimevi, Çankaya, Mamak semtlerinde %2 olarak görülmektedir. Anket sonucuna göre, Yenimahalle ve Batıkent semtlerinde oturan katılımcı sayısının fazla olmasının sebebinin, Kızılay Meydanı'na daha rahat ulaşım imkanı sağlayan metro hattını kullanmalarıyla ilgili olduğu düşünülmektedir. (Tablo 3, Grafik 3)

Hangi semtte oturuyorsunuz?	(n)	(%)
Yenimahalle	11	22,0%
Batıkent	8	16,0%
Keçiören	4	8,0%
Dikmen	4	8,0%
Etimesgut	4	8,0%
Şentepe	2	4,0%
Altındağ	2	4,0%
Varlık	2	4,0%
Demetevler	2	4,0%
Etlik	2	4,0%
Sincan	2	4,0%
Çayyolu	1	2,0%
Eryaman	1	2,0%
Karşıyaka	1	2,0%
Dikimevi	1	2,0%
Çankaya	1	2,0%
Mamak	1	2,0%
Cebeci	1	2,0%
Toplam	50	100,0%

Tablo 5. Anket Katılımcılarının Oturdukları Semt Tablosu

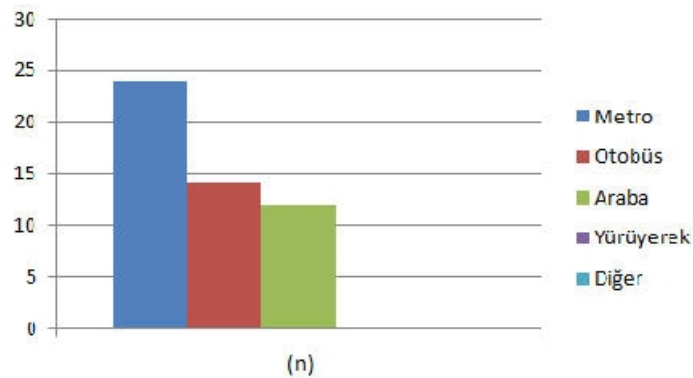

Grafik 3. Anket Katılımcılarının Oturdukları Semt Grafiği

"Ulaşımınızı Kızılay Meydanı'na gelirken nasıl sağlıyorsunuz?" anket sorusuna verilen cevaplarda metro kullanan katılımcılar %48, otobüs kullanan katılımcılar %28, araba kullanan katılımcılar %24'tür. Kızılay Meydanı'na ulaşım aracı olarak metronun tercih edildiği görülmektedir. (Tablo 4, Grafik 4) Bunun en belirgin sebeplerinin başında metronun güvenilir, rahat ve trafikten uzak olması anket çalışması sırasında yapılan görüşmelerde belirtilmiştir. Otobüs ve minibüsün de bir diğer ulaşım aracı olarak tercih edildiği görülmektedir. Dolayısıyla, Kızılay Meydanı'na ulaşımında en etkin ulaşım biçiminin toplu taşıma araçlarının olduğu sonucuna varılmıştır.

Ulaşımı Kızılay Meydanı'na gelirken nasıl sağlıyorsunuz?	(n)	(%)
Metro	24	48,0%
Otobüs	14	28,0%
Araba	12	24,0%
Yürüyerek	0	0,0%
Diğer	0	0,0%
Toplam	50	100,0%

Tablo 4. Anket Katılımcılarının Kızılay Meydanı'na Ulaşım Tablosu

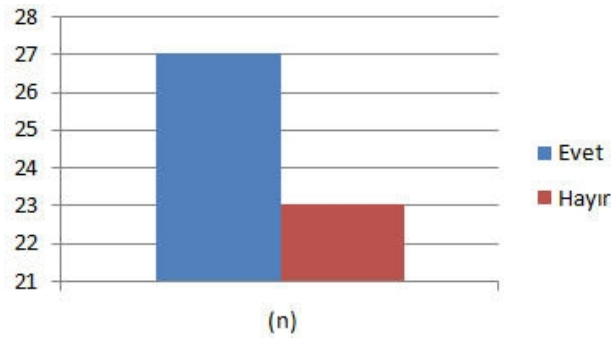
Grafik 4. Anket Katılımcılarının Kızılay Meydanı'na Ulaşım Grafiği

"Sizce Kızılay Meydanı'nın imajı/kimliği var mı?", anket sonucuna göre, evet cevabı veren katılımcılar %54, hayır cevabı veren katılımcılar %46 olarak görülmektedir. (Tablo 5-5.1-5.2, Grafik 5) Anket sonucuna göre, Meydan,

kullanıcıların hafızasında belirgin bir kimliğinin oluşmadığı anlaşılmaktadır. Tablo 5'e göre evet cevabı veren katılımcıların dağılımı Tablo 5.1.'de, hayır cevabı veren katılımcılar dağılımı ise Tablo 5.2.'de gösterilmiştir.

Kızılay Meydanı'nın imajı/kimliği var mı?	(n)	(%)
Evet	27	54,0%
Hayır	23	46,0%
Toplam	50	100,0%

Tablo 5. Kızılay Meydanı'nın İmajı/Kimliği İle İlgili Tablo

Grafik 5. Kızılay Meydanı'nın İmaj/Kimlik Grafiği

Kızılay Meydanı'nın imajını/kimliğini oluşturan etkenler	(n)	(%)
Merkezi konumunun etkisi	10	20,0%
Konser, miting gibi etkinlikler	5	10,0%
Ticari yapılar	12	24,0%
Toplam	27	54,0%

Tablo 5.1 Kızılay Meydanı'nın İmajını/Kimliğini Oluşturan Etkenler Tablosu

Sizce Kızılay Meydanı'nın imajının/kimliğinin oluşmasını engelleyen etkenler	(n)	(%)
Trafik yoğunluğunu	23	46,0%
Toplam	23	46,0%

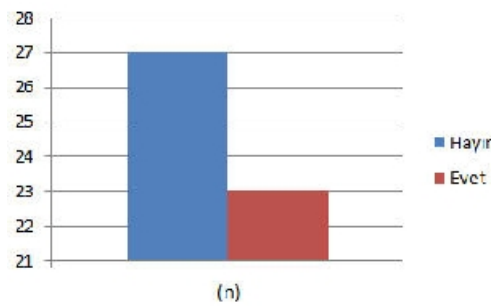
Tablo 5.2 Kızılay Meydanı'nın İmajının/Kimliğinin Oluşmasını Engelleyen Etkenler Tablosu

Kızılay Meydanı'nda imaj/kimlik oluşturan etkenlerin içinde merkezi konumunun etkisi %20, konser, miting gibi etkinliklerin etkisi %10, meydan etrafındaki ticari yapıların etkisi %24 olarak tespit edilmiştir. Kızılay Meydanı'nın imajının/kimliğinin oluşmasını engelleyen etken ise % 46 oranında trafiğin yoğunluğu olarak görülmüştür. Bu durum, Kızılay Meydanı'nın kentin merkezinde olması, farklı aktivitelerin (konser, miting gibi) bu alanda toplanmasının ve fonksiyon anlamında ticari yapılarında etkisiyle bir imaj/kimlik oluşturduğunu göstermektedir. Ancak, trafik yoğunluğu sebebiyle güçlü bir kimlik oluşturamadığı da dikkat çekmektedir. Meydan olarak taşıdığı potansiyellerin trafiğin yoğunluğu yüzünden ön plana çıkamadığı anlaşılmaktadır (Tablo 5-5.1-5.2).

"Sizce Kızılay Meydanı çekici bir yer mi?", anket sorusuna verilen toplam evet cevabı %46, hayır cevabı veren katılımcılar %54'tür (Tablo 6, Grafik 6).

Sizce Kızılay Meydanı çekici bir yer mi?	(n)	(%)
Hayır	27	54,0%
Evet	23	46,0%
Toplam	50	100%

Tablo 6. Kızılay Meydanı Çekici Bir Yer Mi? Tablosu

Grafik 6. Kızılay Meydanı Çekici Bir Yer Mi? Grafiği

Tablo 6'ya göre evet cevabı veren katılımcıların dağılımı Tablo 6.1.'de gösterilmiştir. Katılımcıların %56,5'inin ulaşım kolaylığından, % 34,8 diğer cevabı, %8,7'sinin ise aktivite kullanımından dolayı Kızılay Meydanı'nı çekici bulduğu görülmektedir. Ulaşım kolaylığı nedeniyle Meydana günün her saatinde ulaşılabilen olması çekiciliği arttıran en önemli etken olarak öne çıkmıştır. Ayrıca, boş zaman aktivitelerinin gerçekleştirilebileceği; kafeler, alışveriş mağazaları gibi mekanların Kızılay Meydanı etrafında yer almaları, kullanıcıların Meydanı çekici bulma sebeplerinin başlarında gelmektedir. Konser, gösteri, miting gibi kamusal olayların Meydan da yer alması da Kızılay Meydanı'nı çekici kılan bir diğer özelliktir. Ayrıca, Kızılay Meydanı çevresindeki dinlenme ve oturma alanlarının sadece, Güvenpark çevresinde tasarlandığı gözlemlenmiştir. (Tablo 6.1)

Kızılay Meydanı'nı çekici kılan özellikler	(n)	(%)
Ulaşım kolaylığı	13	56,5%
Diğer (sinema, kafe, alışveriş mağazaları)	8	34,8%
Aktiviteler (konser, gösteri, miting)	2	8,7%
Toplam	23	100%

Tablo 6.1. Kızılay Meydanı'nı Çekici Kılan Özellikler Tablosu

Tablo 6'ya göre hayır cevabı veren katılımcıların dağılımı Tablo 6.2'de gösterilmiştir. Katılımcıların %74'ünün trafik yoğunluğundan dolayı Kızılay Meydanı'nı çekici bulmadığı görülmektedir (Tablo 6.2). Ayrıca, %26 oranında katılımcının da yönlendirme eksikleri ve üst geçitlerin bakımsızlığından dolayı Meydanı kullanırken zorlandıkları ve bu yüzden de çekici bulmadıkları görülmüştür.

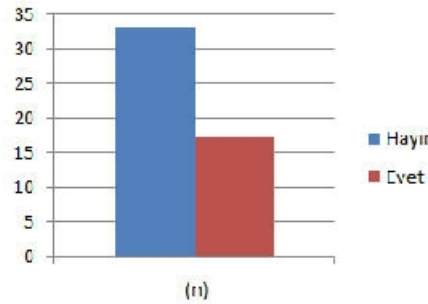
Kızılay Meydanı'nı çekici kılmayan özellikler	(n)	(%)
Trafik yoğunluğu	20	74%
Diğer (yönlendirme eksikleri, üst geçitler)	7	26%
Toplam	27	100%

Tablo 6.2. Kızılay Meydanı'nı Çekici Kılmayan Özellikler Tablosu

"Sizce Kızılay Meydanı'nı konforlu/rahat bir yer mi?", anket sorusuna verilen hayır cevabı %66, evet cevabı veren katılımcılar %34'dür (Tablo 7, Grafik 7).

Sizce Kızılay Meydanı'nı konforlu/rahat bir yer mi?	(n)	(%)
Hayır	33	66,0%
Evet	17	34,0%
Toplam	50	100%

Tablo 7. Kızılay Meydanı'nın Konforlu/Rahat Bir Yer Olup/Olmadığı Tablosu

Grafik 7. Kızılay Meydanı'nın Konforlu/Rahat Bir Yer Olup/Olmadığı Grafiği

"Sizce Kızılay Meydanı konforlu/rahat bir yer mi?" sorusuna (Tablo 7) evet cevabı veren katılımcıların dağılımı Tablo 7.1.'de ve hayır cevabı veren katılımcıların dağılımı Tablo 7.2'de gösterilmiştir. Katılımcıların %70,6'sının yiyecek/içecek satan yerler, %29,4'ünün ise oturma alanları kullanımından dolayı Kızılay Meydanı'nı konforlu/rahat bulduğu görülmektedir. (Tablo 7.1) Katılımcıların % 67'sinin güvenliğinin yetersiz (gece aydınlatması, trafik riskleri, hırsızlık gibi), %33'ünün ise bekleme alanlarının yetersiz olduğunu düşündükleri için meydanı konforlu/rahat bulmadıkları görülmektedir. (Tablo 7.2) Kızılay Meydanı'nı konforlu yapan özelliklerin katılımcıların boş zaman aktivitesi geçirmesini sağlayan özellikler olduğu görülmektedir. Bu anlamda, Meydan çevresinde, yiyecek içecek satan yerler ve oturma alanlarını fazlalaştırmak, diğer bir deyişle kullanıcılara dinlenme imkanı sağlayan alanlar sunmak Meydan'ın konforunun artmasını sağlayacaktır. Güvenliğin yetersizliği, meydan gibi kamusal açık alanlar için en temel problemlerin başında

gelmektedir. Ankete göre, Kızılay Meydanı'nda güvenlik açısından kullanıcılarını rahat ettirememektedir.

Kızılay Meydanı'nı konforlu/rahat kılan özellikler	(n)	(%)
Yiyecek/içecek satan yerler olması	12	70,6%
Oturma Alanları	5	29,4%
Toplam	17	100%

Tablo 7.1. Kızılay Meydanı'nı Konforlu/Rahat Kılan Özellikler Tablosu

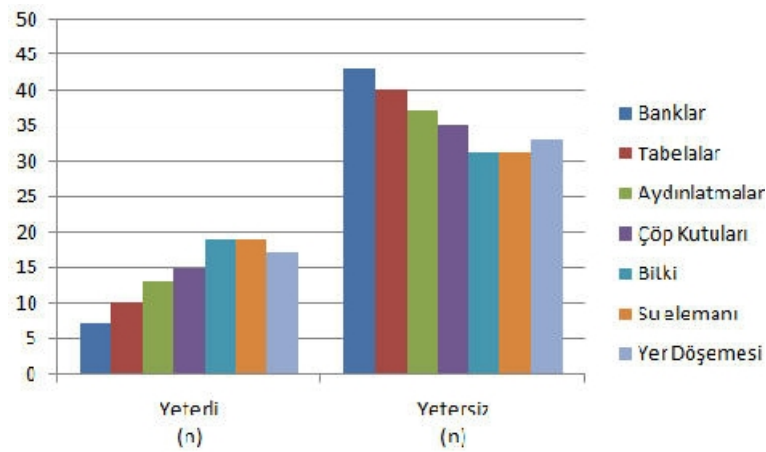
Kızılay Meydanı'nı konforlu/rahat kılmayan özellikler	(n)	(%)
Güvenliğin yetersizliği	22	67%
Bekleme alanlarının yetersizliği	11	33%
Toplam	33	100%

Tablo 7.2. Kızılay Meydanı'nı Konforlu/Rahat Kılmayan Özellikler Tablosu

Kızılay Meydanı'ndaki peyzaj elemanları ile ilgili anket sorusuna göre; "Banklar yeterli mi?" sorusuna verilen yeterli cevabı %14, yetersiz cevabı %86'dır; "Tabelalar (yönlendirme) yeterli mi?" sorusuna verilen yeterli cevabı %20, yetersiz cevabı %80'dir; "Aydınlatmalar yeterli mi?" sorusuna verilen yeterli cevabı %26, yetersiz cevabı %74'dür; "Çöp Kutuları yeterli mi?" sorusuna verilen yeterli cevabı %30, yetersiz cevabı %70'dir; "Bitkiler yeterli mi?" sorusuna verilen yeterli cevabı %38, yetersiz cevabı %62'dir; "Su elemanı yeterli mi?" sorusuna verilen yeterli cevabı %38, yetersiz cevabı %62'dir; "Yer döşemesi yeterli mi?" sorusuna verilen yeterli cevabı %34, yetersiz cevabı %66 olarak görülmektedir (Tablo 8, Grafik 8). Anket sonucuna göre, Kızılay Meydanı'ndaki peyzaj elemanlarının kullanıcılar açısından yetersiz olduğu görülmektedir.

Kızılay Meydanı'ndaki peyzaj elemanları	Yeterli (n)	Yetersiz (n)	Toplam (n)	Yeterli (%)	Yetersiz (%)	Toplam (%)
Banklar	7	43	50	14,0%	86,0%	100,0%
Tabelalar	10	40	50	20,0%	80,0%	100,0%
Aydınlatmalar	13	37	50	26,0%	74,0%	100,0%
Çöp kutuları	15	35	50	30,0%	70,0%	100,0%
Bilki	15	31	50	30,0%	62,0%	100,0%
Su elemanı	10	31	50	20,0%	62,0%	100,0%
Yer Döşemesi	17	33	50	34,0%	66,0%	100,0%

Tablo 8. Kızılay Meydanı'ndaki Peyzaj Elemanları Tablosu

Grafik 8. Kızılay Meydanı'ndaki Peyzaj Elemanları Grafiği

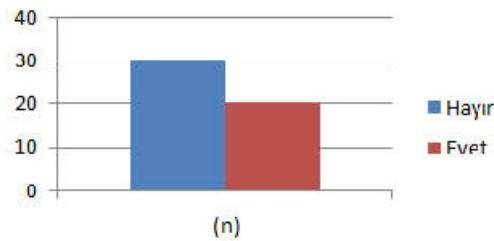
Anket sonuçlarına göre meydan ve çevresinde bulunan donatılar ile ilgili yetersiz diyen kullanıcıların oranları daha fazladır. Su elemanı çok sayıda olmasına rağmen %62 oranındaki yetersiz cevabı ilgi çekicidir. Bu durumun sebebinin su elemanlarının fazla olmasına rağmen kullanıcılarla aktif bir ilişki içinde olmadığından kaynaklandığı düşünülmektedir. Görsel olarak ve sınır tanımlamak amacıyla kullanılmaya çalışılmakla birlikte tasarımın yetersiz kalması sonucu kullanıcılar su elemanlarının yetersiz olduğu kanısındadırlar. Yönlendirme tabelalarının %80 oranında yetersiz bulunmasının sebebi ise çok sayıda olmalarına karşılık doğru bir biçimde yerleştirilmediğinden kaynaklanmaktadır. Bu sebepten karışıklığa yol açmaktadır. Bitkilerin %62 oranında yetersiz bulunmasının en temel sebeplerinden biri kullanıcılar dinlenirken yeşili sadece pasif olarak kullanılmaktadırlar. Diğer bir deyişle, bitkiler, gölge elemanı ya da üzerinde boş

zaman aktivitesi yapılacak alanlar olarak tasarlanmadıkları için aktif bir biçimde kullanıcıyla ilişkiye geçememektedirler. Ayrıca, kullanıcılar ile yapılan yüzyüze görüşmelerde özellikle meydan çevresi zemin malzemelerinin sürekli tahrip olduğu ve hava şartlarına bağlı olarak yürümeye engel olacak riskler (kaldırım taşlarının yer yer çökmesi, farklı malzemeler arası yükseklik farklılıkları gibi) meydana getirdiği dikkat çekmiştir

"Sizce Kızılay Meydanı mevsimlere göre kullanım açısından farklılık gösteriyor mu?", anket sorusuna verilen hayır cevabı %60, evet cevabı veren katılımcılar ise %40 olarak görülmektedir. (Tablo 9, Grafik 9)

Sizce Kızılay Meydanı mevsimlere göre kullanım açısından farklılık gösteriyor mu?	(n)	(%)
Hayır	30	60,0%
Evet	20	40,0%
Toplam	50	40,0%

Tablo 9. Kızılay Meydanı Mevsimlik Strateji Tablosu

Grafik 9. Kızılay Meydanı Mevsimlik Strateji Grafiği

Tablo 9'a göre evet cevabı veren katılımcıların dağılımı Tablo 9.1.'de ve hayır cevabı veren katılımcıların dağılımı Tablo 9.2'de "Nasıl?" sorusunun cevabına göre gösterilmiştir. Mevsimler göre kültürel aktivitelerin düzenlendiğini belirten katılımcıların oranı % 30, mevsimlere göre sergi ve satış stantları oluyor diyenlerin oranı ise % 10'dur. Ancak, bu durum Kızılay Meydanı için mevsimsel strateji uygulanması için yeterli değildir. Ayrıca, Kızılay Meydanı'nda bulunan sokak kafeleri, bitkilendirme, süs havuzları gibi tasarımların kullanımında mevsim

şartlarıyla uyumlu olmadığı sonucu çıkmıştır. Anket sonucuna göre, Kızılay Meydanı'nın mevsimsel değişime uyum sağlamadığı ve farklı mevsim olaylarına göre aktivitelerin düzenlenmeyen bir meydan olduğu görülmektedir.

Kızılay Meydanı mevsimlere göre kullanım açısından farklılık gösteriyor	(n)	(%)
Mevsimlere göre kültürel aktiviteler (konser, gösteri)	15	30,0%
Mevsimlere göre sergi, satış standları gibi etkinlikler	5	10,0%
Toplam	20	40,0%

Tablo 9.1. Mevsimlere Göre Kullanım Açısından Farklılık Gösteriyor Tablosu

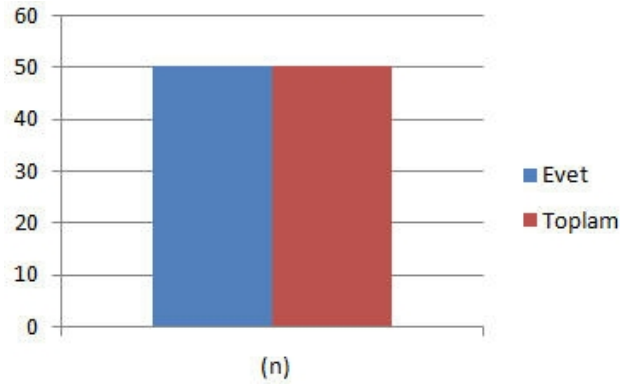
Kızılay Meydanı mevsimlere göre kullanım açısından farklılık göstermiyor	(n)	(%)
Bitkilendirme yetersiz	8	16,0%
Sokak kafeleri yetersiz	9	18,0%
Süs havuzları (kış şartlarında süs havuzları bakımsız)	13	26,0%
Toplam	30	60,0%

Tablo 9.2. Mevsimlere Göre Kullanım Açısından Farklılık Göstermiyor Tablosu

"Sizce Kızılay Meydanı'na rahat/birçok noktadan ulaşılabilir mi?", anket sorusuna verilen evet cevabı %100'dür. Ulaşılabilirlik sorusuna verilen cevapta anlamlı bir farklılık görülmektedir. Tablo 10'a göre evet cevabı veren katılımcıların dağılımı "Nasıl?" sorusuna verilen cevapla Tablo 10.1'de gösterilmiştir. Anket sonucuna göre toplu taşımanın olması diyenlerin oranı %35 ve Meydan'ın kent için merkezi bir konumda olması diyenlerin oranının %15 olması Kızılay Meydanı'nı rahat ulaşılabilir bir meydan olduğunu göstermektedir. (Tablo 10-10.1, Grafik 10)

Sizce Kızılay Meydanı'na rahat/birçok noktadan ulaşılabilir mi?	(n)	(%)
Evet	50	100,0%
Toplam	50	100,0%

Tablo 10. Kızılay Meydanı Erişebilirlik Tablosu

Grafik 10. Kızılay Meydanı Erişebilirlik Grafiği

Kızılay Meydanı'na rahat/birçok noktadan erişilebilirlik tablosu	(n)	(%)
Toplu taşıma imkanı olması	35	70,0%
Merkezi bir konumda olması	15	30,0%
Toplam	50	100,0%

Tablo 10.1. Kızılay Meydanı'na Rahat/Birçok Noktadan Erişebilirlik Tablosu

Anket sonucuna göre, Kızılay Meydanı, rahat/birçok noktadan ulaşımı kolay bir meydana sahiptir. Ayrıca, Meydan'ın konum itibarı ile merkezi olması ve ulaşım akslarının Meydan çevresinde bulunan hareket noktalarından (otobüs durakları, metro gibi) sağlandığı görülmektedir.

Sonuç olarak, yapılan anket sonuçlarına ve gözlemlere göre Kızılay Meydanı'nın bugünkü konumu değerlendirildiğinde yayalar için kullanışlı bir meydan kimliğinde olmadığı ön plana çıkmıştır. Kent merkezinde yer alan ve Cumhuriyet'in bir anlamda mekansal simgesi olan Kızılay Meydanı, kentliler için geçiş alanı olarak tercih edilmektedir. Oysa, meydanlar varoluşları gereği kullanıcıların hoş vakit geçirmelerini sağlayan kente kimliğini veren kamusal mekanların başında gelmektedir. Özellikle, çağdaş kentsel yaklaşımlar gözönünde tutulduğunda kentin her yerinde özellikle meydanlarda, yaya gruplarına güvenilir ve konforlu yaya

mekanları sunmak gereklidir. Bunun içinde kentin özellikleri ön planda tutularak tasarım yapılmalıdır. Kentsel dokuyu zedelemekten ve çağın ihtiyaçlarına cevap vererek planlama yapmak meydanın yaşanılır bir duruma gelmesini sağlamaktadır. Bu bağlamda da Kızılay Meydanı için yaya dolaşımı, çevreye uyumlu, işlevselliğin ve estetik kaygının olduğu ve kullanıcıların yani kamunun ihtiyacının ön planda tutulduğu bir tasarım gerçekleşirse meydan kentliyle daha çok bütünleşebilir.

SONUÇ

Meydanlar, kent yaşamının önemli bir parçası olan kamusal mekanlardır. Meydanların, gelişen ve değişen sosyal ve kültürel yapının şekillenmesinde önemli bir payı vardır. Örneğin, Roma kentinde forum, kullanıcı sayısı ve oradaki aktivitelerle ilişkilendirilmiş ve şekillenmiştir. İtalya'daki meydanlar iklimsel koşulların etkisiyle dış mekan yaşantısını kolaylaştırmıştır. Özellikle batı Avrupa kentlerindeki meydanlar ise daha çok biçimsel vurgu yaparak kentsel odak noktaları olmuşlardır. Cerasi'nin (1999) vurguladığı gibi Osmanlı kentlerinde ise kamusal mekanlar kendilerine özgü biçimler almışlardır. Daha çok cami avlusu ve çarşılar bu işlevi karşılamıştır. Dolayısıyla, meydanların içinde bulunan yer ve şartlara göre tarih içerisinde farklılık gösterdikleri söylenebilir. Ancak, hepsinin ortak özelliği kullanıcılarında bir “yer”e ait olma duygusu yaratmalarıdır.

Aidiyet duygusu, kullanıcıların tarihsel, coğrafi, toplumsal ve kültürel özelliklerinin oluşturduğu alan kimliğiyle ilişkilidir. Bu bağlamda, Ankara'da Kızılay Meydanı, tasarlandığı günden günümüze kadar değişiklik gösterse ve ilk inşa edildiği zamanki amacında kullanılamıyor olsa da Cumhuriyet'in simgesi haline gelerek kent belleğinde önemli bir yere sahip olmuştur. Kızılay Meydanı, hem kente ait olması hem de Meydan'a gidildiğinde kentin merkezinde yer alma ve- biçimsel olarak günümüzde yeteri kadar ifadeli olmamakla birlikte- simgesel bir olgu ve kentin tarihine tanıklık eden Güvenpark'ın Meydan'ı tanımlamasıyla ait olma duygusunun yaşanmasını belli bir oranda sağlamaktadır. Ancak, Kızılay Meydanı günümüzde yeteri kadar kent merkezinde bulunan bir meydan kadar güçlü olarak varlığını sürdürememektedir. Anket ve gözlem sonuçları da bu yaklaşımı desteklemektedir. Örneğin, çalışmada, Kızılay Meydanı'nın kentliler açısından kullanım alanlarının kısıtlı olduğu ve Meydan'ı tanımlayan Güvenpark'ın kentliler tarafından oturma, bekleme ve dinlenme alanı olarak tercih edildiği gözlemlenmiştir. Ancak, Güvenpark'ın da kentin artan ulaşım ihtiyacı karşısında giderek daraldığı ve bir bölümünün otobüs ve dolmuş durakları olarak kullanıldığı görülmektedir.

Bugünün koşullarında nüfusa bağlı olarak artan konut, kamusal yapı ihtiyacı ve trafik yoğunluğu nedeniyle meydanların mekansal anlamda konumu ve önemi azalmaktadır. Kentsel tasarımların daha çok yapısal ihtiyaçlar çerçevesinde şekillendiği görülmektedir. Meydan ihtiyacı da genellikle, kısıtlı alanlarda yapılan parklar, alışveriş merkezleri ve açık alanlarda bulunan oturma alanları ile karşılanmaya çalışılmaktadır. Oysa, kent içindeki alanlarda meydanların kullanıcı ihtiyacına cevap verebilecek nitelikte olması ve kullanıcı ihtiyacına göre çok yönlü tasarlanması gerekmektedir.

Meydanların yaşanılan ve dolaşım alanı olarak yoğunluğunu arttıran işlevlerin, bütünsel olarak değerlendirilmesi alanın uzun süre kullanılmasını sağlamaktadır. Ancak, anket verileri ve gözlemlere göre, Kızılay Meydanı'nın çevresinde bulunan yapılarla bütünlük sağlayamadığı, mekanın tanımsızlaştığı, genellikle araç trafiğine ait yollara ayrıldığı, yaya kullanımının ikinci planda olduğu ve çevre ile ilgili uyumuna dikkat edilmediği sonucu doğmuştur. Anket sonuçlarına göre, Meydan'ın kullanıcılar açısından güvende hissetme, rahatlama ve konforlu bir mekan gibi özelliklerinin yetersiz kaldığı görülmektedir. Ayrıca, Kızılay Meydanı'nda kullanılan peyzaj elemanlarının (banklar, çöp kutuları, aydınlatmalar, tabelalar, bitkiler, su elemanları, yer döşemesi) yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Bunun sonucunda, Meydan'ın biçimsel anlamda tasarımının bir bütün olarak ele alınmadığı saptanmıştır. Kentsel mekanın kullanımında işlev ve kalite çok önemlidir. Yaya hareketliliği kentin yaşanabilirliğini etkilemektedir. Meydan gibi kentsel mekanın kullanımında işlev, form, malzeme, yaya yolları, peyzaj elemanlarının kalite ve dengesinin doğru planlaması gerekmektedir. . Kentin zamanla değişen sosyal, fiziksel, kültürel yapısı, artan nüfusun ve kullanıcı beklentilerinin etkisi ile meydanların kimliği de değişmiştir. Ancak, tarihsel süreç içerisinde incelenen örneklerde görüldüğü gibi, farklı zamanlarda farklı işlevlere cevap verebilen meydanların etkisinin devam ettiği görülmektedir.

Bir meydanın kullanımını belirleyen temel etkenlerden biri de kolay erişebilir olmasıdır. Kullanışlı toplu ulaşım olanağı ve yürüme imkanı sağlaması meydanı yaşanır kılan özelliklerdendir. Kızılay Meydanı çevresinde ise kısıtlı alanlarda ve

meydandan kopuk bir şekilde yaya kullanımı için kullanılan alanlar bulunmaktadır (araç trafiğine kapalı olan İzmir, Yüksel ve Sakarya Caddesi). Ayrıca, yaya kullanımı için Atatürk Bulvarı üzerinde yaya yolları, yaya üst ve alt geçitleri ile araç trafiğinin rahatlamasına yönelik parçacı çözümlerin yapıldığı gözlemlenmiştir. Ancak, yaya kullanımı için yapılan bu düzenlemeler ile yayaların ulaşım anlamında mesafelerini uzatmakta ve meydan bir geçiş alanı olarak kullanılmaktadır. Kızılay Meydan'ı, bu kapsamda, kullanıcılar tarafından beklemeye ve dinlenmeye zorunlu olmadıkça olanak vermemektedir. Bu anlamda, özellikle mesai saatlerinde yoğun bir şekilde kullanılan Meydan'ın dikkat çekiciliği ve rahatlatıcı etkisinin gözardı edilerek zorunlu bir geçiş alanı olarak kullanıldığı gözlemlenmiştir. Bununla birlikte, kentlilerin ortak hareket edebileceği, kentin kimlik kazanabileceği alanların önemini kaybettiği düşünülmektedir. Bu kapsamda, kent kimliği ve özgünlüğünün, kent tasarımlarında düşünülmesi gerekmektedir.

Kızılay Meydanı, günümüzde, klasik anlamda tanımlanmış bir meydan olmaktan çok kent içinde hazırlıksız bir buluşma noktası olmuştur. Kent içinde mekansal anlamda yeterince tanımlanmış bir meydan değil, buluşma anlamının getirdiği bir meydandır. Kentsel mekan içinde bir yerden bir yere devinen kişilerin paylaştığı ve trafiğin içinden geçtiği kamusal bir mekan kimliğindedir. Aynı zamanda, Cumhuriyet tarihinin de ideolojisinin toplumsal bellek tarafından sürekliliğinin sürdürüldüğü kamusal bir sahnedir.

Sonuç olarak, meydanların niteliği sadece içindeki biçimsel ve işlevsel özelliklerle sınırlı değildir. Aynı zamanda, meydanların niteliği kentsel doku içindeki yeri, diğer bir deyişle, meydanların, diğer meydanlarla ve sokaklarla ilişkisiyle de ilgilidir. Meydanlar, kentli olma bilincini kentliye yaşatan mekanlardır. Meydanlar, sosyal, kültürel, ticari ve siyasi gibi birçok alanda insanların kendilerini ifade ettikleri, anlam yükledikleri yaşanan alanlardır. Kamusal kent mekanları olarak meydanların, geçmişle bağlarının kurulması yer duygusunu da güçlendirerek toplumsal bellekte iz bırakmalarını sağlamaktadır

Tarih boyunca kent yaşantımızda önemli rol oynayan meydanlar, günümüzde Ankara’da Kızılay Meydanı örneğinde de olduğu gibi daha çok trafiği kolaylaştırmak üzere değişim göstermektedirler. Oysa, kentin toplumsal yaşamının merkezi olmaları, kimlik ve yer duygusu yaratmaları beklenmektedir. Meydanlar, biçimsel olarak iyi tanımlanmış, geçmişle bağlantı kurabilen, işlevsel çeşitliliği barındıran, çevresindeki yapılarla dostça ilişkiler içinde olabilen, sanat öğeleri ve peyzaj elemanlarıyla estetik anlamda çevreye katkıda bulunabilen kamusal mekanlar olarak tasarlandıklarında kente katkı sağlayarak kentsel yaşamda önemli bir rol üstlenebileceklerdir.

KAYNAKLAR

Acar, A. Acuner, A. Akış, T. Atak, E. (Kızılay Çalışma Grubu). (2004). Kızılay'da Yayılar ve Yaya Ulaşımı: Sorunlar, Sebepler ve Süreçler. TMMOB Mimarlar Odası ve Şehir Plancıları Odası Ankara Şubesi. Ankara. Semih Ofset. Şubat 2004.

Anonim, Meydanlar. Arredamento Mimarlık. Boyut Yayın Grubu. Ss: 84-94.

Aslanoğlu Evyapan, G. (2013). "Merkez Kavramının Tarih İçinde Gelişimi". (www.dergi.mo.org.tr/dergiler/4/408) Erişim: 8.11.2013.

Ayten, A. M., Ayten, S. S. (2013). "Meydan Kavramı: Değişim ve Kent İle Etkileşim". Mimarlar Odası Adana Şubesi. Güneymimarlık Dergisi. Eylül 2013. Sayı 13. Ss: 48-53.

Bademli, Raci, "1920–40 Doneminde Eski Ankara'nın Yazgısını Etkileyen Tutumlar" Mimarlık, 85/2–3, ss. 10-16.

Batuman, B. (2002). "Mekan, Kimlik ve Sosyal Çatışma: Cumhuriyet'in Kamusal Mekanı olarak Kızılay Meydanı". Ankara'nın Kamusal Yüzleri. (der.) Güven Arif Sargın. İletişim Yayınları. 1. Baskı. İstanbul. Ss: 41-76

Batuman, B. (2005). "Kamusal Bir Gösteren ve Mekansal Bir Temsil Olarak Erkan Cumhuriyet Ankarası. Ankara". TMMOB Ankara Bülten Dergisi. Nisan/Mayıs 2005. Sayfa:13

Bayraktar, N., Tekel, A., Yalçın Ercoşkun, Ö. (2008). Ankara Atatürk Bulvarı Üzerinde Yer Alan Kentsel Donatı Elemanlarının Sınıflandırılması, Değerlendirilmesi ve Kent Kimliği İlişkisi. Gazi Üniversitesi. Müh. Mim. Fak. Dergisi. Cilt 23. No 1. Ss: 105-118.

Bayraktar, N. (2013). Tarihe Eş Zamanlı Tanıklık: Ulus ve Kızılay Meydanlarının Değişim Süreci. Ankara Araştırma Dergisi. Haziran 2013. Sayı 1. Ss: 20-35.

Böke, K. (Ed.) (2011) *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti.

Çağlar, N., Uludağ, Z., Aksu, A. (2006). "Hürriyet Meydanı: Bir Kentsel Mekanın Yenilik Ve Dönüşüm Öyküsü". Gazi Üniv. Müh. Mim. Fak. Dergisi. Cilt 21. No 1. Ss: 177-182.

Cengizkan, A. (2002). "Kurgu, Tasarım ve Kullanım:Cumhuriyet Dönemi Kamusal Mekanları İçin Bir Çalışma Programı". Ankara'nın Kamusal Yüzleri. (der.) Güven Arif Sargın. İletişim Yayınları. 1. Baskı. İstanbul. Ss: 215-243

Cengizkan, A. (2010). Türkiye için Modern ve Planlı bir Başkent Kurmak: Ankara 1920-1950. (<http://www.goethe.de/ins/tr/ank/prj/urs/geb/sta/trindex.htm>) Erişim: 12.08.2014

Cerasi, M. M. (1999). Osmanlı Kenti: Osmanlı İmparatorluğu'nda 18. ve 19. Yüzyıllarda Kent Uygarlığı ve Mimarisi. Yapı Kredi Yayınları. İstanbul.

Dostoğlu, N.T. (2007). "Kentler ve Meydanları". Mimarlık Dergisi. Mart-Nisan 2007. Sayı 334.

Erdönmez, M.E., Akı, A. (2005). Açık Kamusal Kent Mekanlarının Toplum İlişkilerindeki Etkileri. İstanbul:Yıldız Teknik Üniversitesi. MEGARON Mimarlık Fakültesi e-Dergisi. Cilt:1. Sayı:1.

Ertuna, C. (2005). "Kızılay'ın Moderleşme Sahnesinden Taşralaşmanın Sahnesine Dönüşüm Sürecinde Güvenpark ve Güvenlik Anıtı". Ankara. TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını. Planlama Dergisi. Kardelen Ofset. Ekim 2005. Sayı 34. Ss: 6-15.

Eyüce, Ö. (2000). "Meydanlar". Mimarlar Odası İzmir Şubesi. EGE Mimarlık Dergisi. 2000/2. Sayı 34. Sayfa 11.

Gehl, J. (1987). Life between buildings: Using public space. New York: Van Nostrand Reinhold.

Gökçe, B. (2005). "Ankara'da Merkezi İş Alanı ve Merkezler Sisteminin Dönüşümünü Kuramlar ve Merkezlerin Yapısını Etkileyen Siyasallar Üzerinden Tartışmak". Ankara. TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını. Planlama Dergisi. Kardelen Ofset. Ekim 2005. Sayı 34. Ss: 73-83.

Gökçen, F. Y. (2006). "Kamusal Açık Mekanlarda Donatı Elemanlarının Kullanımı". Mimarlar Odası İzmir Şubesi. EGE Mimarlık Dergisi. Sayı 59. Ss: 26-29

Gençel, Z. (2000). "Geleneksel Türk Kentinde Meydan Kavramı". Mimarlar Odası İzmir Şubesi. EGE Mimarlık Dergisi. 2000/2. Sayı 34. Ss: 22-25

Geray, C. (2008). Şehirciliğimiz ve Ankara. Mülkiye. Ankara:Pelin Ofset. Cilt 32. Sayı 261. Ss. 9-26.

Hasol, D. (2002). Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü. İstanbul. YEM Yayınları. Mas Matbaa. 8. Baskı.

İlkay, Y.(2008). Kızılay Meydanı'nın Politik- Sembolik Anlamı:1960-1964 Yılları Arasında DP Karşıtı Hareket. Mülkiye. Ankara:Pelin Ofset. Cilt 32. Sayı 261. Ss.133-150

İnceoğlu, M.,Aytuğ, A.(2009). "Kentsel Mekânda Kalite Kavramı". MEGARON (e-dergi). Cilt 4, Sayı 3, Sayfa 131-146. (http://www.megaronjournal.com/jvi.aspx?pdire=megaron&plng=eng&un=MEGARON-24772&look4=#.U0FPsfl_sYE). Erişim: 18.01.2014

Kaplan, H., Acuner, A. (2005). "Ankara'da Yayalaştırma Sorunsalı:Yaya Alanlarının Yasal Çerçeve ve Yerel Yönetimlerin Rolü Kapsamında Değerlendirilmesi". Ankara. TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını. Planlama Dergisi. Kardelen Ofset. Ekim 2005. Sayı 34. Sayfa 112-123.

Keleş, R. (2012). "Kamusal Alan, Kentleşme Ve Kentlilik Bilinci". Mimarlar Odası. Adana Şubesi. Güneymimarlık Dergisi. Aralık 2012. Sayı 10. Ss: 10-12.

Krier, R. (1979). Urban Space. Academy Edition. London. p.17-28.(<http://predmet.fa.uni-lj.si/siwinds/s1/u2/su1/>) Erişim: 20.07.2014

Kuntay, O. (2008). Yaya Mekanı. Ankara. Gazi Üniversitesi Vakfı. İktisadi İşletmeleri. İlke Yayınevi. 2.Baskı.

Küçükerman, Ö.(1989). "Endüstri Tasarımı ve Kent Mobilyaları". Kamu Mekanları Tasarımı ve Kent Mobilyaları Sempozyumu. İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi. 15-16 Mayıs 1989.

Lynch, K.(1960). Kent İmgesi. İrem Başaran (çev.). İstanbul. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları. 1. Baskı.

Memlük, M.Z. "Designing Urban Squares". Chapter 19. (<http://www.intechopen.com/books/advances-in-landscape-architecture/designing-urban-squares>) Erişim: 22.07.2014

Muratoğlu, G. (2010). Peyzaj Mimarlığında Su Kullanımı. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü.

Moughtin, C. (1992). Urban Design 'Street and Square'. Butterworth Architecture. Oxford.

Marcus, C. C., Francis, C. (1998). People Places 'Design Guidelines for Urban Open Space'. Van Nostrand Reinhold Company. New York

Oktaý, D. (1999). Kentsel Ortak Mekanların Niteliđi ve Kent Yaşamındaki Rolü. Yapı Dergisi. Şubat 1999. Sayı:207. Ss:53-61

Önder, S., Aklanoğlu, F. (2002). Kentsel Açık Mekan Olarak Meydanların İrdelenmesi. S. Ü. Ziraat Fakóltesi Dergisi. No:16. Ss: 96-106

Özer, M. N., Ayten, M. A. (2005). "Kamusal Odak Olarak Kent Meydanları". Ankara. TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını. Planlama Dergisi. Kardelen Ofset. Temmuz 2005. Sayı 33. Ss: 96-103.

PPS (Project for Public Spaces Inc.). (2014). 10 Principles for Successful Squares. ([http://www.pps.org/reference/squares principles/](http://www.pps.org/reference/squares%20principles/)). Erişim: 18.01.2014

Roth, L. M. (2002). Mimarlığın Öyküsü. Akça, E. (çev.). İstanbul: Kabalcı Yayınevi.

Sala, İ. (2009). Geçmişten Günümüze Meydan Tasarımında, Yönetimsel Farklılığın Etkileri;Tiran Örneği. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü.

Sitte, C. (1889). City Planning According to Artistic Principles. Collins, G.R. ve Collins, C.C. (çev.). Phaidon Pres. London. 1965.

Taşçı, H. (2012). Kent Meydanı İle Kent Kimliği İlişkisi. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tayşı, Ş. E. (2006). İstanbul Tarihi Yarımada Meydanlarının Oluşumunu Etkileyen Çevresel Faktörler ve Meydanların Mimari Kurgusu. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü.

Tekeli,İ., Altaban, Ö., Güvenç, M., Türel, A., Günay, B., Bademli,R. (1987). Ankara 1985'den 2015'e. ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Çalışma Grubu. Ankara Büyükşehir Belediyesi, EGO Genel Müdürlüğü, Ajans İletim Matbaası.

Tönük, S., Barkul,Ö. (1999). "Piazza, Plaza, Square, Platz, Praça, Meidan, Meydan". Mimarlar Odası İzmir Şubesi. EGE Mimarlık Dergisi. sayı 2. Ss: 34-38.

Tuncer, M. (2015). Başkent Ankara'nın İlk Planlama Deneyimleri. (http://www.academia.edu/2340123/BA%C5%9EKENT_ANKARA_NIN_%C4%B0LK_PLANLAMA_DENEY%C4%B0MLER%C4%B0) Erişim: 17.04.2015

Tümer, G.(2007). Dosya: Kentler ve Meydanları. Mimarlık Dergisi. Sayı 334 (<http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=52&RecID=1287>). Erişim: 24.02.2015

Uzun, İ.(2006). Kamusal Açık Mekan:Kavram ve Tarihe Genel Bakış. Mimarlar Odası İzmir Şubesi. EGE Mimarlık Dergisi. sayı 2006/4. Ss. 13-17.

Vardar, A. (1991). "Meydansız Kentler". Ankara TMMOB Şehir Plancıları Odası. Planlama Dergisi. Baskı 90/3-4. 1991. Sayı:8. Ss: 30-41

Yıldırım, S. (1996). Kentsel ve Mekansal Yapı Çözümlemesi. Ankara. Gazi Üniversitesi. Yayın no:210

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://www.flickr.com/photos/richardsennett/sets/72157622928498277/>
(Erişim: 24.10.2013)

<http://architecturalmoleskine.blogspot.com/2011/12/agora-of-athens-l>
(Erişim: 24.10.2013)

<http://www.planetware.com/map/priene-map-tr-prie.htm> (Erişim: 24.10.2013)

http://en.wikipedia.org/wiki/Roman_Forum#mediaviewer/File:Platner-forum-republic-96_reconstructed_color.jpg (Erişim: 18.07.2014)

http://en.wikipedia.org/wiki/Ancient_Agora_of_Athens (Erişim: 24.10.2013)

<https://www.google.com.tr/search?q=piazza+navona> (Erişim: 24.10.2013)

http://tripwow.tripadvisor.com/slideshow-photo/piazza-di-spagna-rome-italy.html?sid=11585652&fid=upload_12890853902-tpfil02aw-27624
(Erişim: 12.1.2013)

http://www.panoramafactory.net/gallery/miscellaneous/p_del_campo
(Erişim: 24.10.2013)

http://www.roma-o-matic.com/monumenti_en.php3?cod_ric=24
(Erişim: 24.10.2013)

<http://imgarcade.com/1/piazza-del-campidoglio/> (Erişim: 24.03.2015)

<http://www.jasa.net.au/london/london.htm> (Erişim: 28.10.2013)

<http://www.telegraph.co.uk/Covent-Garden-owners-enjoy-Londons>
(Erişim: 28.10.2013)

<http://www.paris-architecture.info/PA-034,htm> (Erişim: 28.10.2013)

<http://www.qlifeturkiye.com/yilbasin-da-nereye-gitmek-istersiniz/,2015>
(Erişim: 25.03.2015)

<http://www.letsgodergi.com/yilbasi-sehirleri/> (Erişim: 25.03.2015)

http://www.nvi.gov.tr/Files/File/Mevzuat/Nufus_Mevzuati/Yonetmelik
(Erişim: 13.09.2014)

<http://www.archdaily.com/286223/superkilen-topotek-1-big-architects-superflex/>
(Erişim: 26.07.2014)

<http://vudubalcon.blogspot.com.tr/2014/05/tete-au-carre.html> (Erişim: 26.07.2014)

<http://gallery-art-now.blogspot.com.tr/2012/05/anish-kapoor-artist.html>
(Erişim: 26.07.2014)

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Gammeltorv_Copenhagen_Denmark.JPG
(Erişim: 18.01.2014)

http://staysf.com/attraction.php?ac_id=9&a_id=23 (Erişim: 21.01.2014)

<http://gezipgordum.com/trafalgar-meydani/> (Erişim: 10.08.2014)

[http://www.nlwandel.nl/Album/NS-Amsterdamse%20Bos%20\(Amsterdam\)/slides/14%20Max%20Euweplein.html](http://www.nlwandel.nl/Album/NS-Amsterdamse%20Bos%20(Amsterdam)/slides/14%20Max%20Euweplein.html) (Erişim: 23.07.2014)

<http://www.arizonafoothillsmagazine.com/valleygirlblog/travel/barcelona-placa-de-catalunya-and-la-rambla/> (Erişim: 26.01.2014)

http://daraparker.files.wordpress.com/2011/03/img_3446.jpg (Erişim: 28.01.2014)

<http://www.pps.org/reference/squaresprinciples/> (Erişim: 18.01.2014)

<http://theblackswampcornucopia.blogspot.com.tr/2012/09/summer-vacation-part-2-american-girl.html> (Erişim: 21.01.2014)

<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:http://sg.news.yahoo.com/top-10-places-world-celebrate-141700971.html> (Erişim: 21.01.2014)

http://www.worldtravelimages.net/Madrid_Santa_Ana.html (Erişim: 21.01.2014)

<http://www.panoramio.com/photo/95 htm> (Erişim: 22.01.2014)

<http://www.reisdit.no/05/bologna/ htm> (Erişim: 22.01.2014)

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Union_Square_-_San_Francisco.jpg
(Erişim: 22.01.2014)

<http://www.pachd.com/free-images/san-francisco/downtown/union-square-06.jpg>
(Erişim: 22.01.2014)

<http://www.istanbulium.net/2012/02/taksim-meydan-ve-cevresi.html>
(Erişim: 10.08.2014)

<http://www.weltenansicht.de/toskana/foto-siena8.php> (Erişim: 22.02.2015)

<https://pinelopi.wordpress.com/category/socializing/> (Erişim: 30.07.2014)

http://balletnews.co.uk/wp-content/uploads/2010/08/dsc_6918.jpg
(Erişim: 30.07.2014)

<http://helmofthepublicrealm.files.wordpress.com/2012/02/mosaic9b90b85cae16088d93bc1e68d8a8814391e8222d.jpg> (Erişim: 26.07.2014)

<http://gezipgordum.com/ispanyol-merdivenleri/> (Erişim: 1.08.2014)

http://en.wikipedia.org/wiki/Victoria_Square,_Birmingham (Erişim: 29.07.2014)

<http://www.aljazeera.com.tr/haber/istanbulun-resmi-gosteri-alanlari>
(Erişim: 07.01.2015)

http://www.goethe.de/ins/tr/ank/pro/urbanspaces/web/loercher_gr.jpg
(Erişim: 12.08 2014)

<http://www.ankara.bel.tr/files/6513/4726/6062/2-tarihce.pdf> (Erişim: 12.08 2014)

<http://www.goethe.de/ins/tr/ank/prj/urs/geb/sta/jan/trindex.htm> (Erişim: 12.08 2014)

http://www.cankaya.bel.tr/oku.php?yazi_id=11021 (Erişim: 14.08 2014)

<http://www.inankara.com.tr/galeri-25-f-228/eski-ankara-fotograflari/nostaljik-ankara-fotograflari-1950-1980-ler.php#a> (Erişim: 14.08 2014)

http://tr.wikipedia.org/wiki/G%C3%BCvenpark_An%C4%B1t%C4%B1
(Erişim: 15.08 2014)

<http://www.ankara.bel.tr/yayinlar/dun-bugun/index.html#/40> (Erişim: 18.08 2014)

<http://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%87ankaya> (Erişim: 20.01.2015)

GoogleEarth (Erişim: 21.08.2014)

http://mekan360.com/360fx_ankarakizilaymeydani.html (Erişim: 20.08.2014)

<http://mebis.ankara-bel.gov.tr/> (Erişim: 23.08.2014)

(<http://gis.ankara.bel.tr/> eylul, (Erişim: 23.08.2014)

www.google.com/maps/@39.9202047,32.8531447,438m/data=!3m1!1e3?hl=tr-TR
(Erişim: 23.08.2014)

<http://kentrehberi.cankaya.bel.tr:8080/kentrehberi/> (Erişim: 23.08.2014)

<http://www.rayhaber.com/wp-content/uploads/ANKARA-RAYLI-S%C4%B1STEM-HAT-HAR%C4%B0TA-VE-SEMALARİ.jpg>

(Erişim: 25.08.2014)

<http://www.ankaray.com.tr/ileti%C5%9Fim.html> (Erişim: 25.08.2014)

<http://blog.radikal.com.tr/turkiye-gundemi/555-k-olayi-nedir-99210>
(Erişim: 22.05.2015)

Ek.2

SORU FORMU

Cinsiyet: K E

Yaş:

1. Ne kadar sıklıkla Kızılay Meydanı'nı kullanıyorsunuz?

Haftada 1 kere Ayda 2/3 kere Ayda 1 kere Ayda 1 kereden az Başka

2. Hangi semtte oturuyorsunuz?**3. Ulaşımınız Kızılay Meydanı'na gelirken nasıl sağlıyorsunuz?**

Araba Metro Otobüs Yürüyerek Başka

4.Sizce Kızılay Meydanı'nın imajı/kimliği var mı? Neden?

Evet Hayır

5. Sizce Kızılay Meydanı'nı çekici bir yer mi? Neden?

Evet Hayır

6. Sizce Kızılay Meydanı'nı konforlu/rahat bir yer mi? Neden?

Evet Hayır

7. Kızılay Meydanı'nında aşağıdaki elemanlar yeterli mi?**Kent mobilyaları (banklar, çöp kutuları, aydınlatmalar, tabelalar):**

Evet Hayır / Sizce nasıl olmalı?

Yer döşemesi:

Evet Hayır /Sizce nasıl olmalı?

Bitkiler:

Evet Hayır / Sizce nasıl olmalı?

Su elemanı:

Evet Hayır / Sizce nasıl olmalı?

8.Sizce Kızılay Meydanı'nı mevsimlere göre kullanım açısından farklılık gösteriyor mu? Nasıl?

Evet Hayır

9.Sizce Kızılay Meydanı'na rahat/birçok noktadan ulaşılabilir mi? Nasıl?

Evet Hayır

ÖZET

Meydanlar, kentin toplanma, buluşma gibi sosyal anlamda birliktelik ve bütünlük duygusunun yaşandığı, kentin kimliğinin yansıdığı fiziksel mekanlardır. Ayrıca, kentle olan ilişkinin deneyimlendiği ve kullanıcıların gereksinimleri doğrultusunda işlevler yüklenen alanlardır. Çalışmada, meydan olgusunu ve kentle olan ilişkisini anlamak için meydanın tarihsel gelişimi ve biçimsel ve işlevsel özellikleri incelenmiştir. Bu bağlamda, çalışma alanı olarak belirlenen Kızılay Meydanı'nın Ankara için önemi, tarihsel süreç içinde geçirdiği dönüşüm, biçimsel ve işlevsel özellikleri ele alınarak anket çalışması ve yerinde gözlem yapılmıştır. Kullanıcıların beklentisi, kent imajı açısından, biçimsel ve işlevsel özellikleri çerçevesinde değerlendirilmiştir. Meydanların kullanıcı ihtiyacına cevap verebilecek nitelikte olması ve kullanıcı ihtiyacına göre çok yönlü tasarlanması üzerinde durulmuştur.

Anahtar Sözcükler:

Kent, meydan, gelişim Ankara, Kızılay Meydanı.

ABSTRACT

Squares are physical places that reflect the city's identity within you can experience social sense of unity and a sense of integrity such as citizens meetings each other and getting together. Furthermore, these places which attributed functions in accordance with the requirements of users within you can experience the relations with the citizens. In this study, in order to understand the square phenomenon and its relations with citizens, historical development of the square and formal and functional properties are investigated. In this context, importance of Ankara's Kızılay Square which is identified as a case study, its transformation through historical process, by considering the formal and functional characteristics, the survey and on-site observations are made. Users expectations, in terms of image of the city, has been evaluated in the framework of formal and functional features. Emphasized on, squares quality which could be responsive to citizen's requirements and according to citizen's requirements should be designed as multifunctional.

Keywords:

City, Square, Challenge, Progress Ankara, Kızılay Square.